

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

Bc. Jan Váňa

Rakouská domobrana
Putování domobraneckého pěšího pluku č. 11 po frontách 1. světové
války

Magisterská diplomová práce
Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

OLOMOUC 2014

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

Ve Slopném dne 14. srpna 2014

Bc. Jan Váňa

Na tomto místě chci poděkovat své rodině za pomoc a podporu ve studiu. Zároveň děkuji paní prof. PhDr. Janě Burešové, CSc. za laskavý přístup a všestrannou podporu při sepisování této práce.

ÚVOD.....	5
ZHODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY.....	6
POLITICKÁ SITUACE V EVROPĚ PŘED 1. SV. VÁLKOU.....	8
1. ARMÁDA PODUNAJSKÉ MONARCHIE.....	11
1.1 Specifika mnohonárodní armády.....	11
1.2 Organizace a struktura rakousko-uherské armády.....	14
1.3 Rakousko-uherská domobrana.....	16
2. DOMOBRANECKÝ PĚŠÍ PLUK Č. 11 NA FRONTÁCH 1. SV. VÁLKY...19	
2.1 NA RUSKÉ FRONTĚ.....	19
2.1.1 Působení pluku v Pověslí.....	19
2.1.2 Působení pluku v oblasti kolem Lvova.....	26
2.2 NA ITALSKÉ FRONTĚ.....	29
2.2.1 První měsíce války mezi Římem a Vídní.....	29
2.2.2 Výcvik, trénink, zázemí.....	31
2.2.3 Nástup do pozic.....	36
2.2.4 První boje pluku na italské frontě.....	38
2.2.5 Situace před 6. sočskou bitvou.....	47
2.2.6 Nasazení pluku v 6. sočské bitvě.....	53
2.2.6.1 V první linii.....	53
2.2.6.2 Ústup do druhé linie.....	63
2.2.6.3 Ve druhé linii.....	66
2.2.6.4 Ústup do třetí linie.....	69
2.2.6.5 Ve třetí linii.....	70
2.2.7 Podzim roku 1916.....	76
2.2.8 Rok 1917 na italské frontě.....	79
2.2.9 NA RUMUNSKÉ FRONTĚ.....	81
ZÁVĚR.....	83
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	87
RESUME.....	90
PŘÍLOHY.....	92

ÚVOD

První světová válka je jedním z mnoha klíčových údobí dějin lidstva. Můžeme ji chápat jako jakýsi uzlový bod, který byl výsledkem událostí předchozích desetiletí. Jako bod, ke kterému tyto události postupně směřovaly. První světová válka, v anglosaském světě nazývaná též jako Velká válka, byla globálním střetnutím ideí, celých lidských společností a pochopitelně též střetnutím vysoce rozvinutých a komplikovaných průmyslových struktur. Tehdejší generace velmi intenzivně pocítila propojení malých, osobních dějin jednotlivého člověka s velkými dějinami národů, států a kontinentů. Po skončení konfliktu si s sebou dál nesla cosi, co bychom mohli nazvat jako kolektivní zkušenost, která ovlivňovala chování jednotlivců i společností. Tato kolektivní zkušenost se stala výchozím bodem pro posuzování rozmanitých problémů života, všední každodennosti počínaje a otázkami světové politiky konče. Pro českou společnost znamenaly výsledky první světové války počátek její vskutku moderní etapy dějin.

Tato válka se usadila v obecném povědomí jako poslední konflikt, ve kterém Češi organizovaně a masově bránili svoji zemi. Snad každý má alespoň matné povědomí o pradědečkovi v uniformě c. a k. armády, který bojoval tu na ruské, tu na italské frontě, účastnil se kampaně proti Srbsku nebo bojoval na západním válčišti či snad dokonce v sestavě rakousko-uherské armády působil na území Osmanské říše. Tradovaná vyprávění, ve vzácnějších případech osobní písemné doklady z této doby, se často stávají základem rodové mytologie a následně i rodové identity. Válka s sebou přinesla dosud nebývalou mobilitu. Lidé, kteří do té doby většinou neopustili perimetr rodného kraje, tak najednou cestovali po celé Evropě. Tito pradědové, vojáci rakousko-uherské armády, byli v jistém ohledu výjimeční. Ze světa úzkých horizontů převážně agrární společnosti vykročili do světa intenzivní průmyslové výroby, rafinovaných ideologií a komunikace prostřednictvím moderních médií.

Ve své práci se chci zabývat událostmi, které stály u zrodu všech těchto fenoménů, a které v určitém smyslu ovlivňují i naši současnost. V úvodu se věnuji obecnému politickému kontextu, který vyústil v 1. sv. válku. Na základě poznatků z literatury osvětlím základní organizaci a strukturu rakousko-uherské armády a hlavně její charakteristické rysy, dané národnostní a jazykovou rozmanitostí podunajské monarchie. V kapitole „Rakousko-uherská domobrana“ se zaměřím na jeden ze stěžejních motivů práce, jímž je fungování domobraneckých oddílů v rámci habsburské armády.

Po tomto obecném úvodním oddílu následuje ta část práce, která vychází ze studia archivního pramene, jímž je v tomto případě Deník velitelství 11. domobraneckého pěšího pluku a Kompendium deníku velitelství. Tam, kde jsem to považoval za vhodné, rozšířil jsem informace z pramenů o poznatky z odborné literatury, abych objasnil širší souvislosti, protože záznamy z deníků jsou velmi konkrétní a popisné a zaměřují se na dění u samotného pluku.

V kapitole „Na ruské frontě“ se zabývám působením pluku v Pověsílí a v oblasti kolem Lvova, kde pluk pobýval od srpna 1914 do února 1916. Kapitola „Na italské frontě“ je věnována jihozápadnímu válčišti. V následujících podkapitolách je možné seznámit se s podrobnostmi výcviku, života v zázemí i frontového nasazení. Oddíl zabývající se italskou anabází 11. domobraneckého pluku je vzhledem k předchozímu oddílu o událostech na ruské frontě nepoměrně širší zejména kvůli stavu a rozsahu deníkových záznamů. Zápisky z italského tažení jsou bohatší a dobře strukturované. Podstatnou roli zde sehrává i problém badatelského zpracování textu po paleografické stránce, přičemž valná část záznamů z ruské fronty představovala nepřekonatelnou překážku.

Závěrečný oddíl „Na rumunské frontě“ celou práci uzavírá. Tady jsme už zcela odkázáni na Kompendium deníku velitelství sepsané poručíkem Karlem Musilem, protože samotné deníkové záznamy končí v únoru 1917 a jejich pokračování jsem v příslušném archivním fondu nenalezl.

ZHODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY

Když jsem se pustil do tématu první světové války a ozbrojených sil Rakousko-Uherska, přemýšlel jsem, jaký pramenný materiál si vzít za svůj. Původní myšlenku věnovat se kroměřížskému pěšímu pluku č. 3 jsem záhy opustil, protože ve fondech Vojenského historického archivu jsem nenalezl dostatek materiálu k tomuto vojenskému tělesu. Proto jsem se obrátil k dokumentům týkajícím se domobraneckých oddílů předlitavské části monarchie, které jsou co do rozsahu pro badatele štedřejší.

Po krátkém rozvažování jsem sáhnul po materiálech domobraneckého pěšího pluku č. 11, který administrativně spadal k vojenské posádce v Jičíně. Dokumenty „jičínské jedenáctky“ zabírají celkem tři typizované archivní krabice. Vedle objemných sešitů obsahujících vojenská hlášení pluku nadřízeným armádním

tělesům, jsou součástí fondu s názvem „Domobranecký pěší pluk č. 11“ také deníky velitelství.

Deníky zaznamenávají den po dni události, které pluk v průběhu 1. sv. války prožil. Podle archivního katalogu se jedná o nejobsáhlejší sbírku deníků domobraneckých útvarů z českých zemí. Řada těchto dokumentů byla po osamostatnění se Československa v roce 1918 získána od Vojenského archivu ve Vídni.

Deník velitelství domobraneckého pěšího pluku č. 11 je rozdělen do šesti sešitů. První sešit obsahuje události od listopadu 1914 do září 1915. Druhý sešit zaujímá období od září 1915 do června 1916, třetí sešit vede záznamy do srpna 1916, čtvrtý sešit se zabývá následujícími událostmi až do září 1916, pátý sešit je doveden do prosince 1916 a poslední šestý sešit končí v únoru 1917.

Styl a vnější úprava deníků jsou velmi různorodé a odrazejí do jisté míry osobnost několika pisatelů, jejichž jména zůstávají neznámá. Dá se říci, že celý deník se jako celek postupně vyvíjí. Od strohých a analytických zápisů v prvním roce vedení deníku (listopad 1914 - červen 1915), až po velmi systematický způsob psaní od podzimu 1915 až do února 1917. Pisatel deníku v tomto pozdějším období na prvním místě vždy uvádí taktické okolnosti nasazení, následuje popis denní činnosti a celý denní zápis je uzavřen zmínkou o zúřadované administrativě a o počasí. Všechny zápisy jsou vedeny ve služební řeči Předlitavska, tedy v němčině.

Vedle tohoto deníku je užitečným pramenem pro poznání činnosti pluku také česky psané Kompedium deníku velitelství, které na svých dvaatřiceti stranách shrnuje obsah deníku velitelství. Toto kompendium sepsal poručík Karel Musil, který byl osobou, ze zákona (pro účely historické, administrativní, vojenské) pověřenou soupisem událostí domobraneckého pěšího pluku č. 11.

Po dlouhém rozvažování nad tím, jak přistoupit k této práci, jsem se nakonec rozhodl, že se pokusím objasnit putování domobraneckého pěšího pluku č. 11 po válečných frontách. Na pomoc jsem si vzal odbornou literaturu.

Na prvním místě bych zde jmenoval meziválečné dílo rakouské historiografie, cyklus „Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918“, které je dodnes základním kánonem při studiu tohoto období. Zdrojem užitečných informací je obsáhlá kniha „Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918“ nebo trilogie Libora Nedorosta „Češi v 1. světové válce“.

Při sepisování této práce jsem se snažil o to, aby se informace získané studiem deníků prolínaly s poznatky odborné literatury. Vzhledem ke statickému charakteru bojů na italské frontě jsem se rozhodl věnovat důkladnou pozornost jedné bitvě (vybral jsem si 6. sočskou bitvu), na které jsem se pokusil demonstrovat způsob zákopové války. Celou tuto práci se snažím pojmut jako sondu do tématu, které je – možná i vzhledem k povaze archivních materiálů – poněkud stranou hlavního proudu současné české historiografie.

Archiválie týkající se domobraneckého pěšího pluku č. 11 postrádají klasické značení, tedy číslo kartonu apod. Citační úzus, který jsem v případě tohoto pramene zvolil, vznikl po konzultaci s pracovníky Vojenského historického archivu v Praze.

POLITICKÁ SITUACE V EVROPĚ PŘED 1. SV. VÁLKOU

Na přelomu 19. a 20. století prožívala Evropa vrchol své kulturní a politické dominance ve světě. Británie vládla mořím a zároveň se zajímala o dění na evropském kontinentě. Britská vláda se znepokojením pozorovala program námořního zbrojení v Německu, které cítilo potřebu opustit postavení regionální mocnosti a snažilo se prosadit globálně.

V roce 1888 Německo opustilo politiku evropské rovnováhy sil prosazovanou kancléřem Bismarckem. Císař Vilém II. nedbal na rady „železného kancléře“, který jej varoval před možným vznikem britsko-francouzsko-ruské koalice zahrocené proti Německu a za dva roky po svém nástupu na trůn třiašedesátiletého Bismarcka propustil.¹

V průběhu následujících dvou dekád Evropa čelila řadě krizí, které ukazovaly na rostoucí rozpory mezi velmocemi. Jednalo se o otázku kolonií v Africe, která se dostala na pořad dne během fašodské nebo marocké krize. S nevolí velmocí se setkaly i koloniální ambice Itálie v Tunisku. Na ohnisko budoucího válečného požáru v Evropě poukázala série balkánských krizí, konkrétně anexe Bosny a Hercegoviny Rakousko-Uherskem v roce 1908 a války mezi balkánskými státy v letech 1912-1913. Všechny tyto roztržky se podařilo urovnat díky diplomatické intervenci. Červencová krize roku 1914 byla jiná. Sarajevský atentát se dotknul cti vládnoucí dynastie a odpovědní činitelé v tomto případě nemohli nebo nechtěli válce zabránit.²

¹ HEŘTOVÁ, Yvette: *Zákopová válka*. Praha 2008, s. 9.

² KEEGAN, John: *První světová válka*. Praha-Plzeň 2003, s. 47.

Habsburkové vládli složitému soustátí, které se vyvíjelo od počátku 16. století. Na konci 19. století to byla země pěti náboženských konfesí a množství národů, jejichž politické ambice ohrožovaly stabilitu a celistvost monarchie. Potřeba hospodářské exploatace okolního prostoru se projevila také v Rakousko-Uhersku. Na západě sousedilo se sjednocenou Itálií, na severu s dynamicky se rozvíjejícím Německem a na východě s Ruskem, které se stále více zapojovalo do evropského dění. Oblast Balkánu představovala jediný možný směr pro ekonomickou a politickou expanzi Vídně.³

Hlavní překážkou pro uskutečnění těchto plánů bylo Srbsko, poměrně zaostalé království, které však v první dekádě 20. století úspěšně odolávalo tlaku svého severního souseda a pomýšlelo na roli balkánského hegemonu. Srbské etnikum se nacházelo na obou stranách hranice a nacionálně ladění Srbové žijící v rámci podunajské monarchie nelibě nesli nadvládu Habsburků. Srbský stát stavěl na tradici osvobozenického boje proti osmanskému panství. Srbové usazení mimo tuto zemi v tom viděli příklad pro vlastní počínání, které mělo být završeno sjednocením národa a vytvořením velkého Srbska.⁴

Do poměrů na Balkáně velmi silně promlouvalo Rusko, které samo sebe chápalo jako ochránce pravoslavných věřících, především pak Srbů. Přestože Rusko bylo převážně agrární zemí, od přelomu století se i tady stále více prosazovaly reformní a modernizační tendence, které měly Rusko zařadit po bok evropských velmocí. Ambiciózní ruské impérium se samozřejmě nezamlouvalo Německu a Rakousko-Uhersku, jejichž politici měli z velkého východního konkurenta strach.⁵

V západní Evropě doutnala letitá averze mezi Francií a Německem, způsobená versailleským ponížením Francie v roce 1870. Francouzi tehdy přišli o území Alsaska a Lotrinska a proto pěstovali politiku odplaty. Němci zase chystali plány na preventivní válku proti Francii, aby jí zabránili v realizaci revize výsledků prusko-francouzské války.⁶

Dne 28. června 1914 byl spáchán atentát na následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda a jeho manželku Žofii. Provedla jej skupina mladých srbských aktivistů, o které se předpokládalo, že byla napojena na srbskou tajnou službu.

³ Tamtéž, s. 47.

⁴ Tamtéž, s. 47.

⁵ HART, Lidell: *Historie první světové války*. Brno 2011, s. 11.

⁶ Tamtéž, s. 11.

Zpočátku nebylo jasné, kudy se budou ubírat další události, nicméně Vídeň nakonec dospěla k závěru, že přišla chvíle ke konečnému zúčtování se Srbskem.⁷

Dne 29. června poslal německý kancléř Bethman-Hollweg německému velvyslanci ve Vídni Tschirschkyemu pokyn, ve kterém jej nabádá, aby slíbil Rakousko-Uhersku podporu Berlína. Německo si však vyhradilo, že nevstoupí do války, pokud se Vídeň nebude řídit radami Berlína.⁸

Dne 1. července se předseda uherské vlády István Tisza setkal s císařem Františkem Josefem I. Tisza odmítl snahy využít sarajevského atentátu k potrestání Srbska a varoval císaře před válkou. Následujícího dne hovořil s panovníkem ministr zahraničí Leopold Berchtold, který naopak zdůraznil, že přílišné vyčkávání by si mohli ostatní aktéři evropské politiky vykládat jako slabost. Zároveň bylo potřeba využít veřejného mínění, které bylo ve dnech po sarajevském atentátu na straně Rakousko-Uherska.⁹

Vídeň předložila Bělehradu ultimátum, které podpořil i císař Vilém II. a jeho kancléř. Učinili tak bez konzultace s německým ministrem zahraničních věcí. Patrně se domnívali, že Rusko se zdrží podpory Srbska a tím celá věc skončí. V opačném případě byli velitelé německé armády odhodláni proti Rusku bojovat.¹⁰

V roce 1914 již byla politická budova Rakousko-Uherska velmi křehká a podle některých názorů představovala právě podunajská monarchie jednu z hlavních hrozeb pro evropskou rovnováhu sil. Vídeň nebyla schopna řešit složité vnitropolitické problémy a lehkomyšlně sázela na to, že i ostatní velmoci jsou přesvědčeny o nezbytnosti existence Rakousko-Uherska. Habsburská monarchie však postupně přestávala být evropskou samozřejmostí.¹¹

Také v českém prostředí se vedl spor o potřebnosti či zbytečnosti rakousko-uherské monarchie. Ve 30. letech 20. století se o toto téma utkaly dvě významné osobnosti naší vědy, historik Josef Pekař a filozof T. G. Masaryk. Zatímco Josef Pekař se díval na celou věc střízlivě a problematiku podunajského soustátí nazíral z čistě politického a mocenského hlediska, Masaryk do tohoto tématu promítal svoji

⁷ ROBERTS, John Morris: *Dvacáté století*. Praha-Plzeň 2004, s. 187.

⁸ PROKŠ, Petr: *Habsburkové a velká válka (1914-1918)*. Praha 2011, s. 74.

⁹ Tamtéž, s. 74-75.

¹⁰ ROBERTS, John Morris: *c. d.*, s. 187.

¹¹ SKED, Alan: *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha 1995, s. 283.

filozofickou vizi vítězství morálního husitského směru nad zkompromitovaným katolicismem.¹²

1. ARMÁDA PODUNAJSKÉ MONARCHIE

1.1 Specifika mnohonárodní armády

Britský admirál Cunningham údajně za druhé světové války prohlásil, že vypěstování tradice trvá tři stovky let, postavení jedné lodi naproti tomu pouze tři.¹³ Ozbrojené síly Rakousko-Uherska se pyšily bohatou tradicí, která má své počátky v osobě Georga von Frundsberg, proslulého válečníka a taktika pěchoty přelomu 15. a 16. století, který působil ve službách Karla V. Habsburského. Od té doby si habsburská armáda udržela charakter mocenského nástroje vládnoucí dynastie. Provedla vývoj od žoldnéřského vojska k určitému typu profesionální armády. V průběhu 19. století se pak proměnila v „národní“ armádu se všeobecnou brannou povinností. Národní uvědomění dosud politicky indiferentních skupin obyvatelstva podunajské monarchie na konci tohoto století způsobilo u některých nově emancipovaných národů nechuť k armádě, která byla po tak dlouhou dobu profilována výrazně dynasticky.¹⁴

Komplikované národnostní poměry v podunajské monarchii na přelomu 19. a 20. století ovlivňovaly také chod habsburské armády. Jedním z největších problémů byla komunikace mezi důstojníky na jedné straně a mezi velením a mužstvem na straně druhé. Aby mohla rakousko-uherská armáda po této stránce vůbec fungovat, využívala tři jazykové systémy. Tím prvním byla tzv. velicí řeč, ve které se vydávaly předpisové povely. Velicí řečí byla pro společnou armádu němčina. Druhým jazykovým systémem byla tzv. služební řeč, které se užívalo ve služebním styku. Služební řečí námořnictva a rakouské zeměbrany (Landwehr) byla němčina. U maďarské zeměbrany (Honvédség) se používala maďarština, chorvatsko-slovinská zeměbrana používala chorvatštinu. Třetím jazykovým systémem byla tzv. plukovní řeč. Jestliže v některém z pluků měla konkrétní národnost více než dvacetiprocentní zastoupení, stala se její řeč plukovní řečí, ve které se odbyvala běžná komunikace s mužstvem, kromě povelů a odborných názvů ve velicí řeči, která nemusela být

¹² HAVELKA, Miloš: *České myšlení o „velkých“ válkách 20. století*. In: Gebhart, Jan (ed.): *Česká společnost za velkých válek 20. století*. Praha 2003, s. 16-21.

¹³ ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, české země a velká válka*. Praha 2001, s. 63.

¹⁴ AUFFENBERG-KOMARÓW, Moritz.: *Aus Österreich-Ungarns Teilnahme am Weltkrieg*. Berlín-Vídeň 1920, s. 31-32.

totožná s plukovní řečí. Každý důstojník byl povinen se nejpozději do tří let naučit plukovní řeč svého pluku, neboť její znalost byla pro důstojníky a poddůstojníky závazná a schopnost domluvit se s mužstvem se prověřovala komisionální zkouškou.¹⁵

Plukovní řeč měla sloužit efektivnější komunikaci a zároveň se stát prostředkem, který by vedl k sebeidentifikaci národnostně pestré palety rekrutů s jazykově německou a maďarskou armádou. Dominantnímu postavení němčiny a maďarštiny to však nezabránilo, což příslušníci ostatních národů chápali jako překážku svým vlastním kolektivním požadavkům. Mnozí z nich se s těmito jazyky setkali vůbec poprvé právě v armádě. V tomto ohledu byla situace složitější v Uhrách, kde se takovýto rekrut musel potýkat nejen s maďarštinou, ale navíc i s němčinou jako velícím jazykem společné rakousko-uherské armády.¹⁶

Národnostní a jazyková bariéra byla pro habsburskou armádu velkým problémem. Již od rakousko-uherského vyrovnání v roce 1867 se z Budapešti ozývaly hlasy požadující rovnoprávnost Maďarů s Rakušany ve společném vojsku. Z hlediska jazykového však vyvstával vážný problém. Pokud by ve společném vojsku byla zrovnoprávněna maďarština s němčinou, hrozilo rozdělení ozbrojených sil monarchie a něco takového bylo nepředstavitelné. Tyto tenze zatěžovaly habsburskou armádu až do jejího konce v roce 1918. Je zajímavé, že v budapešťském parlamentu nebyl nikdy vznesen požadavek na změnu alespoň plukovní řeči těch pluků, postavených v Uhrách. Zavedení maďarštiny jako plukovního jazyka by přitom velmi napomohlo maďarizovat ty rekruty, kteří nebyli etnickými Maďary.¹⁷

Podívejme se nyní na zastoupení Čechů u pěších pluků společné armády. Ve třech plucích bychom našli více než 90% vojáků české národnosti. V dalších dvanácti plucích to bylo více než 50% Čechů. Celkem podobné počty vykazovaly polní myslivecké prapory, které byly doplňovány z českých zemí. Kolem 50% příslušníků české národnosti bychom zaznamenali u šesti mysliveckých praporů z celkového počtu devíti praporů, v nichž byli Češi zastoupeni. Více než poloviční podíl mužstva měli Češi ve třech ze čtyř dragounských pluků, které byly doplňovány z oblasti pražského VIII. sboru. Podobná situace byla ve třech dragounských plucích

¹⁵ NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*. Praha 2006, s. 88-89.

¹⁶ NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*. Praha 2006, s. 88-90.

¹⁷ Tamtéž, s. 90-91.

IX. sboru. Více než 60% vojáků české národnosti pak bylo ve dvou dragounských plucích II. sboru ve Vídni.¹⁸

Ve stavu dělostřeleckých pluků a oddílů polních houfnic společné armády, které byly vytvářeny na území Čech a Moravy a podléhaly VIII. sboru, se nacházelo vždy nejméně 50% Čechů. Výjimkou byl plzeňský 22. pluk s menším než polovičním podílem vojáků české národnosti. Narozdíl od celkové statistiky VIII. sboru byl tento podíl české národnosti u IX. sboru a u I. a II. sboru poněkud nižší.¹⁹

Poměrně dosti Čechů bychom našli u technických a podpůrných oddílů. Ve stavu zákopnických a ženijních praporů se nacházelo 23-73% Čechů, u vozatajstva pak bylo 30-68% vojáků české národnosti.²⁰

Úroveň vzdělanosti a obecné sociální poměry konkrétní národnosti se promítly i do jejího zařazení k určitému typu zbraně. Pěchotu tvořili v převážné většině vojáci z východních, agrárních oblastí mocnářství. Naopak Češi se angažovali zejména u dělostřelectva a jezdeckva, během války se prosadili i v letectvu a ponorkovém loďstvu. Nadprůměrné zastoupení zaznamenali Češi i v justiční službě, vojenském zdravotnictví a duchovní správě. Vojáci z italských oblastí se zase profilovali jako zdatní příslušníci mysliveckých praporů.²¹

Nejvyšší velení rakousko-uherské armády si bylo vědomo problémů, které vyvěraly z národnostní různosti vojska. Snažilo se jim nějakým způsobem čelit a využívalo dva základní nástroje k neutralizaci nacionálního pnutí uvnitř armády. Tím prvním bylo národnostní rozměňování pluků a praporů. V průběhu války se prosazovala snaha snížit podíl Čechů v útvech, kde měli nadpoloviční zastoupení. Části českého mužstva byly zařazovány k plukům s vysokým zastoupením jiné národnosti, zejména té německé. Jestliže na počátku války byli Češi zastoupeni více než jedním procentem ve 29 pěších útvech společného rakousko-uherského vojska, na jejím konci to bylo ve 110 útvech. Národnostní rozměňování útvarů se netýkalo bosensko-hercegovinských jednotek, jejichž výjimečnost byla dána právě jejich homogenní národnostní skladbou.²²

¹⁸ Tamtéž, s. 91-92.

¹⁹ VIII. sbor zahrnoval oblast jižních Čech a Prahu; IX. sbor severní Čechy; k I. sboru patřila severní Morava s Olomoucí, administrativně příslušející ke Krakovu; ke II. sboru patřila jižní Morava s velitelstvím sboru ve Vídni. Tamtéž, s. 92-93.

²⁰ Tamtéž, s. 93.

²¹ Tamtéž, s. 93-94.

²² Tamtéž, s. 94.

Druhým nástrojem sloužícím během války k potlačování nacionalistických tendencí v armádě bylo umísťování náhradních praporů pluků v jiných částech monarchie. České prapory sloužily v alpských oblastech nebo v Uhrách, uherské útvary bývaly dislokovány v Čechách. Naopak ve svých mírových posádkách zůstávaly pluky s převahou německé národnosti a podobně na tom byly útvary s převahou polského národního živlu.²³

V duchu válečné propagandy popsal charakter rakousko-uherských vojáků válečný zpravodaj Rudolf Peerz: „Vy nejsteť vojáky, jako oni ruského cara z dálného východu, anebo jako barevní našich nepřátel na západě, abyste bojovali, nevědouce proč a za jakým účelem. Vzpomínka na pravé příčiny světové války a na její konec má vás nadchnouti k vysokým činům. Pak seče meč dvakrát hloubě, pak stihne kulka dvakrát jistěji. V každém z vás, i v muži bez hvězdiček, jest kus toho velkého polního velitele, který massy řídí a vítězství už v plánu spatřuje. Tak tomu též bylo doposud; jinak by nebyl každý Rakušan a každý Uher hrdinou.“²⁴

1.2 Organizace a struktura rakousko-uherské armády

V roce 1867 došlo k zásadní přestavbě rakouského státu. Vídeň, oslabená porážkou v prusko-rakuské válce, byla nucena nějakým způsobem se vyrovnat s požadavky politické reprezentace uherské části monarchie. Vzniklo dvoustátí, které spojovala osoba panovníka, společné finance, zahraniční politika a společné vojsko. Otázka společné armády budila vášně zejména mezi Maďary, neboť ti pod dojmem revolučních událostí let 1848-1849 trvali na samostatné národní armádě. S něčím takovým se však vládnoucí dynastie nemohla nikdy ztotožnit. Arcivévoda Albrecht argumentoval tím, že společná armáda je jedním z pilířů monarchie: „Rozštěpte armádu, podlomte jejího ducha – tím je dynastie ztracena a Rakouska nebude!“²⁵

Rakousko-uherské vyrovnání položilo základy nové organizace armády. Vzniklo společné vojsko s přívlastkem císařské a královské (c. a k.), rovněž válečné námořnictvo bylo společné. Obě složky ozbrojených sil podléhaly říšskému ministerstvu války. Vedle toho byly zřízeny tři skupiny vojska teritoriálního charakteru. Císařsko-královská rakouská zeměbrana (Landwehr) pro země Předlitavska, královská uherská zeměbrana (Honvédség) s působností v Zalitavsku a

²³ Tamtéž, s. 94.

²⁴ PEERZ, Rudolf: *Vojenská knížka*. (Bez místa vydání) 1916, s. 3.

²⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918*. Praha 2003, s. 307.

chorvatsko-slovinská zeměbrana (Hrvatsko Domobranstvo) v jihoslovanských oblastech. Velení těchto tří zeměbran se zodpovídalo příslušným ministerstvům zemské obrany, tedy rakouskému a uherskému. Chorvatsko-slovinská zeměbrana patřila do působnosti uherského ministerstva zemské obrany.²⁶

Podle branného zákona z 5. prosince 1868 byla zavedena všeobecná branná povinnost, které podléhali všichni zdravotně schopní muži od 20 do 42 let věku. Osmdesát procent z ročního kontingentu odvedenců bývalo zařazováno do společné armády, ostatní pak byli rozděleni mezi rakouskou a uherskou zeměbranu. Prezenční služba ve společném vojsku trvala 3 roky. Po splnění této služby byl branec přeložen do zálohy, kde byl veden po dobu sedmi let a poté následovalo ještě 10 let náhradní zálohy.²⁷

Armáda byla každoročně doplňována určitým počtem mužů na základě schváleného ročního kontingentu. Muži, kteří se nedostali do společného vojska nebo zeměbrany, byli zařazováni do náhradní zálohy s povinností účasti na výcviku, který od 80. let 19. století probíhal každoročně po dobu osmi týdnů. Od roku 1886 mohli být tito muži zařazováni i do domobrany (Landsturm), která vlastně představovala náhradní zálohu. Domobrana bývala aktivována jen v době války. Ve stavu domobrany se často nacházeli seminaristé, prvorození synové statkářů, učitelé a muži se sníženou zdravotní klasifikací.²⁸

Organizace rakousko-uherských ozbrojených sil se dále vyvíjela. V letech 1882 a 1889 byly provedeny další reformy, avšak největším zásahem do chodu armády bylo přijetí nových branných zákonů v roce 1912.²⁹

Tedy byla uzákoněna všeobecná dvouletá základní služba. U jízdních pluků a oddílů jízdního dělostřelectva zůstala tříletá základní služba, na kterou navazovala sedmiletá povinnost sloužit v záloze. Branci zařazení do náhradní zálohy museli nově sloužit dvanáct let. Délka služby u válečného námořnictva zůstala nezměněna, trvala čtyři roky. Branci, kteří zakotvili u domobrany, měli před sebou dva roky aktivní služby a potom ještě deset let v záloze. V registru domobrany pak byli vedeni všichni muži, kteří splnili aktivní vojenskou službu jak u společné armády, tak u zeměbrany.³⁰

²⁶ Tamtéž, s. 307.

²⁷ Tamtéž, s. 307.

²⁸ Tamtéž, s. 307-308.

²⁹ BROFT, Miroslav: *Vojenské dějiny Československa*. 2. díl. 1526-1918. Praha 1986, s. 438.

³⁰ Tamtéž, s. 438.

1.3 Rakousko-uherská domobrana

V roce 1886 byla nově zorganizována domobrana podunajské monarchie. Vznikla rakouská domobrana (Landsturm) a uherská domobrana (Népfelkelés). Domobranecké oddíly na sebe časem převzaly úkoly zeměbrany, totiž podporu bojových operací společné armády na území státu i mimo ně. K domobraně bylo zařazováno mužstvo ve věku od 19 do 42 let, které nebylo odvedeno ani do společné armády ani do zeměbrany. Povinnost služby v domobraně se týkala také důstojníků na odpočinku a vojenských úředníků. Tito byli vázani službou v domobraně až do šedesátého roku věku. Důstojníci a úředníci domobraně se rekrutovali z řad důstojníků evidovaných u zeměbrany a také z bývalých důstojníků, kteří v případě mobilizace nastupovali službu v domobraně ve své bývalé hodnosti.³¹

Nárok na zproštění domobranecké povinnosti měli ti muži, kteří byli zaměstnaní ve veřejných službách. Domobrana bývala aktivována v případě války a zařazení domobranců záviselo na tom, zda prodělali bojový výcvik. Muži s výcvikem a dobrou fyzickou kondicí se ocitali v tzv. skupině bojujících, v samostatných domobraneckých oddílech, jejichž úkolem byla ostraha vojenských či drážních objektů. Ze stavu domobraně byly doplňovány ztráty bojujících armád, tedy domobrana tvořila jakýsi rezervoár čerstvých sil, které bylo možno poslat na frontu. Domobrancí bez výcviku a se sníženou zdravotní klasifikací přecházeli do tzv. skupiny nebojujících, která sloužila beze zbraně, totiž v podpůrných technických, administrativních, dopravních či zdravotnických službách.³²

Za mobilizace se domobrancí rozčlenili na tzv. dvě výzvy. První výzva se týkala všech, kteří v daném roce dosáhli věku od 19 do 37 let. V roce 1914 se jednalo o ročníky 1877-1895. Do druhé výzvy patřili všichni ostatní muži ve stáří do 42 let a na začátku války to byly ročníky 1872-1876. Obě výzvy byly záležitostí víceméně administrativní a v praxi záleželo na rozhodnutí vojenské správy, zda povolala nejdříve první a poté druhou výzvu. Obě výzvy mohly být povolány i současně. Domobrancí tvořili samostatné oddíly, mohli však být použiti i jako doplněk společné armády, zeměbrany nebo námořnictva v případě, že řádná náhradní záloha nestačila k doplnění vojsk na požadovaný válečný stav. Této praxi podléhaly mladší ročníky první domobranecké výzvy.³³

³¹ NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*. Praha 2006, s. 48.

³² Tamtéž, s. 48-49.

³³ Tamtéž, s. 49.

Služby v domobraně byli zproštěni ti muži, kterým to nedovoloval jejich zdravotní stav. Obecní úřady vedly jejich evidenci. Po absolvování lékařské prohlídky dostali tzv. osvobozující certifikát jako doklad o zproštění povinnosti sloužit v domobraně. Mohlo se stát, že zdravotní stav domobrance se zhoršil až v průběhu služby. V takovém případě dotčený požádal svou domovskou obec o provedení zdravotní prohlídky. Následně se dostavil ke zdravotní komisi, která provedla prohlídku na náklady domobrance a byl-li uznán neschopným služby, obdržel tzv. propouštěcí list.³⁴

Do služby nemuseli ani zaměstnanci důležitých úřadů, státních drah a podniků spojených s vedením války. Osvobození od služby trvalo dočasně, mohlo však být prodlouženo i na celou dobu trvání války. Osvobození od služby se vydávalo na návrh nadřízené správy domobrance a jeho platnost začínala po vyhlášení mobilizace. Dočasné osvobození platilo do patnáctého dne nebo do čtyřicátého dne od vyhlášení mobilizace.³⁵

Příslušníci domobrany podléhali evidenci svých domovských obcí a obcí pobytu. Evidence domobranců vedená podle ročníků se průběžně aktualizovala prostřednictvím spolupráce obcí s matričními a farními úřady. Svoje seznamy vedly nadřízené politické a vojenské domobranecké úřady. Konkrétně to byla okresní domobranecká velitelství a nadřízená zeměbranecká teritoriální velitelství. Do jejich působnosti spadala evidence důstojníků a gážistů domobrany.³⁶

V době míru rakousko-uherská domobrana nedisponovala žádnými jednotkami ve smyslu aktivních kádrů jako byla zeměbrana nebo společné vojsko monarchie. Existoval pouze administrativní aparát domobrany, který se s vyhlášením mobilizace dal do pohybu a reálnou bojovou sílu domobrany sestavoval teprve na samém počátku války. Povolával záložníky a organizoval je do praporů a pluků.³⁷

Z hlediska vojenské teorie byla jednotkám domobrany přidělena úloha podpůrných vojenských těles, zařazených povětšinou do třetího sledu vojska, ležícího v poli. V druhé linii měly být zasazeny oddíly zeměbrany a v první linii jednotky společné rakousko-uherské armády. Praxe však tváří v tvář realitě války vypadala jinak. Již na počátku bojů s ruskou armádou byly téměř všechny bojeschopné formace vrženy do první linie. Týkalo se to jak oddílů zeměbrany, tak

³⁴ Tamtéž, s. 49.

³⁵ Tamtéž, s. 49.

³⁶ Tamtéž, s. 49.

³⁷ AUFFENBERG-KOMARÓW, Moritz.: *c. d.*, s. 39.

silných domobraneckých formací, které byly vyčleněny ze třetí linie. Tato improvizace s sebou přinášela řadu problémů, jakým bylo např. bojové nasazení vojensky slabších formací, vystavených nebezpečí vyšších ztrát nebo minimalizace počtu jednotek, potřebných k zásobování bojujícího vojska a udržování komunikace se zázemím.³⁸

V době míru podléhala domobrana příslušnému velitelství zeměbrany. Za války měla vlastní velitelský sbor složený z činných a rezervních důstojníků. Výstroj důstojnického sboru a mužstva tvořil běžný stejnokroj, v případě nedostatku se nosil civilní oděv s černožlutou páskou na rukávě. Výzbroj domobraneckých jednotek sestávala ze starších armádních zásob.³⁹

Rakouská domobrana měla svoje vlastní vyznamenání, Čestnou medaili za mnoholeté členství v domobraneckých sborech, kterou v roce 1908 založil císař František Josef I., aby vyjádřil svou vděčnost těm, kteří po dlouhá léta sloužili v domobraně. Povinnost sloužit v domobraně ze zákona končila 42. rokem věku, nicméně další služba nad tento limit omezována nebyla. Čestná medaile byla ražena ve dvou třídách a mezi sběrateli je dnes počítána k těm vzácnějším typům medailí a vojenských vyznamenání.⁴⁰

Medailí za mnoholeté členství v domobraně se odměňovala pětadvacetiletá nebo čtyřicetiletá příslušnost k útvaru, který byl pověřen domobraneckou službou a podléhal ministerstvu zeměbrany. Nárok na udělení medaile měl i ten domobranec, který své členství na čas přerušil nebo vystřídal více útvarů, nicméně předepsaný počet let odsloužil.⁴¹

Medaile I. třídy za 40 let služby byla kruhového tvaru s průměrem 35 mm. Jednalo se o ražbu z bronzu, převýšenou bronzovým dvouhlavým císařským orlem. Celková výška medaile i s tímto císařským orlem se počítala na 51 mm. Na lícové straně medaile se nacházely iniciály F. J. I. převýšené císařskou korunou a pod nimi dvě vavřínové ratolesti. Okraj medaile nese opis CONSTANTIAE ET PATRIAE AMORI (Vytrvalosti a lásce k vlasti). Na rubu medaile byl ve zdobné obdélníkové kartuši vyražen nápis OCTO LUSTRA (Osm pětiletí), ověncený vavřínovými ratolestmi.⁴²

³⁸ Tamtéž, s. 38-39.

³⁹ KOLEKTIV AUTORŮ: *c. d.*, s. 455.

⁴⁰ Tamtéž, s. 455.

⁴¹ Tamtéž, s. 455.

⁴² Tamtéž, s. 455.

Medaile II. třídy za 25 let služby se razila z bronzu a co do velikosti byla totožná s předchozí medailí I. třídy, nicméně byla ochuzena o převýšení císařským orlem. Také líc medaile II. třídy byl prakticky stejný jako u medaile za čtyřicetileté členství v domobraně. Na rubu medaile byl položen rozkřídlený císařský orel. Horní okraj nesl nápis QUINQUE LUSTRA (Pět pětiletí), na dolním okraji byly vyraženy tenké vavřínové ratolesti. Obě medaile se zavěšovaly na náprsní trojúhelníkovou stuhu, která byla napůl žlutá a napůl černá. Ve žluté půli stuhu ležel slabý černý postranní proužek, při okraji černé půle pak proužek žlutý.⁴³

2. DOMOBRANECKÝ PĚŠÍ PLUK Č. 11 NA FRONTÁCH 1. SV. VÁLKY

2.1 NA RUSKÉ FRONTĚ

2.1.1 Působení pluku v Pověslí

Východní Prusko a Halič se staly dějištěm prvních bojů na východní frontě. Rusové nečekali na ukončení mobilizace a jejich 1. a 2. armáda překvapivě rychle pronikly do těchto oblastí. K prvnímu většímu střetnutí došlo u Gumbinnen, kde se utkaly 1. ruská armáda s 8. německou armádou. Rusové postupující na Královec zde Němce zatlačili zpět. Německé vrchní velení zareagovalo nasazením generálů Hindenburga a Ludendorffa a převelením šesti divizí ze západní fronty do Východního Pruska, které se však do bojů zapojily až začátkem září.⁴⁴

Na přelomu srpna a září převzala iniciativu německá vojska. Počáteční úspěchy Rusů byly znehodnoceny nekoordinovaným ruským velením, takže Němci mohli – aniž by byli ohrožováni 1. ruskou armádou – obklíčit a prakticky zničit 2. ruskou armádu u Tannenbergu. Následně zaútočili na pasivní 1. ruskou armádu, která musela po porážce u Mazurských jezer vyklidit Východní Prusko. Jednalo se však jen o dílčí vítězství německých ozbrojených sil, které v té době naopak na západní frontě utrpěly strategickou prohru.⁴⁵

Do této letní kampaně roku 1914 se zapojila také vojska Rakousko-Uherska. Tři rakousko-uherské armády dislokované v Haliči se vydaly směrem na sever na pomoc německé 8. armádě, která čelila Rusům a již hrozilo obklíčení. Rakousko-

⁴³ Tamtéž, s. 455.

⁴⁴ JINDRA, Zdeněk: *První světová válka*. Praha 1984, s. 84.

⁴⁵ Tamtéž, s. 84.

uherská 1. armáda vyrazila dne 22. srpna směrem na Lublin do ruských oblastí. V bitvě u Krašniku se utkala s ruskou 4. armádou a přinutila ji k ústupu.⁴⁶

Dne 23. srpna zahájila rakousko-uherská 4. armáda postup na sever z okolí Přemyšlu. Na přelomu srpna a září došlo k boji s ruskou 5. armádou u Komarówa, kde Rusové podlehlí převaze protivníka a museli se tvář v tvář hrozícímu obklíčení stáhnout. Situace na levém křídle mezi Vislou a Přemyšlem, kde operovaly rakousko-uherská 1. a 4. armáda se tedy vyvíjela příznivě.⁴⁷

Na pravém křídle, v oblasti horního Dněstru mezi městy Lvov a Halič, kde působily rakousko-uherská 3. a 2. armáda, se nástup proti Rusům nedařil. Vojska habsburské monarchie zde narazila na převahu protivníka, který byl odhodlán vynutit si postup do podhůří Karpat. Po nezdařeném protiútoku u Zloczowa se generál Conrad von Hötzendorf rozhodl přesunout oddíly 4. armády na pomoc ohroženému úseku fronty. Tento manévr měl negativní dopady na postavení rakousko-uherské 1. armády, která zůstala v Pověslí osamocena a nakonec musela ustoupit na jih. Přesun 4. armády na pomoc ohroženému úseku fronty v horním Podněstří a stažení 1. armády otevřelo ruským armádám možnost vklínit se mezi obě rakousko-uherské armády a obklíčit celé levé křídlo rakousko-uherské fronty. Vrchní velení rakousko-uherských ozbrojených sil se proto rozhodlo stáhnout 2., 3. i 4. armádu za řeku San a tím hrozícímu obklíčení uniknout. To však znamenalo obětovat pevnost Přemyšl, která se od poloviny října 1914 dostala do obklíčení ruských vojsk.⁴⁸

Rakousko-uherská obranná linie se na podzim 1914 posunula až na řeku Dunajec, kde se zdržovala 1., 3. a 4. armáda. V Karpatech bojovala rakousko-uherská 2. armáda. Spolu s 9. německou armádou podnikla 1. rakousko-uherská armáda protiútok, který zatlačil Rusy zpátky k řece San. Převaha ruských vojsk v materiálních i lidských silách však způsobila obrat ve vývoji situace na frontě. Krátké osvobození Přemyšlu bylo vystřídáno druhým ruským obklíčením a Němci s Rakušany byli přinuceni ustoupit do výchozích postavení. U Limanova-Lapanova se v první polovině prosince 1914 utkala rakousko-uherská 4. armáda s ruskou 3. armádou, která byla následně přinucena se stáhnout.⁴⁹

Do těchto prvních bojů světové války se velmi záhy zapojili také příslušníci 11. domobraneckého pěšího pluku po předchozí mobilizaci, nařízené dnem 26.

⁴⁶ JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Brno 2007, s. 9-10.

⁴⁷ Tamtéž, s. 10.

⁴⁸ Tamtéž, s. 10.

⁴⁹ Tamtéž, s. 10-11.

července 1914. Válečné přípravy probíhaly velmi rychle a v případě tohoto tělesa bez větších obtíží. Již 28. července stály prapory I., II. a III. připraveny v plném počtu, opatřeny dokonce až přebytečnou výzbrojí a výstrojí. Pluk sestával z mužů ve věku od dvaatřiceti do osmatřiceti let, většinou v dobré fyzické kondici. Nálada mezi vojáky byla vesměs dobrá. Zejména u vojinů německé národnosti přicházejících z oblasti Podkrkonošska bylo patrné velké nadšení pro válku.⁵⁰

První prapor pluku zůstal po několik následujících dnů v Jičíně, prapory II. a III. byly pro nedostatek kapacity v samotném Jičíně dislokovány v nedalekých lázních Železnice. Dne 18. srpna skládali příslušníci pluku slavnostní přísahu a tímto dnem také nastala pohotovost pluku k odjezdu na frontu.⁵¹

Orgány vojenské správy byly poklidným průběhem mobilizace na celém území českých zemí překvapeny. Měly totiž zkušenosti z roku 1912, kdy proběhla částečná mobilizace v souvislosti s první balkánskou válkou. Tehdy docházelo k projevům nesouhlasu českých vojáků s politikou Vídně. Protestovalo se i v roce 1908, kdy Rakousko-Uhersko anektovalo Bosnu a Hercegovinu. Naproti tomu mobilizace v roce 1914 se prakticky obešla bez projevů panslovansky smýšlející části české veřejnosti.⁵²

Rozkaz k odjezdu obdrželo velení pluku 21. srpna. Třetí prapor vagonoval večer 22. srpna a následujícího dne se na cestu přes Moravskou Třebovou, Krakov a Debicu vydal i zbytek pluku pod velením plukovníka Maendla.⁵³

Po příjezdu na frontu se 11. domobranecký pěší pluk zařadil do svazku 1. domobranecké brigády a 5. armádního sboru. Celá tato brigáda se shromažďovala v prostoru Wrzawy-Rozwadów, což je oblast ležící jihovýchodně od soutoku Visly a Sanu. Zatímco ostatní části pluku byly zařazeny do etapní služby (ostraha skladů, přísun zásob bojujícím jednotkám, atd.), I. prapor pluku se zúčastnil bojových operací.⁵⁴ V sestavě 1. domobranecké brigády překročil 31. srpna hranici mezi Rakouskem a Ruskem a po třicetikilometrovém pochodu na severovýchod od Wrzawy dospěl 6. září k městu Krašniku.⁵⁵

⁵⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 1.

⁵¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 1-2.

⁵² PAZDERA, David: *Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka Velké války*. Historie a vojenství, 1998, č. 3, s. 39.

⁵³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 2.

⁵⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 2.

⁵⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 2.

U osady Wysokie, ležící 15 kilometrů východně od Krašniku, se tento prapor zapojil do prvního vážného střetnutí s Rusy. Jeho úkolem bylo obsadit a až do příchodu německých posil udržet malý hřeben u nedaleké Tarnawky, kde už v bojích stály části domobraneckého pluku č. 12 a celý domobranecký pluk č. 30. Boje zde byly velmi prudké a situace proměnlivá. Obtížné podmínky ještě zhoršoval nedostatek strojních pušek a vážnoucí zásobování. Dne 7. září odehrál se hlavní boj o Tarnawku, Biskupie a Wysokie, ve kterém byli Rakušané úspěšnější. Za obsazení Tarnawky však I. prapor 11. domobraneckého pluku zaplatil vysokou cenu. Po bojích zůstali ve stavu první setniny čtyři důstojníci a 51 mužů, ve druhé setnině jeden důstojník a 34 muži, ve třetí setnině nezbyl žádný důstojník, zůstalo jen 13 mužů. Ve čtvrté setnině zbyl jediný důstojník a devět mužů.⁵⁶

Již 9. září však rakouské oddíly ustupovaly na jih k Zakrzówu a později ještě dál, až k Nisku za řekou Sanem, to znamená zpět do výchozích pozic. Za těchto ústupových bojů docházelo k prvním případům přechodu mužstva k Rusům. Kvůli velkým ztrátám velení pluku rozpustilo jednotlivé setniny. Početní stavy pluku byly průběžně doplňovány příchodem pochodových formací 33. pěší divize, které 11. domobranecký pěší pluk koncem roku podléhal. Ještě v září roku 1914 došlo ke změně ve velení pluku, když plukovníka Maendla vystřídal podplukovník Schischka.⁵⁷

V měsíci říjnu se 11. domobranecký pěší pluk nalézal v prostoru mezi řekami Vislou a Sanem. Na přelomu října a listopadu dochází k přesunu za řeku Vislu. Dne 6. listopadu 1914 se pluk objevuje v osadě Czarnocin, ležící poblíž řeky Nidy, odkud ohrožován střelbou ruských děl ustupuje ke Kobylníkám na Nidě. V následujících dnech odchází do prostoru mezi městy Olkusz a Wolbrom, tedy do oblastí asi 30 kilometrů severozápadně od Krakova. Mezi vojáky, vysílenými po náročných přesunech posledních týdnů, se začaly objevovat případy cholery a skvrnitého tyfu.⁵⁸ Ve vojsku se velmi citelně projevilo „gänzliche Erschöpfung von Mann und Pferd.“⁵⁹

Ústup 11. domobraneckého pěšího pluku (v sestavě 1. rakousko-uherské armády) od Krašniku přes San a Vislu k Olkuszi a Wolbromu byl součástí rozsáhlého

⁵⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 2-3.

⁵⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 3-4.

⁵⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 3-4.

⁵⁹ „Celkové vyčerpání mužstva i potahu.“ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. listopadu 1914.

ústupu a stahování rakousko-uherských armád z Haliče poté, co se „ruský parní válec“ na začátku září dal do pohybu.

První armáda generála Dankla se octla v obtížné situaci. S jedenácti divizemi (jedna divize po sedmi až osmi tisících mužů) měla bránit devadesátikilometrovou linii táhnoucí se od ústí Sanu po město Kielce proti daleko silnějšímu ruskému protivníkovi. Také vzhledem k nedostatečnému zásobování 1. armády se generál Dankl obával prolomení obranné linie v horizontu několika málo dnů. Proto navrhl rakouskému vrchnímu velení okamžité stažení 1. armády do prostoru severně od Krakova. Náčelník generálního štábu Franz Conrad však jeho názor nesdílel. Upozornil, že urychlené stažení 1. armády by ohrozilo tyl rakousko-uherských armád, které tou dobou ustupovaly kolem pevnosti Přemyšlu. První armáda proto měla ze všech sil bránit linii „ústí Sanu – Kielce.“ V případě, že by se tento úkol ukázal jako nesplnitelný, měla se 1. armáda stáhnout na linii řeky Nidy, což se posléze také stalo.⁶⁰ Rakušané tím reagovali na pokus Ivanovovy 4. ruské armády obejít u Kielců ze západu Danklovu 1. armádu a zatlačit ji k Visle.⁶¹

Po vyklizení většiny Haliče za sebou Rakušané zanechali 225 000 padlých a raněných, 100 000 zajatých, 400 děl, obklíčenou pevnost Přemyšl s posádkou 130 000 mužů a místní naftová pole. Ruská armáda zabrala karpatské průsmyky, které otevírají cestu do Uher a ohrožovala těžební a průmyslové oblasti Slezska.⁶²

Bilance dosavadních bojů se pro Ústřední mocnosti na přelomu října a listopadu 1914 jevila nepříznivě. Německá ofenziva na Marně a u Yprů se zastavila. Na východě stále hrozilo nebezpečí ruského postupu do Slezska, dál do západní Haliče a do Uher. Situace v Srbsku byla příznivější, avšak úspěchy ruských armád v Haliči mohly vychýlit křehkou rovnováhu na diplomatickém poli a iniciovat vstup Itálie a Rumunska do války proti Rakousko-Uhersku.⁶³

Na úseku Danklovy 1. armády panoval koncem roku 1914 víceméně klid. Tato armáda a spolu s ní i 11. domobranecký pěší pluk ležela západně od pevnosti Krakov a jejím úkolem bylo vázat početné ruské síly, které ještě do 3. prosince podnikaly ojedinělé útočné pokusy. Dělostřelectvo ruské 9. armády se později

⁶⁰ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. I. sv. *Das Kriegsjahr 1914. Vom Kriegsausbruch bis zum Ausgang der Schlacht bei Limanowa-Lapanow*. Vídeň 1930, s. 492-493.

⁶¹ Tamtéž, s. 499.

⁶² JINDRA, Zdeněk: *c. d.*, s. 86.

⁶³ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. I. sv. *Das Kriegsjahr 1914. Vom Kriegsausbruch bis zum Ausgang der Schlacht bei Limanowa-Lapanow*. Vídeň 1930, s. 501.

omezilo na několik palebných přepadů rakouských linií, zatímco podstatná část ruské pěchoty byla převelena do jiných oblastí východní fronty.⁶⁴

Po odchodu III. kavkazského sboru a XIV. sboru na sever a stažení XXI. a X. sboru na pravý břeh Visly se generál Letschitzki musel spokojit s omezenými silami. Značně prořídlá ruská armáda se na úseku u Krakova začala zakopávat. Této zimní přestávky v bojích využila rakousko-uherská armáda ke znovunastolení pořádku a zotavení po přestálých podzimních bojích. Také Rakušané se pustili do opevňovacích prací. Na základě výsledků leteckého průzkumu, který zjistil přesuny části Letschitzkého armády, mohla rakousko-uherská 1. armáda podpořit úsilí vojsk Ústředních mocností bojujících na severu a přispět také rakousko-uherské 4. armádě, která stála v těžkých bojích jižně od Krakova.⁶⁵

Příslušníci 11. domobraneckého pěšího pluku v tomto období setrvali v okolí měst Olkusz a Wolbrom. Jejich hlavní starostí byla oprava silnic. Pracovali v úseku Boleslaw-Slawkow, Boleslaw-Olkusz, Olkusz-Wolbrom, Olkusz-Slawkow, Kosmolow-Suloszowa. V obcích Olewin, Wisliczka a Sieniczno se pak nalézaly ubytovací prostory jednotlivých součástí pluku. Koncem listopadu se přihlásilo skutečné zimní počasí a tak 20. listopadu byla mužstvu rozdělena zimní výbava. V průběhu listopadu se objevilo na 30 případů cholery. Nepřízní počasí netrpěl jen člověk, ale také zvířata. Koně byli ustájeni v otevřených stodolách a museli vystačit s podprůměrnými dávkami krmiva.⁶⁶

V roce 1915 se Němcům přes veškerou snahu nepodařilo uskutečnit průlom na západní frontě. Ofenzivy u Yper a Soissons vedly k taktickému zkrácení fronty, k pokusům s nasazením bojových plynů, očekávaný zvrat ve vývoji války však nepřinesly. S podobným neúspěchem se setkaly útoky spojenců v Champagni a v Artois.⁶⁷

Vrchní velení německých ozbrojených sil obrátilo pozornost na východní frontu a pokusilo se rozhodnout válku tam. Vojska Ústředních mocností udeřila v lednu 1915 v Karpatech a u Mazurských jezer, ale setkala se s připravovanou ruskou protiofenzívou. V květnu téhož roku podnikla německá 11. armáda a

⁶⁴ Tamtéž, s. 773.

⁶⁵ Členění 1. armády: VI., X., V., a I. armádní sbor, skupina Tschurtschenthaler a II. sbor. Pevnost Krakov podléhala velení 4. armády. GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: Tamtéž, s. 773.

⁶⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, listopadové záznamy deníku.

⁶⁷ JINDRA, Zdeněk: *c. d.*, s. 90.

rakousko-uherská 4. armáda pod velením německého generála Mackensena nový útočný pokus, který prolomil frontu u Gorlice.⁶⁸

Koncem dubna Němci zaútočili na severním křídle východní fronty směrem na Libavu, Šavli a Kovno. V červnu byl dobyt Přemyšl a Lvov a Rusové opustili Halič. Vojska Ústředních mocností zajala na 500 000 ruských vojáků a ukořistila více než 300 děl. V důsledku těchto operací vznikl na východě hluboký varšavský oblouk, uvnitř něhož se ocitla ruská vojska, nyní tísněná ze severu i jihu. Na přelomu července a srpna získal generál Mackensen města Lublin a Chelm a německá 12. armáda prolomila ruské obranné pozice u řeky Narev. Rusové na začátku srpna vyklidili celé Polsko a koncem srpna se vzdali i pevnosti Brest Litevsku. Postup vojsk Ústředních mocností se zastavil na linii, která začínala v Rize na pobřeží Baltu a pokračovala přes Dvinsk na řece Západní Dvině k městu Pinsk, Tarnopolu a Černovicím na úpatí Karpat.⁶⁹

Začátkem ledna 1915 podléhal 11. domobranecký pěší pluk podle rozkazu 46. střelecké divize skupině plukovníka Freissingera. V první polovině ledna se pluk přesouval do osady Wola Chroberska, ležící poblíž řeky Nidy, 40 kilometrů východně od města Wolbrom, v jehož okolí pluk přezímoval. Ve Wole Chroberské se pluk zotavoval a připravoval k novým bojům pod dohledem generálmajora Brandnera. Pluk zde složil opětovnou přísahu a 13. ledna 1915 přichází rozkaz k odchodu do bojů směrem na Kozubów, který se nalézá jen několik kilometrů severněji proti proudu Nidy.⁷⁰

Pluk zde tvořil jednu brigádu společně se střeleckým plukem č. 13 a pěším plukem č. 93. Lednové boje v okolí vesnice Młodzawy probíhaly celkem klidně. Teprve začátkem února se intenzita zákopové války vystupňovala. Ruské těžké i lehké dělostřelectvo nepřetržitě střílelo a také ruská pěchota podnikla několik výpadů, ovšem bez jakéhokoliv většího účinku. Dne 12. února se pluk ve svazku se střeleckým plukem č. 15 přemístil do Michalowa. Oba pluky obsadily první linii u Pawlowice, zatímco II. prapor 11. domobraneckého pěšího pluku zůstal v Pawłowici jako záloha.⁷¹

Dne 19. února byl 11. domobranecký pěší pluk vystřídán 30. střeleckým plukem a odešel do zálohy se stanovištěm v Zagajówě, kde odpočinek střídal výcvik

⁶⁸ Tamtéž, s. 90.

⁶⁹ Tamtéž, s. 90.

⁷⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 4.

⁷¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 4-5.

k dalším bojům. Mužstvo zde trpělo silnými mrazy, sužováno častým výskytem tyfu. V tomto období byl pluk podřízen I. armádnímu sboru pod velením generála Kirchbacha. Tato perioda trvala až do konce dubna, kdy pluk navštívil generální inspektor armád Rakousko-Uherska arcivévoda Bedřich, který se o pluku vyjádřil velmi chvalitebně.⁷²

Začátkem května se celá fronta dala pohybu. Pluk v podřízenosti 91. střelecké brigádě obsadil pozice u Mozgawy na břehu Nidy. V polovině května se pluk přesunul poněkud jižněji k osadě Chroberz, kde překročil Nidu a po krátkém odpočinku nastoupil pochod na městečko Stopnicu a do první linie u Czajkowa na levém břehu Visly, kde prodělal těžké poziční boje.⁷³

Dne 19. května zaútočili Rusové na nedalekou ves Trzebieslawice, ale s těžkými ztrátami byli odraženi. V bojích s Rusy u Trzebieslawic mezi 18. a 22. květnem zajali muži 11. domobraneckého pěšího pluku 8 důstojníků (300. ruský pěší pluk), 579 mužů a 1000 pušek s náboji. Pluk ztratil v boji 20 mrtvých a 50 raněných. Po vzájemné dohodě pohřbily obě strany své padlé.⁷⁴

V průběhu následujícího měsíce se fronta posunula o 30 kilometrů na sever až k soutoku Visly a Sanu. Jedenáctý domobranecký pěší pluk se tak po deseti měsících dostal zpátky do míst, kde v srpnu 1914 začala jeho východní anabáze. Na rozkaz divize zde byl pověřen nesnadným úkolem. Měl vzít útokem přední ruské linie na jeden kilometr dlouhé frontě mezi osadami Wygoda a Buczek. K útoku došlo 25. června a celkově se vydařil. První dvě linie byly dobyty a Rusové utrpěli těžké ztráty. Linii „Wygoda-Buczek“ následně obsadila 92. střelecká brigáda. Avšak také 11. domobranecký pěší pluk při tomto útoku utrpěl citelné ztráty a proto byl zařazen do zálohy k zotavení. Koncem června je pluk opět v plné bojové pohotovosti. Tím jeho působení v oblasti Visly končí.⁷⁵

2.1.2 Působení pluku v oblasti kolem Lvova

Pluk se stáhnul do Tarnobrzegu, kde 4. července nastoupil cestu ke Lvovu. Po navagonování odjel ve třech částech přes Debicu, Rzeszów, Přemyšl a Sambor do stanice Měrviči, ležící 15 kilometrů severně od Lvova. Všude, kudy pluk projížděl,

⁷² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 5.

⁷³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 5-6.

⁷⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 6.

⁷⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 6.

bylo možno spatřit stopy bojů a válečné zkázy. Vytrhané kolejnice, dřevěná provizoria původně betonových a železných mostů, rozstřílené nádražní budovy.⁷⁶

Ze železniční stanice Měrviči se 11. domobranecký pěší pluk vydal na šedesátakilometrový pochod na sever po levém břehu řeky Bug k městu Sokalu, míjejíce přitom osady Žovkva, Turinka, Věliki Mosty a Červonograd. Dne 12. července dorazil pluk po náročném pochodu do vesnice Gatkivka, 5 kilometrů západně od Sokalu, kde byl určen jako záloha 92. pěší brigády.⁷⁷

Již o dva dny později přišel rozkaz k útoku na ruské pozice, všeobecným směrem přes řeku Bug. S pomocí 13. střeleckého pluku se příslušníci 11. domobraneckého pěšího pluku pustili do boje o kotu 229 východně od vesnice Chorobriv a osadu Ulvivok, ležící v oblouku řeky Bug. V těchto bojích utrpěl pluk ztrátu 25 mrtvých a 90 raněných. Brigáda č. 92 pod velením plukovníka Urbanského setrvala v pozicích u Sokalu až do 27. srpna, kdy přišel rozkaz k dalšímu útoku směrem na východ.⁷⁸

Pluk postupoval kupředu jako záloha brigády. Příštího dne se ukázalo, že útok se zdařil, Rusové vyklidili zákopy a Rakušanům se otevřela cesta k dalšímu postupu. Pluk se shromáždil na druhém břehu Bugu u osady Svitaziv, kde postavil polní stráž a obsadil les u Bobjatinu. Do konce měsíce srpna postoupil ke Gorochivu a odtud dál k osadě Zoločivka na řece Styru, 65 kilometrů východně od Sokalu na řece Bug.⁷⁹

Přechod Styru se uskutečnil počátkem září. Přechod celé divize zajišťovala 91. domobranecká brigáda, které podléhaly střelecké pluky č. 31 a č. 32 a domobranecký pěší pluk č. 12. Rakušané se zde dostali do prostoru mezi řekami Styrem a Ikvou a v této oblasti setrvali až do konce roku 1915.⁸⁰

Domobrancům 11. pěšího pluku zde nově velel podplukovník Kilian. Dne 2. září se pluk pustil do nového útoku, prorazil ruské linie a vynutil si ústup protivníka. Při této ofenzivě se podařilo zajmout jednoho ruského důstojníka a 150 mužů. Po několik následujících dnů se opakovaly ruské protiútoky, ovšem bez většího úspěchu. Při svém ústupu pak za sebou Rusové zanechávali spálenou zemi. Do

⁷⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 6-7.

⁷⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 7.

⁷⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 7-9.

⁷⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 9.

⁸⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 8-9.

poloviny září bylo zajato dalších 150 ruských vojáků, 4 důstojníci a získána menší válečná kořist.⁸¹

Po přechodu řeky Ikvy, k čemuž přispěli také tesaři z řad 11. domobraneckého pěšího pluku stavbou mostu, se pluk 11. září ubytoval v Ivani a obdržel dispoziční pro nastávající velkou ofenzivu. Na rozkaz 92. brigády zaútočil spolu se dvěma prapory střeleckého pluku č. 15 v prostoru jižně od osady Kriliv. Rovno, největší město oblasti, leží 20 kilometrů na severovýchod odtud. Pluk postupoval v nekrytém terénu, velmi pomalu a vystaven prudké dělostřelecké palbě Rusů. V této ofenzivě přišel pluk o 6 důstojníků a 270 mužů (padlí, ranění nebo zajatí).⁸²

Dne 16. září byl 11. domobranecký pěší pluk pověřen úkolem střežit silnici severně od Račinu, což je dnešní předměstí Dubna na řece Ikvě. V případě ruského útoku měli muži klást odpor a protiútok vést podél této silnice. Boj toho dne se vyznačoval oboustrannou silnou dělostřeleckou palbou. Rakušané nebyli s to odolat ruskému tlaku a v noci na 17. září vyklidili pravý břeh Ikvy. Řeku překročila celá 9. pěší divize, krytá skupinou plukovníka Maendla, tj. domobraneckým pěším plukem č. 11 a č. 12.⁸³

Ve druhé polovině měsíce září se pluk pohyboval v okolí osady Golovčici, ležící v oblasti mezi řekami Styrem a Ikvou, kde udržoval stálé spojení s domobraneckým pěším plukem č. 12 a pěším plukem č. 102. Ráno 24. září ohlásila prudká dělostřelecká palba ruské artillerie útok ruské pěchoty, která pronikla do zákopů 12. domobraneckého pěšího pluku. Muži z „jedenáctky“ okamžitě zaujali obranné postavení na silnici Mali Sady-Golovčici, kde se jim podařilo útok zastavit a následně ruský 55. pěší pluk vytlačit za osadu Chorupany, ležící severně od vesnice Golovčici, čímž získali zpět ztracené pozice.⁸⁴

Tato operace si vyžádala asi 50 mrtvých, 6 důstojníků a 220 mužů raněných a 150 pohřešovaných. Bojový stav pluku se tím snížil na 570 mužů. Mezi pohřešovanými byli i dva důstojníci: nadporučík Bohumil Mařík a nadporučík Adolf Trnka, oba české národnosti. Při útoku padlo 11. domobraneckému pěšímu pluku do rukou 300 ruských zajatců a mnoho válečného materiálu. V těchto bojích stál pluk ve spojení s českými pluky: pěšími č. 91, č. 11 a č. 102 a domobraneckým pěším č. 12.

⁸¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 9-10.

⁸² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 10.

⁸³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 10.

⁸⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 10-11.

Neobyčejnou odvalu prokázali především domobranci z „jedenáctky“ a „dvanáctky.“⁸⁵

V následujícím období fungovaly oba domobranecké pěší pluky jako záloha divize. „Jedenáctka“ byla po svém roztříštění doplněna částmi domobraneckých pluků č. 12 a č. 16. Koncem září odešel doplněný pluk do zákopů u koty 205, severně od Chorupan, velitelství pluku zůstalo v budově školy v Golovčici, kde přijímalo další instrukce ohledně nasazení pluku v okolí Chorupan. Velení pluku se ujal podplukovník Gustav Schischka, který nahradil nemocného plukovníka Maendla. Velitelem 9. divize byl polní podmaršálek Alfred von Schenk, velitelem armádního sboru generál Karel Kirchbach.⁸⁶

Koncem října 1915 se nadřazeným tělesem 11. domobraneckého pěšího pluku stala 46. pěší divize. Ve svazku této divize zaujala „jedenáctka“ spolu se střeleckým plukem č. 13 a dvěma prapory střeleckého pluku č. 16 pozici v úseku II, tj. v prostoru kolem Mliniva na Ikvě. Zde vykonal přehlídku pluku arcivévoda Karel, který mužstvo velmi chválil.⁸⁷

V tomto postavení prožil pluk relativně klidné období. Přesto čelil palebným útokům ruské artilerie, kterými trpělo stanoviště velitelství pluku v Golovčici a zvláště jeden z praporů, umístěný v osadě Pěkaliv na řece Ikvě. Mužstvo zde poprvé používalo ruční granáty a světlomety. Koncem listopadu se k pluku po zotavení vrátil plukovník Maendl. „Jedenáctka“ se zároveň přesunula do zálohy u Smordvy, ležící asi 3 kilometry jihozápadně od Mliniva. Zde byl pluk nově rozdělen. Pozůstával ze tří praporů, přičemž II. prapor (podplukovník Brych) měl tři setniny, III. prapor (jméno velitele neznámé) měl rovněž tři setniny a IV. prapor (major Kerpl) se skládal ze čtyř setnin. V okolí Smordvy zůstal 11. domobranecký pěší pluk až do konce února 1916, kdy ukončil své působení na východní frontě a přesunul se na jihozápadní válčiště, na frontu s Itálií.⁸⁸

2.2 NA ITALSKÉ FRONTĚ

2.2.1 První měsíce války mezi Římem a Vídní

Dne 23. května 1915 vstoupila Itálie do války s Rakousko-Uherskem. Starý císař a král František Josef se pln rozhořčení obrátil ke svým národům, aby jim

⁸⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 11.

⁸⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 11-12.

⁸⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 12.

⁸⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 12-13.

sdělil: „Italský král mi vyhlásil válku. Italské království se na obou svých spojencích dopustilo věrolomnosti, kterou historie doposud nepoznala. Po více než třicetiletém spojení, které slibovalo teritoriální růst a rozkvět, nás Itálie v hodině nebezpečí opustila a s vlajícími prapory přešla do tábora našich nepřátel.“⁸⁹

Podunajská monarchie se tím dostala do velice nepříjemné situace, protože bojovala proti Rusku a Srbsku a nyní byla nucena rozvinout další frontu, tentokrát proti Itálii. Vyhlídka na italské tažení však přinesla i jeden pozitivní aspekt, jímž byl vzácný konsenzus takřka všech národů habsburského soustátí. Rakouští Němci, zvláště obyvatelé Jižního Tyrolska, pocítili obavu z italského vpádu do klíčových alpských zemí monarchie. Pro Maďary znamenalo italské vyhlášení války jen další prohloubení složité situace ve chvíli, kdy Rusové stáli na hřebenu Karpat. Italské nároky na Terst a celé dalmatské pobřeží přinášely nebezpečí i pro jižní Slovany, zejména Slovince a Chorvaty. Jejich odhodlání bránit se pak povzbudilo bojovou morálku severních Slovanů, tedy hlavně Čechů, pro něž s nasazením na jihozápadní frontu proti Itálii navíc odpadal psychologický moment boje proti jinému slovanskému národu.⁹⁰

Italové měli na jihozápadní frontě k dispozici 44 pěších a 4 jezdecké divize. Rakušané mohli na začátku bojů postavit pouze 128 praporů, které svým charakterem představovaly spíše milici. V krátkosti k nim přibyly další 94 prapory, které představovaly první významnější posilu jihovýchodní fronty. Vojska italského krále Viktora Emanuela se tak mohla celkem oprávněně těšit na proklamovanou „Procházku do Vídně“. Rakouské vrchní velení se rozhodlo k tvrdé obraně Tyrolska. Jednotky nasazené v Korutanech, Přímoří a Kraňsku měly pokud možno s co nejmenší územní ztrátou zastavit postup protivníka, kterému bude v další fázi zasazen mocný protiúder.⁹¹

Pokud srovnáme počty vojáků, velitel rakouských sil na jihozápadní frontě, arcivévoda Evžen, měl na počátku střetnutí 225 000 pěšáků, 3000 jezdců a 640 děl. Na sočské frontě proti němu stálo 210 000 italských pěšáků a 820 děl, v Korutanech

⁸⁹ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. II. sv. *Das Kriegsjahr 1915*. 1. díl. *Vom Ausklang der Schlacht bei Limanowa-Lapanow bis zur Einnahme von Brest-Litowsk*. Vídeň 1931, s. 507.

⁹⁰ Tamtéž, s. 507-508.

⁹¹ Tamtéž, s. 508-509.

bylo dislokováno na 70 000 pěšáků a 280 děl a v Tyrolech 180 000 pěšáků s podporou 710 děl.⁹²

Na počátku války mezi Itálií a Rakousko-Uherskem byla strategická výhoda na straně Italů. Disponovali čerstvými silami a převahou v počtu mužů i zbraní. Na druhou stranu, Rakousko-Uhersko už za sebou mělo rok tvrdých frontových střetů, takže mohlo nasadit bojem zkušené vojáky. Převážně horský charakter jihozápadní fronty byl výhodou spíše pro obránce než pro útočníky. Na některých místech neprobíhala souvislá linie, ale bojovalo se o jednotlivé důležité body v krajině. Všechny tyto faktory pomáhaly rakousko-uherské armádě vyrovnávat nepoměr sil na počátku konfliktu.⁹³

Válka na jihozápadní frontě maximálně prověřila fyzickou a psychickou odolnost bojujících na obou stranách. Vojáci se teprve s postupem doby přizpůsobili náročným podmínkám horské krajiny v Alpách a krasového terénu v Přímoří, takže například se stavbou odolnějších zákopů se začalo teprve v průběhu třetí sočské bitvy. Součástí těchto opevnění byl systém podzemních úkrytů, kterým se říkalo kaverny. Velkým problémem byla už samotná doprava potravin, munice a přísun posil, protože boje probíhaly v dosti exponovaném terénu.⁹⁴

2.2.2 Výcvik, trénik, zázemí

Za mrazivého větrného rána dne 26. února 1916 pluk opouštěl východní válčiště. Na cestu do Itálie se vydal z železniční stanice Rudnia. Organizace přesunu byla pečlivě naplánována. Do prvního sledu byl zahrnut štáb pluku, speciální jednotka (Jagdkommando), pionýři, 23 vozů a 72 koní, ke druhému sledu patřila 13., 14. a 15. rota, 22 vozů a 548 koní, do třetího sledu byla zařazena 9., 10. a 16. rota včetně 22 vozů a 54 koní, ve čtvrtém sledu nacházíme 5., 11. a 12. rotu a 22 vozů a 50 koní, v pátém sledu se nalézala 6. a 7. rota a 28 vozů a 64 koní, do šestého sledu byla zařazena 8. rota a zbytek vozů. Styčným důstojníkem trénu byl jmenován rotmistr Fritz.⁹⁵

⁹² ŠEDIVÝ, Ivan: *c. d.*, s. 125.

⁹³ Tamtéž, s. 125.

⁹⁴ Tamtéž, s. 126.

⁹⁵ První sled - transportní č.: 56735, č. vlaku: 2222; druhý sled - transportní č.: 56736, č. vlaku: 2226; třetí sled - transportní č.: 56737, č. vlaku: 2230; čtvrtý sled - transportní č.: 56738, č. vlaku: 2236; pátý sled - transportní č. 56739, č. vlaku: 2240; šestý sled - transportní č. 56740, č. vlaku: 2204. VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 26. února 1916.

Všechny vozy z osady Kozin a Zabokryki byly připraveny k vagonování ve stanici Rudnia v 8 hodin ráno dne 26. února 1916. Odchod vojska z noclehovišť se uskutečnil vždy 3 hodiny před časem odjezdu konkrétního sledu. První sled odjížděl ve 12:06, druhý sled ve 14:30, třetí sled v 16:54, čtvrtý sled ve 20:30, pátý sled ve 22:54, šestý sled v 1:18 hodin ráno dne 27. února 1916. První sled byl kompletně navagonován v 11 hodin dopoledne dne 26. února. Před odjezdem se s plukem rozloučili velitelé vyšších armádních těles, totiž představení 91. a 92. brigády, 46. divize, 1. armády a 1. sboru.⁹⁶

Pluk se přesouval přes Lvov, Přemyšl-Bakončice, Zagórz, Medzilaborce, Miškovec, Budapešť, Nagykanizsu, Pragerhof, Steinbruck a Lublaň. V Přemyšlu nafasoval pluk 30 dalekohledů a v Lublani obecné a speciální mapy. Ze zásob potravin, získaných v ruském Polsku, se během cesty v polních kuchyních připravovalo jídlo pro mužstvo. Vojáci se mohli najíst i v nádražních restauracích. Cílovou stanicí byla Prvačina, která leží v údolí Vípavy, asi 8 km východně od řeky Soče a kde pluk od 1. do 2. dubna vykládal výzbroj a další vybavení (v časovém rozmezí od 1. 3. ve 12:00 hod. do 2. 3. v 7:15 hod.). Odtud pak pochodovaly jednotky pluku do ubytovacích stanovišť.⁹⁷

V okolí Prvačiny pluk sloužil jako záloha armády a nalézal se ve svazku 21. domobranecké pěší brigády (generálmajor Herrmann Eckker von Marienberg), 16. sboru (polní mistr Wenzel Wurm) a 5. armády (generál pěchoty Borojevič). Velení pluku odešlo do Oseku, speciální jednotka (Jagdkomando), pionýři a plukovní hudba do Čakavce. Druhý prapor se odebral do Rovna, III. prapor do Vitovlje, IV. prapor do Vožice a trén do osady Vysoko-Dolni. Osady Vitovlje, Osek a Rovna se nacházejí několik kilometrů severovýchodně od Prvačiny.⁹⁸

Velitelem 21. brigády byl dočasně jmenován plukovník Maendl. Dne 3. března byla provedena výměna vojáků ve věku 40-50 let, kteří byli přiděleni k pluku. V důsledku množících se případů skvrnitého tyfu u okolních jednotek armády, byly v osadách Čakavec a Vitovlje zavedeny přísné hygienické normy. Polní prapory 11.

⁹⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 26. února 1916.

⁹⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 27. února-1. března 1916.

⁹⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 2. března 1916.

domobraneckého pluku si mezi sebou podělily dalekohledy, nafasované v Přemyšlu.⁹⁹

V následujícím období zůstal pluk v záloze. Mužstvo nacvičovalo bojové situace a udržovalo se tak v připravenosti na budoucí frontová střetnutí. Dne 7. března 1916 došlo v Oseku k nešťastné události, když při denním výcviku zahynul příslušník jízdního oddílu Jacob Kukutka.¹⁰⁰

Součástí výcviku se staly kurzy zvláštních bojových dovedností. Do minometného kurzu nastoupili poručík Tippelt, poručík Blažek a poručík Appelt. Z každého praporu pak byli do kurzu zařazeni jeden poddůstojník a čtyři muži.¹⁰¹ Do kurzu armádní telefonní školy v Cilli bylo posláno 9 telefonistů.¹⁰² Dne 17. března proběhlo poblíž velení pluku (jeho stanoviště se nacházelo v místní škole v Oseku) školení v manipulaci se zvláštními bojovými prostředky. Pod vedením nadporučíka Dante Fornasia z roty sapérů 8/3 se jej v dopoledních hodinách zúčastnili všichni důstojníci, důstojníci aspiranti a poddůstojníci z III. praporu a ze speciální jednotky a odpoledne potom důstojníci ze IV. praporu. Zbytek mužstva byl přítomen v roli diváků.¹⁰³ Následujícího dne prošel školením II. prapor. Neopatrnou manipulací s ručními granáty došlo ke zranění tří mužů.¹⁰⁴ Příslušníci pluku se také naučili pracovat s plamenometem. Výcviku v obsluze plamenometu se zúčastnili všichni důstojníci, důstojníci aspiranti a z každé roty a speciální jednotky 10 poddůstojníků.¹⁰⁵

Polní prapory 11. domobraneckého pěšího pluku převzaly od sapérské roty 8/3 40 kusů ostrých ručních granátů, 56 kusů granátů se zpožděným zapalováním, 41 kusů útočných granátů, patrony a stojánky, 2 signalizační pistole, 35 signalizačních granátů, 42 signalizačních raket, 85 světelných patron a 28 signalizačních kulí. To bylo spolu s další cvičnou municí určeno k zaškolení mužstva. Tyto zvláštní bojové prostředky byly předány nadporučíku Jobovi do úschovy.¹⁰⁶

⁹⁹ Jagdkomando obdrželo jeden triédr; 5. rota tři; 6. rota dva; 7. rota tři; 8. rota dva; 9. rota dva; 10. rota tři; 11. rota dva; 12. rota dva; 13. rota tři; 14. rota dva; 15. rota dva; 16. rota tři triédry. VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 3. března 1916.

¹⁰⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. března 1916.

¹⁰¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5. března 1916.

¹⁰² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 16. března 1916.

¹⁰³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 17. března 1916.

¹⁰⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 18. března 1916.

¹⁰⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 19. března 1916.

¹⁰⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. a 11. března 1916.

Mužstvo nacvičovalo bojové situace v krasovém terénu, signalizaci, hod ručním granátem a další bojové dovednosti. Dne 19. března proběhlo cvičení na úrovni brigády, kdy se trénoval postup vpřed pod dělostřeleckou palbou. Do této bojové simulace byl zapojen celý pluk.¹⁰⁷

Dne 14. března byla provedena kamuflážní akce, kdy za účelem oklamání italských letců Rakušané předstírali přítomnost velkého vojenského tábora. Vojáci z 11. domobraneckého pluku rozmístili na kotě 102 u Oseku stany. Ve dne i v noci zde udržovali oheň a přejížděli s povozy. K ostraze tábora byla vyčleněna četa vojáků a jeden důstojník. Dne 15. března nafasovaly polní prapory pluku trhavinu, která byla přinesena na soumarech.¹⁰⁸ U pluku se vyskytlo několik případů břišního tyfu, proto např. pití nepřevařené vody bylo nejpřísněji zakázáno.¹⁰⁹

U pluku došlo k některým personálním změnám. Dne 4. března byl plukovní šéflékař Dr. Georg Patzowsky odvolán na lékařský post u brigády. Od pluku odešel 10. března.¹¹⁰ Plukovník Maximilian Maendl se 8. března definitivně ujal velení 21. Brigády, přičemž velení 11. domobraneckého pluku svěřil plukovníkovi Engelbertu Zuzzimu. Plukovník Maendl se ještě při bohoslužbě 12. března rozloučil s přítomnými důstojníky.¹¹¹ Se jménem plukovníka Maendla je spojen vznik podpůrného fondu pluku, který měl být vyjádřením sociální solidarity mezi vojáky. V rozkaze č. 42 zhodnotilo velení armádního sboru podpůrný fond pluku jako „následováníhodný příklad obětavosti pro vlastní kamarády“ a tento rozkaz uvedlo ve všeobecnou známost. Při příležitosti odchodu plukovníka Maendla bylo rozhodnuto, že podpůrný fond pluku se bude jmenovat „Fond plukovníka Maendla“.¹¹²

Dne 9. března bylo nadporučíku Franzi Škrábalovi propůjčeno vyznamenání „Signum laudis“. Poddůstojníci Franz Charous, Franz Haluška, Richard Rind a Emil Rohn byli povýšeni.¹¹³ Rotmistr Rosenberg byl odvelen k 21. brigádě jako poštovník, rotmistr Anton Barcal odešel k pekárně u 21. brigády.¹¹⁴

Dne 10. března provedl velitel pluku prohlídku II. praporu v osadě Rovna. Dne 13. března proběhla prohlídka III. praporu ve Vitovlji a IV. praporu ve

¹⁰⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. a 19. března 1916.

¹⁰⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. března 1916.

¹⁰⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. března 1916.

¹¹⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 4. a 10. března 1916.

¹¹¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 8. a 12. března 1916.

¹¹² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. března 1916.

¹¹³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. března 1916.

¹¹⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. a 13. března 1916.

Vožici.¹¹⁵ O několik dní později se II. prapor přesunul z Rovna do Oseku, zatímco ostatní prapory pokračovaly ve výcviku. Oddíl pionýrů v té době pokračoval ve výstavbě pozic u Oslavie.¹¹⁶

V rámci pluku působil také vojenský kaplan. Od 18. do 22. března 1916 přistupovali ke svátostem v kostele ve Vitovlji vojáci III. praporu, od 22. do 26. března se svátosti udílely vojákům IV. praporu v kostele ve Vožici.¹¹⁷ Duchovním správcem 11. domobraneckého pluku byl polní kurát Ignaz Konečný, který později od Červeného kříže obdržel čestný odznak II. třídy.¹¹⁸ V říjnu 1916 byl za příkladnou a obětavou službu oceněn Záslužným křížem pro vojenské duchovní II. třídy na červenobílé stužce.¹¹⁹ Rakousko bylo jednou z prvních zemí, které do systému vojenských medailí zařadily i toto vyznamenání pro příslušníky vojenské duchovní správy. Medaili založil císař František II. v roce 1801. Měla tvar latinského kříže a v místě průsečíku vertikálního a horizontálního ramene nesla kruhový medailon s nápisem PIIS MERITIS (Zbožným zásluhám). Zlaté kříže byly určeny pro vysoké církevní hodnostáře, stříbrné kříže se udělovaly polním kaplanům.¹²⁰

Od 22. do 25. března se mužstvo pluku věnovalo intenzivnímu výcviku v terénu. Nacvičovalo se patrolové hlídání, střelba na dálku i boj zblízka. Rotmistr Alexander Hanamann byl jmenován poručíkem. Nadporučík Karl Hille odešel do polního špitálu v Oseku. K pluku nastoupil Anton Piruzina z pěšího pluku č. 37, naopak k pěšímu pluku č. 37 nastoupili poručík Josef Rotwein a rotmistr Iwan Kazink. Podkovář Wenzel Martinec byl povýšen na vrchního podkováře.¹²¹

Městečko Prvačina bylo důležitou železniční stanicí v zázemí sočské fronty. Odsud také směřovaly dodávky potravin a materiálu k jednotkám umístěným v okolí. Nacházel se zde polní špitál č. 2/16, kam např. odešel kapitán Maximilian Larisch, velitel 15. roty. Ve velení jej zastoupil nadporučík Tuček.¹²²

Mužstvo pluku prošlo i procedurou odvěšvení, které se podle záznamů z deníku velitelství odbývalo ve městě Ajdovščina, asi 8 km východně od Oseku. Druhý prapor odešel na odvěšvení 5. března, III. prapor přišel na řadu 14. března,

¹¹⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. a 13. března 1916.

¹¹⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 18. března 1916.

¹¹⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 17. a 21. března 1916.

¹¹⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 23. května 1916.

¹¹⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 31. října 1916.

¹²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ: *c. d.*, s. 437.

¹²¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 22.-25. března 1916.

¹²² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. a 11. března 1916.

následujícího dne na proceduru odvšivení odešel IV. prapor, telefonisté a příslušníci trénu.¹²³

Některé součásti pluku byly používány ke stavebním pracem na různých úsecích fronty, takže např. dne 11. března odešel oddíl pionýrů, vedený nadporučíkem Maximilianem Krausem, do prostoru kolem Gorice. U Oslavie, na pravém břehu Soče, pracoval na výstavbě zákopů a kaveren.¹²⁴

2.2.3 Nástup do pozic

Dne 26. března ve 14 hodin přišel rozkaz k přesunu pluku na frontu do úseku III. Ubytovatelé pluku odešli v 17 hodin do Brestovice (asi 4 km od jadranského pobřeží, poblíž města Monfalcone) k tamnímu velení úseku.¹²⁵ Následujícího dne v 6 hodin ráno opustil pluk dosavadní stanoviště a odešel přes osadu Črniče, kde se s ním rozloučil brigádní velitel plukovník Maendl. Dále pokračoval přes Batuje, Dornberk a Reifenberk, kde hodinu odpočíval a poté se vydal na další pochod do Komenu, kde vojáci poobědvali. Ve 3 hodiny odpoledne se jednotky vydaly na další cestu. Třetí prapor, speciální jednotka a trén odešli do Gorjanska, II. prapor se odebral do vedlejšího Vale a IV. prapor spolu s plukovním štábem o kus dál do Mavhinje. Velitel pluku se odpoledne dostavil k veliteli úseku III, poručíku Winklerovi z 61. pěší divize a k velení 19. domobranecké pěší brigády, které velel plukovník Szabó. Obě velitelství se nacházela v Brestovici, asi 3 km severozápadně od Mavhinje.¹²⁶

Druhého dne byl velitel pluku, velitelé III. a IV. praporu a velitelé dvou rot poslání k 19. brigádě pro instrukce ohledně orientace v terénu. Oba prapory následně odešly na nová místa. Třetí prapor, speciální jednotka a trén se přesunuly do Mavhinje a IV. prapor do tábora Medeazza poblíž Monfalcone. Speciální jednotka byla rozpuštěna a rozdělena mezi ostatní prapory. Nadporučík Job převzal velení 16. roty, její dosavadní velitel nadporučík Piringer odešel k 6. rotě. Praporčík Josef Rösel byl přiřazen ke 14. rotě, zastupující důstojník Konrad Bodenberger k 5. rotě, oba původně ze speciální jednotky. Nadporučík W. Kress odešel z 6. do 9. roty. Do svazku pluku vstoupilo od 91. pěšího pluku oddělení automatických zbraní III pod

¹²³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5., 14. a 15. března 1916.

¹²⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. a 14. března 1916.

¹²⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 26. března 1916.

¹²⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 27. března 1916.

velením poručíka Ernsta Kellermanna a bylo přiřazeno ke IV. praporu. Toho dne obdržel pluk nové polní poštovní číslo, č. 254.¹²⁷

Dne 29. března odešly součásti pluku do svých operačních prostorů. Druhý prapor zůstal ve Vale jako záloha úseku. Třetí a IV. prapor obsadily po setmění své pozice. Jedna četa 9. roty, která patřila ke III. praporu se usadila v lokalitě Wildpark v Duinu, tři čety téže roty obsadily samotné Duino. Velení III. praporu, 10. rota a obvaziště se nacházely na kotě 28 v Duinu, 11. a 12. rota coby záloha brigády se nalézaly v Medeazze.¹²⁸

Čtvrtý prapor byl rozmístěn v těchto pozicích. Šestnáctá rota se usídlila na kotě 21 v Bagni, 13. rota na kotě 12 v Kalkofen. Polovina 14. roty zůstala jako záloha u nedalekého železničního tunelu, druhá polovina téže roty obsadila kotu 40. Patnáctá rota se odebrala do St. Giovanni. Velení IV. praporu se nacházelo severovýchodně od tohoto města. Oddíl kulometčíků III/91 se zdržoval u koty 21. Do svazku pluku byla začleněna rota sapérů se stanovištěm u železničního tunelu. Plukovní oddíl pionýrů se vrátil z gorického předmostí a byl umístěn taktéž k železničnímu tunelu u St. Giovanni. Jelikož nastávalo letní období, zimní výbava byla odvezena do armádních skladů v Aurisině (Nabresina), asi 4 km jižně od Duina.¹²⁹

Velení pluku leželo v Mavhinje, II. prapor jako záloha úseku IIIb, kterému velel poručík Winkler, ve Vale. Na úseku Bagni (podúseky Duino, Bagni, St. Giovanni, Kalkofen) velel podplukovník Hámos, velitel domobraneckého pěšího pluku č. 29. Trén a proviant se nalézal v Mavhinje.¹³⁰

Pluk zde prožíval svoje první dny v bojových pozicích na italské frontě. Mužstvo pracovalo na hloubení střeleckých a komunikačních zákopů a také na zhotovení potřebného přístřeší. V těchto místech nebyly téměř žádné kaverny a potraviny bylo nutné dopravovat na soumarech. Výdejním místem pro II. prapor byla Brestovica, pro ostatní dva prapory pak osada Vizovlje. Nadporučík Mikolaschek byl pověřen stavebním dozorem v úseku IIIb.¹³¹

¹²⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 28. března 1916.

¹²⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 29. března 1916.

¹²⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 29. března 1916.

¹³⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 30. března 1916.

¹³¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 30. března 1916.

2.2.4 První boje pluku na italské frontě

Dne 31. března se velení pluku přemístilo k železničnímu průjezdu u St. Giovanni a mužstvo se ihned zapojilo do boje. Světlo met na silnici poblíž velitelství IV. praporu byl v noci pod palbou italských děl. Dva muži byli zabiti, dva zraněni těžce, jeden lehce, všichni z 15. roty. Přes den bylo slyšet silnou dělostřeleckou palbu na vedlejší doberdské plošině. Pozorovatelé si všimli tří italských balonů a několika italských letadel. Pionýři a přidělená rota sapérů provedli několik odstřelů při stavbě kaveren v podúseku Bagni-St. Giovanni, ostatní mužstvo pokračovalo na stavbě a hloubení zákopů.¹³²

V tomto období se bojová činnost na místním úseku omezovala na vzájemnou dělostřeleckou palbu, která udržovala obě strany v pohotovosti. Italové prováděli pozorování z balonů a letadel. Co se týká rakouského dělostřelectva, to se zaměřovalo zejména na město Monfalcone, ležící v údolí při ústí řeky Soče do Jaderského moře.¹³³ Vojáci 11. domobraneckého pluku tak mohli dobře pozorovat intenzivní automobilový provoz na silnici ze San Pola do Monfalcone. Dne 2. dubna prolétli nad jejich pozicemi dva rakouští letci, které neúspěšně ostřelovala italská děla. Rakušané pak měli možnost splatit stejnou mincí jednomu italskému letci, který se toho dne objevil v tomto prostoru. V půl čtvrté odpoledne dopadaly na pozice v Bagni italské šrapnelky, které těžce zranily jednoho člověka. V půl šesté večer se italská děla zaměřila na bezprostřední okolí velitelství pluku, které držela pod palbou celou hodinu. Okna kanceláří byla vytlučena a přilehlá zahrada zničena.¹³⁴

Co se týká administrativních záležitostí, zpět k pluku se vrátil poručík Drnec. K pluku nastoupil podplukovník Schischka a ujal se velení III. praporu. Kapitán Böhme převzal od nadporučíka Kotěšovce velení 12. roty. Každá rota nafasovala 193 kusů kamenických brýlí, oddíl pionýrů pak 102 kusů. Do podúseku Bagni-Kalkofen bylo pro polní kuchyně přiděleno 8 velkých várníc, do podúseku Duino 4 várnice.¹³⁵

Dne 3. dubna byl zpozorován italský vůz, jedoucí z Monfalcone do San Pola. Nad pozicemi se objevil italský balon a tři letci, z toho jeden Rakušan. Pozorovatelé si také všimli, že z přístavu Grado, který leží západně od Monfalcone, vyplulo 5 torpédových člunů, což bylo ihned hlášeno velení úseku. V půl jedenácté dopoledne

¹³² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 31. března 1916.

¹³³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 1. dubna 1916.

¹³⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 2. dubna 1916.

¹³⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 1. a 2. dubna 1916.

střílela rakouská děla na La Rossu a na průmyslový podnik Adria (Adriawerke), který se stal cílem příštích rakouských ofenziv.¹³⁶

Příštího dne se pod nepřátelskou dělostřeleckou palbou ocitlo stanoviště štábu pluku a strážnice, kam dopadlo 46 granátů. Rakouská děla se zaměřila na severozápadní část Monfalcone a na kotlinu východně od koty 61. Italové pak ostřelovali rakouské baterie ve Wildparku a v prostoru východně od Duina pod kotou 196, kam dopadlo celkem 75 těžkých granátů. Nad rakouskými pozicemi se pak objevili 3 letci, kteří pravděpodobně zjišťovali účinnost italské palby.¹³⁷

Jednou z činností, nerozlučně spojených s poziční válkou, bylo patrolování v prostoru mezi zákopy obou zneprátelených stran. Zjišťovaly se informace o počtu nepřátelských vojáků, o jejich činnosti, apod. Dvě patroly, odeslané do předpolí v noci z 3. na 4. dubna, ohlásily: „V 11 hodin večer jsme překročili naši hlídanou linii. Pokračovali jsme až na 150 metrů k Adriawerke, kde se nacházela nepřátelská polní hlídka, kterou bylo možno zaslechnout při rozhovoru. Pracuje se na střeleckých zákopech (vrtáno a odstřelováno). Bylo zřetelně slyšet, že v Adriawerke se pracuje s těžkými železnými předměty. Patrně probíhá demontáž strojního zařízení, které se tam nalézá. Z Adriawerke odjíždějí přetížené povozy.“ Obě patroly se vrátily v půl třetí ráno.¹³⁸

Činnost patrol probíhala i v následujících dnech. V noci na 8. dubna se do předpolí u Adriawerke vydaly dvě patroly, každá o deseti mužích, kterým velel poddůstojník. Muži z 11. domobraneckého pěšího pluku zde narazili na italskou hlídku, kterou po krátké přestřelce přinutili k ústupu. Při dalším postupu se však sami stali terčem prudké střelby z italských zákopů a ve snaze předejít zbytečným obětím se raději vrátili zpět do vlastních linií. Pozorování potvrdilo aktivitu italských ženijních jednotek pracujících na podkopu jihovýchodně od průmyslového závodu Adriawerke. Patrola též zjistila údaje o obsazení italských zákopů: „Po záslehu při výstřelu z děla bylo zjištěno, že posádka nepřátelského zákopu činí jednoho muže po čtyřech až pěti metrech.“¹³⁹ Jiná patrola, vyslaná do předpolí v podúseku u koty 77, zajala pět italských vojáků.¹⁴⁰

¹³⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 3. dubna 1916.

¹³⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 4. dubna 1916.

¹³⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 4. dubna 1916.

¹³⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 8. dubna 1916.

¹⁴⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. května 1916.

V noci ze 14. na 15. května 1916 podnikla 187. pěší brigáda pod velením generálmajora Lüftnera útok na pozice Italů u závodů Adria a v okolí Bagni, Monfalcone a St. Giovanni.¹⁴¹ Samotnému útoku předcházela půlhodinová dělostřelecká příprava, která však zasáhla i vlastní postavení. Italové odpověděli střelbou z těžkých kanónů, dokonce byl hlášen průlet italského letadla a bombardování ze vzduchu.¹⁴²

Kolem třetí hodiny ranní dosáhly rakouské jednotky italské přední linie u závodů Adria, kterou se pokusili vzít ztečí. Italské opevnění zde ovšem bylo velmi silné, bažinatý terén Rakušanům nedovoloval se zakopat a ti byli nuceni se stáhnout.¹⁴³

Kolem poledne byl zalarmován II. prapor pluku v Medeazze a III. prapor v Kalkofen a St. Giovanni kvůli předpokládanému útoku Italů. Situace na bojišti se však v krátké chvíli obrátila, takže velitelé domobraneckého pluku č. 30 a pěšího pluku č. 27 mohli ohlásit: „Italská přední postavení dobytá, přičemž zajat jeden důstojník a 30 mužů. Části I. praporu 27. pěšího pluku drží přední postavení – asi 50 metrů od závodů Adria.“¹⁴⁴

Části II. a III. praporu 11. domobraneckého pěšího pluku se podílely na obraně Bagni, které za velkých ztrát rakouští domobranců uhájili.¹⁴⁵ Postavení u Bagni byla během tohoto střetnutí kompletně zničena. Jičínským domobrancům zde pomáhal kulometný oddíl od 80. pěšího pluku pod velením nadporučíka Maszla. Tato jednotka zde ztratila 14 mužů, dalších 9 bylo zraněno. Oba minomety i kulomet byly vyřazeny z provozu, sám nadporučík Maszló si z boje odnesl lehké zranění a proto požádal o vystředání, protože jeho jednotka přestala být akceschopná. Svoji krvavou daň zaplatila i 11. rota 11. domobraneckého pěšího pluku pod velením komandanta Solitzkého, která zde přišla o 7 mužů. Osmnáct mužů utrpělo zranění.¹⁴⁶

V noci na 16. května pionýři pluku pracovali na opravách zhroucených zákopů a drátěných překážek. Zranění vojáci putovali na plukovní obvaziště a dále na ošetrovnu v St. Giovanni, kde se zároveň nacházel vojenský hřbitov, kde byly pochovány oběti tohoto boje.¹⁴⁷

¹⁴¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 17.

¹⁴² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. května 1916.

¹⁴³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. května 1916.

¹⁴⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. května 1916.

¹⁴⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 17.

¹⁴⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. května 1916.

¹⁴⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. května 1916.

Velitel divize polní maršál Kletter adresoval vojákům své poděkování: „Vám všem vyslovuji za vaši nezdolnou statečnost vedoucí k oslnivým úspěchům ve dnech 14. a 15. tohoto měsíce, mé nejvřelejší uznání a můj nejsrdečnější dík. Jsem přesvědčen, že se vám statečným i nadále podaří náležitě ztrestat lstivého souseda za jeho záludnost a zradu.“¹⁴⁸

Dne 17. května se velení pluku přesunulo do Dolní Brestovice. Druhý prapor přes den pobýval v Jamianu, ale v noci se přemístil na kotu 121, do původně italských postavení, kde podléhal velení 111. brigády. Čtvrtý prapor, který byl od 14. května součástí útočích jednotek, střežil pod velením nadporučíka Slawika kotu 93. Třetí prapor pluku působil ve svazku 187. brigády.¹⁴⁹

Na frontě pokračovaly pokusy Italů o dobytí předních rakouských linií u Bagni, ale všechny případy i granátové útoky byly odraženy. Závody Adria se pro italské vojáky staly jakousi pevností, odkud ostřelovali rakouské zákopy. Polní hlídka totiž zjistila, že střelba vychází kromě jiných míst i z druhého patra průmyslové budovy.¹⁵⁰

Pozice na krasovém úseku sočské fronty, přesněji poblíž města Monfalcone, kde byl umístěn 11. domobranecký pěší pluk, byly velmi nevýhodné. Kamenitá pláň neposkytovala prakticky žádnou možnost úkrytu. Krajinu zde protkávala soustava kamenných zídek a pytlů s pískem, za nimiž se skrývali vojáci nepřátelených stran, které od sebe dělilo často jen několik desítek metrů. Za denního světla bylo téměř nemožné se pohybovat, takže vojáci jen seděli ve střílnách a ohrožovali protivníka palebnými případy z minometů. Ženisté pluku proto pracovali na vylepšení obranných prvků, takže např. 17. května vyrobili tři přístřešky, které chránily osazenstvo zákopů před dopadem šrapnelů a naplnili 300 pytlů s pískem.¹⁵¹

S nadcházejícím létem se stále více projevovat nedostatek vody. Přisun potravin a vody do zákopů představoval v odkrytém terénu veliké riziko a zranění členů zásobovacích kolon byla na denním pořádku. Nedostatkem vody trpěla hygiena mužstva a v zákopech se tak velmi rychle rozšířily vší.¹⁵²

Od 15. do 19. května utrpěl pluk v šarvátkách polních hlídek a během palebných případů citelné ztráty. Druhý prapor měl 4 mrtvé, 20 zraněných včetně

¹⁴⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 16. května 1916.

¹⁴⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 17. května 1916.

¹⁵⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 17. května 1916.

¹⁵¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 17. a 18. května 1916.

¹⁵² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 18. května 1916.

jednoho důstojníka a jednoho pohřešovaného. Třetí prapor přišel o 11 mužů a dalších 28 mužů a 2 důstojníci byli zraněni. Čtvrtý prapor ztratil 18 mužů, 92 mužů a 2 důstojníci byli zraněni a 2 muži byli pohřešováni. Rota ženistů přišla o 2 muže, 6 mužů bylo zraněno. Celkem v těchto dnech zahynulo 35 příslušníků pluku a 150 mužů bylo z boje vyřazeno kvůli zraněním.¹⁵³

Doplňovala se výzbroj a munice. Ženíjní rota obdržela 8 kusů pneumatických minometů ráže 8 cm, k tomu 8 kusů kardanových stojánek, 40 kusů tlakových lahví a 650 kusů min.¹⁵⁴ Od II. praporu pluku dostali ženisté 4 periskopy.¹⁵⁵ Čtvrtý prapor pluku obdržel ze zásob 106. divize jeden puškohled, takže v květnu 1916 se ve výzbroji pluku nacházelo celkem 8 puškohledů. Druhý prapor vlastnil 2 kusy, III. a IV. prapor držely po třech kusech.¹⁵⁶ Do výzbroje pluku byly nově zařazeny světelné zaměřovače pro noční použití, přičemž každý z praporů obdržel po šesti kusech.¹⁵⁷ Rozdělovaly se dýky. Pluk obdržel celkem 400 kusů, každý prapor získal po 123 kusech a na ženíjní prapor připadlo 31 kusů.¹⁵⁸

Až do konce měsíce května ležel pluk v záložním postavení v okolí Dolní Břestovice. Mužstvo bylo dobře zásobeno potravinami. Polní kuchyně disponovala masovými konzervami a později byly z rozkazu 106. pěší divize zřízeny i vlastní jatky. Fungovaly příležitostné dodávky ošacení, takže vojáci podle možností působili navenek dobrým dojmem.¹⁵⁹

Soužití velkého množství lidí, vyčerpání a nedostatek vody na začátku horkého léta si začaly vybírat svoji daň. I přes nejpřísnější sanitární opatření se v mužstvu šířila různá zažívací onemocnění. Koncem května se tak každý den objevovalo kolem dvaceti případů střevního kataru.¹⁶⁰

Na rozkaz 106. pěší divize došlo ještě před odchodem do nových pozic k některým změnám ve velení jednotlivých rot. Velení 6. roty se ujal nadporučík Moritz Blösch, 8. rotě nově velel nadporučík Franz Meissner, k 9. rotě byl zařazen nadporučík Udalrich Kotěšovec, k 11. rotě se zařadil nadporučík Wilhelm Kress a ke 13. rotě přibyl v pozici velícího důstojníka nadporučík Franz Caclik. Velení

¹⁵³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 19. května 1916.

¹⁵⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 19. května 1916.

¹⁵⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 22. května 1916.

¹⁵⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 21. května 1916.

¹⁵⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 26. května 1916.

¹⁵⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 29. května 1916.

¹⁵⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 27. a 28. května 1916.

¹⁶⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 28. května 1916.

kulometného oddílu se ujal nadporučík Andreas Laszlo. Nově postavené proviantní rotě bylo přiděleno 9 povozů se soumary.¹⁶¹

V noci z 5. na 6. června 1916 se velení pluku přesunulo z Dolní Brestovice do Stadtdoliny vzdálené 2 hodiny chůze. Druhý prapor se usadil v pozicích na kotě 70, III. prapor v St. Giovanni při pobřeží moře a IV. prapor odešel do lokality zvané Steinbrück.¹⁶²

Okamžitě se začalo s výstavbou komunikačních zákopů (Laufgräben), které umožňovaly pohyb obránců aniž by byli vyrušováni vojáci obsluhující zbraně ve střeleckých zákopech (Schützengräben). Ženisté pluku zároveň pracovali na stavbě krycích postavení (Rückhaltstellung) a kaveren, které poskytovaly úkryt v době palebného přepadu protivníka. Za tímto účelem bylo k pluku zařazeno 80 mužů z domobraneckého pochodového praporu č. 182, kteří vytvořili 3 skupiny začleněné do stavu jednotlivých praporů.¹⁶³

Situace na frontě byla v rámci možností klidná. Ke každodenní realitě zde patřila občasná střelba z děl a minometů, která po setmění přecházela v ojedinělý boj ručními granáty a střelbu z pušek, která však ve většině případů nenapáchala větší škody.¹⁶⁴

Jedno z nebezpečí na frontě představovala činnost italských sapérů, kteří razili štoly pod výše postavené rakouské pozice a ty pak vyhazovali do povětří. Granátníci od 11. domobraneckého pluku se zaměřovali na místa, odkud bylo slyšet vrtání nebo odstřel skály a kde předpokládali aktivitu nepřátelských zákopníků.¹⁶⁵

Součástí boje byla propagandistická válka, která se zaměřovala na morálku protivníka. Bojující strany se nejčastěji pomocí letáků snažily dezinformovat či vystrašit protistranu nebo ironicky formulovanými proklamacemi dát najevo své opovržení. Italští letci tak do rakouských zákopů tu a tam shazovali letáky podobného znění: „Pracujte méně, my čekáme a zdravíme vás; hleďte něco udělat pro mír.“¹⁶⁶ Jiný leták informoval o úspěchu Rusů na východní frontě: „Oficiální zprávy sdělují, že Rusové úspěšně postupují od Pripjati až po rumunskou hranici. V prvních dvou dnech padlo do zajetí 480 rakouských důstojníků a více než 25 000

¹⁶¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 28. května 1916.

¹⁶² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5. a 6. června 1916.

¹⁶³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5. a 6. června 1916.

¹⁶⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. června 1916.

¹⁶⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. června 1916.

¹⁶⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. června 1916.

mužů, jakož i 27 děl a 50 kulometů.¹⁶⁷ Dalšího dne přistála v rakouských zákopech nová zpráva: „Od začátku poslední bitvy, dopoledne 6. června, velké ruské armády v Haliči nezadržitelně postupují a zadrželi následující: 900 důstojníků, 40 000 mužů, 77 děl, 134 kulometů, 49 minometů, kolosální množství munice, různý materiál a čtete dále vojáci! Tohle vám vaši velitelé neříkají a vy zůstáváte zde, zde zemřete, abyste pro vašeho nenasytného císaře bránili kraj, který patří nám, který nám samotný Bůh a naše zbraně zase vrátí zpět. Mezitím zůstanou vaše rodiny před ruským vpádem nechráněny. To jsou ta slavná vítězství vašich velitelů! Vždy s úsměvem vojáci!“¹⁶⁸ Dne 10. června si mohli Rakušané v zákopech přečíst: „V této chvíli tři rakousko-uherské armády kompletně rozbity a zničeny. Rusové prorazili rakouskou frontu v šíři 160 kilometrů. Rakousko-uherské vojsko utíká zpátky na západ, poté co ztratilo 900 000 mužů.“¹⁶⁹

V polovině června se intenzita bojů postupně zvyšovala. Mužům z II. praporu se podařilo zasáhnout italský podkop, ve kterém však byly práce zakrátko obnoveny a proto následoval nový útok, který dílo Italů kompletně zničil.¹⁷⁰ Stupňující se boj si vyžádal přísun další výstroje, takže vojákům pluku bylo dodáno celkem 170 kusů ocelových brnění, které byly zvláště v krasovém terénu velmi potřebné. Prakticky neustále zde hrozilo nebezpečí zranění odraženým kamenem nebo střepinou granátu.¹⁷¹

Dne 14. června 1916 podnikli Italové útok na postavení pluku. V průběhu dne na sebe obě strany střílely z děl a těžkých minometů. Rakušané pálili na italské podkopy a na nepřátelská postavení na Mt. dei sei Bussi, Italové se zaměřili na prostor kolem Jamiana. Do boje se zapojili letečtí stíhači, přičemž pozornost mužstva od II. praporu upoutal jeden italský letec, který na obloze předváděl prvky prvotřídní akrobacie.¹⁷²

Po 8. hodině večerní spustili Italové silnou dělostřeleckou palbu, která v postaveních pluku způsobila velké škody. Na některých místech byly zákopy zcela obráceny v trosky a zasypány. Intenzita italské střelby dostoupila té míry, že celý kraj se ponořil do mraků prachu a dýmu. V půl deváté večer se italská pěchota o síle asi dvou rot vydala na zteč koty 70. V důsledku špatného rozestavení rakouských

¹⁶⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 8. června 1916.

¹⁶⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. června 1916.

¹⁶⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. června 1916.

¹⁷⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. a 11. června 1916.

¹⁷¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. června 1916.

¹⁷² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. června 1916.

zbraní se jim podařilo téměř bezproblémové přiblížení až na 25 metrů od rakouských pozic. Velitel místního úseku si před 9. hodinou vyžádal posily ze zálohy brigády, načež se vojákům z II. praporu 11. domobraneckého pluku podařilo za pomoci ručních granátů a minometů italský postup zastavit, takže do postavení 8. roty proniklo jen několik jednotlivců. Do zajetí padli dva Italové z italského pěšího pluku č. 14. Ve stejné době stála v ohni 5. a 15. rota 11. domobraneckého pluku. Zejména díky správně rozestaveným kulometčím se podařilo útok Italů na úseku těchto rot zastavit.¹⁷³

Po setmění se Italové pokusili o útok na rakouskou pozici č. 56. Skryti za speciální ochranné štíty a pytle s pískem, dostali se až k drátěným zátarasům a na některých místech i pronikli do zákopů obsazených 11. domobraneckým plukem. Mužstvo 6., 7. a 8. roty je však vystrnadilo zpět do předpolí a kolem 10. hodiny večerní tým další italské útočné pokusy skončily. Až do půlnoci pak vydržela střelba z minometů, pušek a boj pěchoty ručními granáty.¹⁷⁴

Boje se nezastavily ještě po následující čtyři dny, kdy Italové nasadili i plynové bomby, jejichž účinek na rakouské obránce však byl vzhledem k povětrnostním podmínkám minimální. Ofenziva italské pěchoty se nedařila a proto se Italové omezili na ostřelování pozic pluku děly a minomety.¹⁷⁵

V noci na 19. června byl pluk vystřídán a odešel do záložních postavení. Velení pluku se třemi ženijními rotami a III. praporem se usadilo v Mavhinje, II. prapor ležel v Cerovlje a IV. prapor odešel do Vale.¹⁷⁶ Vojáci zde prožívali klidnější periodu na italské frontě, kdy se mohli zotavit po přestálých bojích. Za několik posledních dnů utrpěli citelné ztráty. U II. praporu zahynulo 19 mužů, 64 mužů bylo zraněno a 10 mužů se pohřešovalo. Čtvrtý prapor zanechal na bojišti 8 padlých a 30 těžce zraněných. Také Italové v těchto bojích zaplatili krutou daň, když před drátěnými zátarasy těchto dvou praporů zahynulo na 160 italských vojáků. Veliteli italských ozbrojených sil, maršálu Cadornovi, se později často vytýkalo, že nebyl schopen inovace ve vedení boje a zbytečně plýtvat technikou, municí i lidskými životy.¹⁷⁷

¹⁷³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. června 1916.

¹⁷⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. června 1916.

¹⁷⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 16. června 1916.

¹⁷⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 18. června 1916.

¹⁷⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Komentář k deníku velitelství, s. 17-18.

Kromě odpočinku se dělo i doplňování stavu pluku pěti příchozími domobraneckými pochodovými formacemi. Jednalo se o pochodové roty 10/11, 10/38, 11/38, 11/11 a 12/38 o síle 10 důstojníků-gážistů a 970 mužů, kteří dorazili do Mavhinje.¹⁷⁸

V záložním postavení se mužstvo zabývalo nácvikem bojových situací a tréninkem střelby. Upravovaly se funkční parametry kulometů. K tomuto účelu měl II. prapor vyhrazenou střelnici v Mohorini, III. prapor používal pro cvičné střelby střelnici v Brestovici. K dispozici byl kinosál v Mohorini, kde se vojákům pluku dostávalo jistého rozptýlení. Hudební zábavu obstarávala kapela 6. domobraneckého pluku. Součástí života v záloze byla revize zdravotního stavu mužstva, takže u pluku proběhlo očkování proti choleře.¹⁷⁹

Dne 22. června se konalo povýšení kadetů do stavu praporčíků. Povýšení byli Josef Wilhelm, Franz Bartik, Leopold Kovář, Franz Politzky, Karl Kraus a Karl Suchanek. Následujícího dne proběhlo v Mavhinje slavnostní dekorování poddůstojníků a mužstva. Uděleno bylo 5 stříbrných medailí za statečnost I. třídy, 31 stříbrných medailí za statečnost II. třídy a 6 bronzových medailí za statečnost.¹⁸⁰

Povýšení kadetů a slavnostní dekorování mužstva byly předznamenáním končících dní odpočinku a začátkem nového frontového nasazení pluku. Třetí prapor opustil své stanoviště v Mavhinje a odešel do pozic na Mt. dei sei Bussi. Vůbec poprvé fasoval plynové masky, celkem 800 kusů. Pravidelná cvičení se u II. a IV. praporu vynechala a mužstvo se zabývalo jen čištěním a opravami zbraní.¹⁸¹

Velení pluku spolu s II. a IV. praporem opustilo 26. června záložní postavení a odebralo se do pozic. Velení obsadilo prostor Stadtdoliny mezi Doberdem a kotou 88, II. prapor se usadil mezi lokalitou Steinbrück a kotou 45 a IV. prapor navázal spojení s levým křídlem III. praporu v prostoru Mt. dei sei Bussi. Všechny tři prapory pluku tak ležely na frontě vedle sebe. Prostory k ošetření nemocných se nacházely v Brestovici a do Kostanjevice se přesunula proviantní kolona.¹⁸²

Zásobování mužstva probíhalo před setměním, zpravidla mezi 9. a 10. hodinou večerní za pomoci soumarů. Přísun pitné vody zajišťoval vodovodní systém, který většinou vyústoval v místech, kde sídlilo velení praporu a odtud se voda

¹⁷⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. a 19. června 1916.

¹⁷⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 21. a 22. června 1916.

¹⁸⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 22. a 23. června 1916.

¹⁸¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 23. a 25. června 1916.

¹⁸² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 26. června 1916.

roznášela dál ostatnímu mužstvu. Bylo též nutné postarat se o odvoz použité munice, což obstarávali pověření důstojníci. V každém praporu byli vybráni tři muži, kteří denně obcházeli terén a zajišťovali sběr prázdných nábojnic a dalšího materiálu.¹⁸³

Mužstvo 11. domobraneckého pluku opět vstoupilo do stereotypu života v zákopech, do život ohrožujících situací, které samo připravovalo svému italskému protivníkovi. Pluk v tomto období podléhal 111. domobranecké brigádě pod velením plukovníka Göttlichera a v pozicích spolupracoval s domobraneckým plukem č. 6. Koncem června podnikli Italové útok na celém úseku této brigády, s velkými ztrátami však byli vrženi zpět. Během posledních tří červnových dnů pluk ztratil 61 mužů, kteří byli zabití, 271 mužů bylo zraněno, 6 mužů se pohřešovalo a 45 mužů včetně dvou důstojníků padlo do zajetí.¹⁸⁴

Začátkem července provedl II. prapor 11. domobraneckého pluku spolu s praporem 6. domobraneckého pluku zdařilý protiútok na italské pozice. Za svoje statečné počínání si vojáci pluku vysloužili pochvalu od velitele 5. armády generála Boroeviče. Velice dobře se osvědčily zejména roty složené z českých vojáků, které měly zároveň těžké ztráty. Tak např. v jedné rotě zbylo po těchto bojích jenom 5 mužů. Ocenění došli také Chorvati bojující v sestavě pluku, nicméně plnění důležitých úkolů leželo zejména na bedrech Čechů.¹⁸⁵

Ve druhé polovině července se pluk přesunul do Ungardoliny, IV. prapor sloužil jako záloha v Gartendolině. Na konci července byl 11. domobranecký pluk sloučen s 27. domobraneckým plukem do 24. domobranecké brigády, již velel generálmajor Alexander Zhuber von Okrog. Ten byl ve velení velice záhy vystřídán plukovníkem Wokounem.¹⁸⁶

2.2.5 Situace před 6. sočskou bitvou

Náhlá změna situace na italské frontě, způsobená událostmi na východě, přiměla velení rakousko-uherské armády k tomu, aby začátkem července poskytlo oslabené armádě generálplukovníka Boroeviče dvě divize tyrolského armádního uskupení. Nejvyšší velení tak reagovalo na první známky obnovené snahy Italů o průnik v prostoru 5. armády. Avšak kvůli novému nebezpečí, které monarchii hrozilo z východu, bylo nutno přijmout taková opatření, která se dotkla ostatních bojišť,

¹⁸³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 27. června 1916.

¹⁸⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 18.

¹⁸⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 18-19.

¹⁸⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 19.

včetně Borojevičovy 5. armády. Ta se z přísunu nových sil a navýšení bojového stavu netěšila dlouho, protože už po několika dnech odešla z jejího svazku osvědčená 187. domobranecká brigáda, která měla nově podpořit 10. armádu v Korutanech. Bezprostředně poté odešla i zkušená 106. domobranecká brigáda a to na severovýchodní bojiště proti Rusům.¹⁸⁷

Na konci července tak klesla bojová síla sočských obránců na nejnižší stav, který byl oproti podobné situaci na tyrolském úseku v době bojů na začátku léta o to znepokojivější, že nyní téměř všechny síly a prostředky monarchie proudily na východ. Za nepřátelskou linií na jihozápadní frontě zatím panoval nezvyklý klid. Zdejší situace čekala na své rozuzlení.¹⁸⁸

Vrchní velení nakonec přidělilo 5. armádě 41 mimořádných rot z tyrolského armádního uskupení, které však jen sotva stačily na to, aby byla zachována bojeschopnost divizí, nasazených na Krasu. Protože s dalšími posilami nebylo možné počítat, muselo si velení 5. armády vypomoci takovým přeskupením svých sil, které by obráncům umožnilo úspěšně čelit nepředvídaným akcím ze strany nepřítel. Již v červenci byly rakouské domobranecké pluky č. 11 a č. 27 zahrnuty pod velení 24. domobranecké horské brigády a nasazeny na jižním křídle armády. Oba pluky se velmi dobře osvědčily v těžkých bojích na začátku července a nadto disponovaly pravidelným doplňováním sil.¹⁸⁹

Polní prapor myslivců č. 2 a rakouský domobranecký pěší prapor č. 37 a č. 75, které rovněž disponovaly průběžným doplňováním stavů, byly spojeny s domobraneckými pěšími prapory 6, IV/39 a 83 do 121. domobranecké pěší brigády, která podléhala XVI. armádnímu sboru.¹⁹⁰

Jak vypadala situace na úseku IIIb, tedy na nejjižnějším úseku sočské fronty? Na úseku IIIb byla nasazena 9. pěší divize, které podléhala 24. domobranecká horská brigáda a tedy i 11. domobranecký pěší pluk. Tento úsek se rozprostíral od Vermeigliana na okraji Krasu po městečko Duino. Do svazku 9. pěší divize patřila i 59. pěší brigáda (43. divize střelců), která představovala zálohu úseku za jižním

¹⁸⁷ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 30.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 30.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 30-31.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 31.

křídlem. Úsek IIIb byl dlouhý 13 kilometrů a bylo na něm nasazeno 22 praporů a 23 mobilních baterií.¹⁹¹

Situace 5. armády na začátku srpna 1916 vypadala následovně. Na frontě mezi Krnem a mořem mělo velení 5. armády k dispozici 8 divizí se 106 prapory, z toho třetinu tvořily oddíly domobrany. Z hlediska počtu zbraní to bylo 102 400 pušek, 440 lehkých, 144 středních a těžkých děl, 220 lehkých, 113 středních a těžkých minometů.¹⁹²

Dne 4. srpna zaútočila italská 3. armáda o síle nejméně 203 praporů a 1250 děl. Na úseku hlavního nepřátelského náporu mohla rakousko-uherská 5. armáda postavit jen 78 praporů včetně armádních záloh a 384 děl.¹⁹³

Pro plánované posílení obranných postavení bylo od zimy učiněno vše, co bylo v silách a v možnostech obránců. Nouzové úkryty, zídky z kamení a pytlů s pískem se do léta proměnily v solidnější bojové pozice. Je nutné podotknout, že kvalita těchto bojových prvků byla limitována kamenitým terénem Krasu, rozdílným pracovním nasazením přítomných jednotek, jejich střídáním, bojovou aktivitou protivníka, apod. Proto ani na začátku srpna 1916 se nedalo hovořit o nějaké souvislé obranné linii, která by odpovídala všem technickým požadavkům.¹⁹⁴

Pro náhorní plošinu Krasu platí, že bylo velmi obtížné určit první linii zákopů. Jednalo se totiž o pozice získané v boji, tvořící mnohdy jen výběžky do nepřátelského území, které byly slabě opevněny a staly se snadným terčem nepřátelského postřelování nebo protiútoků. Za touto hlavní bojovou linií se nacházela druhá linie, která v případě nezadržitelného náporu protivníka sloužila jako útočiště jednotek bojujících v první linii. Ve druhé linii se rovněž shromažďovaly zálohy, následně nasazené v přímém boji. Odtud se rozbíhaly spojovací cesty, které vedly k úkrytům a kavernám v dolinách. Jelikož hloubení takovýchto cest bylo v krasovitém terénu prakticky nemožné, byly chráněny kamennými zídkami a pytlíky s pískem.¹⁹⁵

Protože postavení protivníka se často nacházelo velmi blízko vlastní linie, dbalo se na to, aby bylo vlastní obranné postavení co nejlépe vybaveno. Kulometná hnízda na vlastní linii od sebe dělila 50, maximálně 100 metrů. Budování úkrytů –

¹⁹¹ Tamtéž, s. 31.

¹⁹² Tamtéž, s. 31.

¹⁹³ Tamtéž, s. 31.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 31-32.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 32.

tzv. liščích nor – před střepinami a povětrnostními vlivy bylo vzhledem ke kamenitému terénu značně obtížné. Vojáci se proto uchýlovali do přístřešků zhotovených z vlnitého plechu nebo dřevěných prken potažených lepenkou. Běžným prvkem, poskytujícím jistý stupeň ochrany před účinky ručních granátů bylo drátěné pletivo. Stavění rozsáhlých překážek a zátarasů se ukázalo jako problém, protože většinou bylo nemožné tyto součásti obranného systému ukotvit do podloží. Na řadu přišli tzv. španělští jezdcí, což byla mobilní železná konstrukce potažená ostnatým drátem. Do terénu se umísťovala také drátěná oka.¹⁹⁶

Výše uvedená charakteristika se týká především pozic na doberdské náhorní plošině, která představovala nejtěžší úsek sočské obranné linie. Opevnění ostatních částí fronty bylo dokonalejší. Zejména gorické, ale i tolminské předmostí bylo možno bez okolků nazvat jako mistrovské dílo novodobého polního opevňování. Jednotky zde žily a pracovaly v daleko pohodlnějších podmínkách, než jaké skýtaly kamenité pláně Doberda. Využívala se elektrická energie a to k vrtání do kamene, k osvětlení, ventilaci i k topení. To vše bylo možné díky šikovnosti a pracovnímu nasazení inženýrů-civilistů, na které se vztahovala povinnost sloužit v domobraně.¹⁹⁷

Náročný terén a rozsáhlost bráněného prostoru způsobovaly, že nasazené pracovní síly sotva pokrývaly potřeby vojsk, bojujících na čelních pozicích. Bylo jen velmi obtížné a takřka nemožné vyhovět požadavkům vyššího velení na budování dalších obranných linií a důkladnějších komunikací hlouběji v zázemí sočské fronty. Na splnění těchto úkolů se pracovalo během zimy a předjaří za využití asi 20 000 ruských zajatců.¹⁹⁸

S podobným problémem, tedy rozporem mezi přáním a realitou, se potýkala i výstavba frontových linií, kam bylo nasazeno kolem 20 000 vlastních mužů. Veškeré úsilí se soustřeďovalo prakticky jen na první linii zákopů. V hlášeních se sice objevovaly zprávy o pracích na druhé a třetí linii, to však proto, aby byly uklidněny nadřízené velící orgány. Hledal-li pak někdo přímo v terénu onu deklarovanou druhou a třetí linii zákopů, hledal často marně. Nadřízený velící důstojník se však často ani po takovéto návštěvě přímo na místě nedožadoval zjednání nápravy, neboť se tím vystavoval podezření z „nadržování týlu“ na úkor čelních linií. Jen málokdo si

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 32-33.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 33.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 33-34.

vzal na zodpovědnost převedení tolik potřebných pracovních sil z první linie na jiné místo fronty.¹⁹⁹

Díky příznivému terénu probíhala wippašským údolím, pět kilometrů za gorickým předmostím, druhá obranná linie. Probíhala od Mt. St. Gabriele přes Sv. Katarinu, Grazignu, dále východně od města Gorice přes St. Marco k Wippachu a přes St. Grado a dále pokračovala po severním svahu náhorní plošiny ke Comenu. Zde byl dokončený zákop, opatřený překážkou. Dále směrem na jih, tedy už na Krasu, tato linie nepokračovala.²⁰⁰

Na doberdské náhorní plošině byla vybudována obranná linie táhnoucí se od osady St. Martino jižním směrem přes Marcottini po Debeli vrh. Za touto linií se na východním okraji vallonského příkopu začalo s výstavbou další linie, která měla mezi pahorkem 208 a kotou 144 uzavřít brestovické údolí a u koty 77 nedaleko železnice se měla přiblížit k prvním liniím obrany. Všechny tyto zmíněné linie vykazovaly velmi nízký stupeň obrany, o nějakých dalších pevnostních prvcích hlouběji v týlu armády nemohlo být ani řeči.²⁰¹

K provedení těchto prací byly povolány především pochodové formace, pro které to znamenalo seznámení se s terénem a podmínkami jihozápadního bojiště. Technické oddíly – dohromady 36 technických rot a 15 čet kamenolamačů – pracovaly výhradně v prvních pozicích. Nejvíce času a námahy spotřebovala výstavba kaveren pro co největší počet obránců.²⁰²

Podle plánu generálporučíka Aosty měly být bojové operace zahájeny 4. srpna klamným bočním útokem proti jižnímu křídlu rakousko-uherské 5. armády v úseku Selz-Monfalcone. Znovuoživení bojů v tomto prostoru nemělo být nápadné a ze strany obránce mělo být pochopeno jako pokračování dřívějších útočných aktivit Italů. Účelem tohoto manévru bylo také prověřit pozornost protivníka a odčerpat jeho zálohy z místa zamýšleného hlavního útoku.²⁰³

Hlavní útok měla 6. srpna provést dvě mohutná bojová uskupení. To první představovalo italský VI. armádní sbor pod velením generálporučíka Capella se čtyřmi divizemi nasazenými přímo na frontě a dvěma divizemi v záloze. Severní křídlo mělo postupovat v úzkém prostoru Mt. Sabotino-Kota 188, jižní křídlo mělo

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 34.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 34.

²⁰¹ Tamtéž, s. 34-35.

²⁰² Tamtéž, s. 35.

²⁰³ Tamtéž, s. 35-36.

zaútočit proti Podgoře. Cílem bylo prolomit gorické předmostí a dosáhnout řeky. V prostoru mezi Oslavijí a Grafenbergem měly italské oddíly za úkol blokovat nepřátelskou posádku na výšinách Pevmy.²⁰⁴

Druhé bojové uskupení, totiž italský XI. armádní sbor o síle tří divizí měl v téže době zaútočit na Mt. St. Michele, který byl chápán jako jižní opora gorického předmostí. Italský XIII. armádní sbor, který se zdržoval v prostřední části krasového úseku fronty měl být v pohotovosti a podle potřeby zasáhnout do boje.²⁰⁵

Italská 2. armáda měla mít severně od Mt. Sabotina jen vedlejší úlohu. Měla zabránit protivníkovi v přísunu posil na ohrožený úsek fronty. Jelikož tato armáda podle názoru vrchního velení nestačila na to, aby sama o sobě vyvinula dostatečný tlak na rakousko-uherské linie severně od Mt. Sabotina, měla se na začátku hlavního italského úderu na gorické předmostí omezit na ostřelování nepřátelských postavení a jejich týlového prostoru a tímto způsobem předstírat začátek rozsáhlejší bojové operace na tomto úseku.²⁰⁶

Ačkoliv přesun sedmi italských brigád z tyrolské fronty na sočský úsek, ke kterému došlo v průběhu července nezůstal bez povšimnutí, rakousko-uherské vrchní velení nepředpokládalo, že k nové italské ofenzivě dojde ještě před polovinou měsíce srpna. Ztráty v řadách italských důstojníků, ke kterým došlo během téměř dvouměsíčních bojů na horském úseku jihozápadní fronty, stejně tak jejich dopad na bojeschopnost italských ozbrojených sil, byly ze strany rakousko-uherského vrchního velení silně přeceněny. Věřilo se, že Italové znovu zaútočí na Gorici a Kras teprve ve chvíli, kdy se do bojů proti Rakousko-Uhersku zapojí také Rumunsko.²⁰⁷

Situace Borojevičovy armády nejevila žádné známky podstatné změny. Nebyly pozorovány přípravy Italů na nějakou větší útočnou operaci jako například zastřelování nových baterií či intenzivnější provoz na silnicích a na železnici v bezprostřední blízkosti fronty. Bojová činnost nepřesáhla obvyklé meze pozíční války a jen letecký průzkum Italů byl o něco živější než obvykle. Snad jedinou známkou blížícího se střetnutí bylo vypnutí italských rádiových stanic v prostoru Padova – Vicenza – Bassano dne 25. července. Dne 27. července ohlásil letecký

²⁰⁴ Tamtéž, s. 36.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 36.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 36.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 36.

průzkum zvýšený pohyb vojsk a transportní kolony v prostoru Bassano – Feltre – Treviso.²⁰⁸

Italské vrchní velení učinilo vše pro to, aby své plány udrželo co nejdéle v tajnosti. Větší pochody a transporty se prováděly po setmění. Silnice se kropily vodou, aby se zabránilo zvýšené prašnosti, která mohla prozradit přesouvající se kolonu. Při všech přesunech italských jednotek se dbalo na ostražitost s ohledem na nepřátelský letecký průzkum. Na přelomu července a srpna se tak Italům podařilo navýšit počet svých děl a minometů před gorickým předmostím a na rovině západně od Mt. St. Michele, aniž vzbudili větší pozornost protivníka. V relativním klidu udržovala rakousko-uherské jednotky také absence italských přeběhlíků, kteří byli za jiných okolností bezpečnou známkou blížícího se velkého italského útoku.²⁰⁹

Na místech předpokládaného průlomu umístili Italové své útočné jednotky co nejbližší frontě, ale zároveň tak, aby jejich výchozí postavení byla pokud možno chráněna před účinky dělostřelecké a minometné palby. Další výhodou byla početní převaha útočníka, která slibovala mnohé. Pokud by bylo dosaženo počátečního úspěchu, na němž byl vystavěn plán ofenzívy, mohlo se pracovat na uskutečnění dalších cílů. Italové doufali v dobytí města Gorice, ale nejdříve se museli zmocnit gorického předmostí.²¹⁰

2.2.6 Nasazení pluku v 6. sočské bitvě

2.2.6.1 V první linii

Šestá sočská bitva začala masivní dělostřeleckou přípravou, po které následoval útok VI. italského sboru proti gorickému předmostí. Italům se podařilo proniknout do obranných postavení 58. pěší divize rakousko-uherské armády, která musela narychlo vybudovat nové defenzivní pozice, které s pomocí posil přesunutých z jižního Tyrolska udržela. Italská vojska se do 9. srpna zmocnila města Gorice a části doberdské náhorní plošiny, to však rakousko-uherskou 5. armádu nezlomilo a ta pokračovala v boji.²¹¹

Boje u Gorice popsal František Loubal: „Naše divize se rozdělila. Jedna brigáda do Ruska a druhá ke Gorici. Litovali jsme, že musíme ke Gorici. Věděli jsme, že Italové jsou nyní na koni. Brusilov je zachránil, zastavil jim svým útokem

²⁰⁸ Tamtéž, s. 37.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 37.

²¹⁰ Tamtéž, s. 37-38.

²¹¹ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce*. 2. díl. *Na frontách Velké války*. Praha 2006, s. 297-298.

nejen rakouskou jihotyrolskou ofenzivu, ale umožnil jim také úspěšný útok na Gorici, které se Italové vskutku zmocnili, ba dosáhli rakouských zákopů až ve vertojbském úseku. V ustupujícím rakouském vojsku byla hrozná panika. Naši brigádu rychle na autech dopravili na frontu a nemohli nám ani říct, kde je nepřítel a kde jsou zákopy obsazené Rakušany. Telefonní vedení bylo všude Italy přerušeno, většina pěchoty z předních linií byla snad zajata, jak říkala velitelství, která nás do linie vysílala. Bylo nám řečeno, abychom počítali s tím, že i při postupu do bitevní linie jsme bitevní linií, čili že před námi není už Rakušanů. Kroutili jsme nad tím hlavami a šli. Potkávali jsme ujíždějící trény, dělostřelce s děly i bez nich, roztroušené pěšáky bez vedení – a začali jsme věřit, že vskutku před námi budou asi jen Italové. V řetězovém postupu přecházeli jsme neobsazené zákopy jedny za druhými a divili se, proč této prázdnoty, která byla teprve námi, z jižních Tyrol narychlo přivezenými, ucpávána, nebylo využito italským velením k velkému průlomů, kterým mohli celý přímořský rakouský úsek od Konstanljevici až k moři krásně obchvátit, a bylo by po sočské frontě.“²¹²

„Konečně jsme před vertojbskou silnicí. Když jsme vystoupili na návrší, za nímž asi Italové počítali s rakouskými rezervami a báli se přepadení, přivítaly nás italské pušky. Zaujali jsme nejbližší zákopy s domněním, že v zákopech před námi jsou Italové, ale nebyli. Teprve za noci se do nich nastěhovali, když viděli, že my k tomu nejevíme chuti. Naše Jagdkomando se stáhlo opět do zálohy. Vyslali jsme jen za noci hlídky před drátěné překážky, narychlo vybudované.“²¹³

František Loubal byl před válkou studentem historie na pražské univerzitě. O atentátu na arcivévodu Ferdinanda a jeho manželku se dozvěděl v Českém Krumlově, kde byl na výletě se svými profesory. Na tento okamžik vzpomínal slovy: „Hrklo nejvíce v mladících vojácích, neboť hned jim projelo myslí, že tohle nebude jen tak. Prof. Pekař si první odkašlal, povstal ze svého kamene a tak, jak ve vodě stál, obrátil se ke studentům mužům a s vážným pomlasknutím poznamenal: ‚Mládenci, zdá se mi, že budete rukovat!‘ To zneklidnilo všechny ještě více; překotnému hovoru a debatám nebylo konce. Sokolská skupina hned vzpomínala, co jest asi s brněnským

²¹² Tamtéž, s. 298.

²¹³ Tamtéž, s. 298.

sletem, že byl jistě přerušen a co bude dále. Vraceli se do Prahy se smutkem, neboť věděli, že budou mít prázdniny již nadobro pokažené.²¹⁴

Dne 4. srpna 1916 se tedy rozhořela šestá sočská bitva. Domobranecký pěší pluk č. 11 se nalézal v pozicích na doberdské náhorní plošině. Velitelství pluku leželo v jedné z dolin, v tzv. Ungardolině. V 11 hodin dopoledne čelil celý úsek bubnové palbě Italů. Italská pěchota se pokusila o zteč na kotu 70, která se v důsledku silného ostřelování ponořila do mraků dýmu a kouře. Italská děla se soustředila i na horu Monte dei sei Busi. Před polednem zpozoroval nadporučík Kluge dva žluté mraky ve vzdálenosti asi 400 m před svým stanovištěm. Mužstvo se připravilo na nebezpečí plynového útoku, ale žlutá mračna se nakonec rozplynula. Kolem druhé hodiny odpolední se celý prostor kolem Ungardoliny dostal pod silnou dělostřeleckou palbu. Na rakouské pozice zde dopadaly bomby naplněné chlorem. Na velitelství pluku dorazilo hlášení podplukovníka Schischky, podle něhož se Italům podařilo odstranit drátěné zátarasy před rakouskými pozicemi č. 52 a č. 53. Díky dobré součinnosti rakouských pěšáků a dělostřelectva však byli nuceni ustoupit zpět do svých zákopů. Odpolední kanonáda Italů způsobila několik požárů na svazích Doberda a doberdské jezero zahalil dým. V průběhu noci probíhala živá činnost hlídek, která byla intenzivnější než obvykle. Oddíl pionýrů i zbytek posádky pak nepřetržitě pracovali na znovuvybudování zákopů, které byly během dne na mnoha místech úplně zničeny.²¹⁵

Následujícího dne bylo větrno a deštivo. Italská střelba neustávala, avšak pokud to bylo jen trochu možné, mužstvo pokračovalo v opravách poničených obranných zařízení. Mezery v obranné linii byly vyplňovány španělskými jezdci.²¹⁶

Před devátou hodinou večerní byl úsek fronty, hájený domobraneckým pěším plukem č. 11 vystaven bubnové palbě, na kterou Rakušané odpověděli střelbou z vlastních děl. Krátce poté oblohu rozzářily červené, zelené a bílé rakety, které předcházely útoku italské pěchoty. Italský pokus o průnik do rakouských obranných linií však byl na celém úseku odražen.²¹⁷

Dne 6. srpna se pluk nacházel ve stejném postavení jako předešlého dne. Záznam o počasí říká následující: „Krásné ráno, přes den velmi horko, v noci jasná

²¹⁴ HAVRÁNEK, Jan: *Politické represe a zásobovací potíže v českých zemích v letech 1914-1918*. In: MOMMSEN, Hans (ed.): *První světová válka a vztahy mezi Čechy, Slováký a Němci*. Brno 2000, s. 37.

²¹⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 4. srpna 1916.

²¹⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5. srpna 1916.

²¹⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 5. srpna 1916.

obloha s hvězdami.²¹⁸ V sedm hodin ráno spustilo italské dělostřelectvo mohutnou palbu ze všech kalibrů na rakouské obranné linie a na shromaždiště záloh, potom také na velitelská stanoviště a přístupové komunikace. Sedmdesátšest lehkých a 48 těžkých italských baterií zničilo v několika hodinách práci dlouhých měsíců, takže na některých místech nezbylo po obranných pozicích památky.²¹⁹

V půl osmé ráno se ocitla pozice 51, „Totenwäldchen“ a záložní postavení pod silnou dělostřeleckou palbou. Na pozice obránců dopadal jeden dělostřelecký granát za druhým. Také činnost italských letců byla velmi živá. Kolem půl desáté dopoledne spustila italská děla přehradnou palbu na stanoviště 48, 49, 50 a na prostor za nimi. Soustředěná palba dopadala především na kotu 121. Čtvrtý polní prapor si vyžádal dělostřeleckou podporu. V jedenáct dopoledne byl silně ostřelován vrchol Monte dei sei Busi, přičemž z tohoto směru bylo možné slyšet také střelbu z pušek. Před postavením III. polního praporu pluku byl prozatím klid.²²⁰

V 11:20 dopoledne byla v italském zákopu naproti plukovnímu postavení č. 53 zpozorována tyč a na ní pohyblivá šipka ukazující směrem na Monte Cosich. Toto zařízení obsluhoval jeden muž, na kterého se okamžitě zaměřila palba z rakouských zbraní. Podle všeho se mu podařilo včas se skrýt. Velení pluku se domnívalo, že se jednalo o pozorovatele dělostřelectva, který zjišťoval vzdálenosti, úhly a směr větru.²²¹ Kolem poledne se italská děla zaměřila na Mt. St. Michele a spustila několikahodinovou bubnovou palbu, doplněnou střelbou z těžkých minometů.²²²

Pod palbou se ocitla také pozice 53 na úseku 11. domobraneckého pluku. Několik mužů bylo zabito, někteří byli zraněni. Spojení přestalo fungovat a proto bylo nutné spoléhat pouze na oční kontakt. Dělostřelecká palba na rakouské pozice pokračovala i odpoledne. Pozice 50 včetně přilehlých komunikačních zákopů byla zčásti zasypána, pravé křídlo pozice 51 se sesunulo v délce asi 30 metrů, levé křídlo pozice 53 bylo zasypáno v délce více než 100 metrů. Kolem čtvrté odpolední Italové stříleli na Mt. St. Michele a Mt. Cosich.²²³

Po této dělostřelecké přípravě vyrazila italská pěchota proti frontovým pozicím 20. uherské zeměbrancecké pěší divize a proti severnímu křídlu 17. pěší

²¹⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

²¹⁹ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 56.

²²⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

²²¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

²²² GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 56.

²²³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

divize. Bez větších obtíží pronikla do zákopů na vrcholku Mt. S. Michele. Italové se dostali také do rakouských pozic na severním svahu hory a v prostoru jižně od St. Martina. Udrželo se jen pravé křídlo 20. uherské zeměbranecké pěší divize, podporováno rakouskou baterií, střílející z gorické nížiny. Avšak již hodinu po tomto průlomu se polovina uherského zeměbraneckého praporu pokusila vystřadit Italy z východního svahu hory.²²⁴

Od St. Martina až po Mt. dei sei Busi na jihu se Rakušanům podařilo udržet své linie. Pohotové zasazení záloh 17. pěší divize zabránilo Italům proniknout na tomto úseku podél silnice do Doberda. Rakušané zde zajali asi 400 italských vojáků a výrazně tak omezili ofenzivní snahy Italů v tomto prostoru. Jelikož velení armádního sboru při protiútoku na Mt. S. Michele vyčerpalo všechny zálohy, poskytnul generálplukovník Borojevič VII. armádnímu sboru jeden pluk 59. pěší brigády, která stála jako záloha v týlu méně ohroženého úseku polního maršála Schenka.²²⁵

Na jižním křídle krasového úseku fronty podnikl po důkladné dělostřelecké přípravě italský VII. armádní sbor útok na rakouské pozice u Selze, na hřebeni nad Monfalcone a u Bagni. Tři útočné pokusy italské 14. pěší divize na kotách 121 a 85 narazily na tuhý odpor obránců z rakouské 60. brigády. Rakušané zde zajali více než 130 Italů. V odvetu za tento neúspěch pak italská těžká děla, umístěná při ústí řeky Soče, ostřelovala rakouská velitelská stanoviště a důležité komunikace na krasové plošině u osady Comen, zvláště pak nádraží v Nabresině.²²⁶

Velení 5. armády zbyl večer dne 6. srpna ze všech záloh jen střelecký pluk č. 20. Proto bylo nutné další boje na určitou dobu zastavit a doufat, že se podaří toto kritické období překonat, dokud nedorazí nové posily. Obvyklá sebedůvěra velení, jakoby se v této chvíli začala vytrácet. Generálmajor Anton Pitreich k tomu napsal: „Těžce dolehl večer dnešního dne na velení armády pocit zodpovědnosti. Navenek najevo dávaná jistota v nepřemožitelnost vlastních sil nemohla se uvnitř udržet ve stejné míře. Člověk si byl vědom oslabení vlastní fronty až na krajní mez únosnosti; to všechno ku prospěchu ostatních ohrožených front monarchie. Není snad nakonec důvěra ve vlastní sílu jen politováníhodným přeceňováním vlastních možností?“²²⁷

²²⁴ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 56-57.

²²⁵ Tamtéž, s. 58.

²²⁶ Tamtéž, s. 58.

²²⁷ Tamtéž, s. 58-59.

Zákopy na plukovních pozicích 52 a 53 byly rozštíleny a na některých úsecích zcela zasypány. Když se technické jednotky pustily do práce na opravách zákopů, nepřítel ihned zaměřil palbu na pracující mužstvo. Po setmění se začalo s velkým nasazením pracovat nanovo, ale i před půlnocí byly práce rušeny poměrně silnou dělostřeleckou palbou Italů. V místech, kde byly přerušeny drátěné zátarasy, použilo se španělských jezdců.²²⁸

Bojujícím jednotkám se dostalo pochvaly od velitele 5. armády, generálplukovníka Borojeviče: „Vyslovuji vám, ve včerejších bojích nasazeným velitelům jednotek, můj zvláštní dík a uznání za vaše statečné a bezchybné jednání při odražení nepřátelského útoku.“ Své poděkování doručil i velitel divize plní maršál Schenk: „Plné uznání statečnému pluku za jeho další chrabré jednání při odražení včerejšího útoku.“ Poděkování dorazilo i od velitele brigády plukovníka Wanieka.²²⁹

Šest praporů ze zálohy rakouského VII. armádního sboru se shromáždilo během noci na 7. srpna a za svítání se pustilo do protiútoků na Mt. S. Michele. Dva prapory pěšího pluku č. 46 vyrazily od jihu z prostoru S. Martino-Crnci, dva prapory pěšího pluku č. 43 a dva prapory uherského zeměbraneckého pluku č. 4 zaútočily z východu. Zatímco těmito čtyřem posledně jmenovaným praporům se podařilo proniknout do prvních linií Italů na Mt. St. Michele, dva prapory pěšího pluku č. 46, sotvaže překročily linii S. Martino-Crnci, byly odhaleny italskými světlomety a dostaly se pod silnou boční palbu z koty 197 a od Sdraussiny. Podařilo se jim dostat se do pozic u silnice S. Martino-Cotici a tam se uchytit.²³⁰

Po tomto rakouském nezdaru se Italové vši silou pustili do čtyř rakouských praporů na severu. Po krátkém, ale velmi silném palebném přepadu se dva pluky italské záložní brigády vydaly do útoku. Baterie rakouského VII. armádního sboru nemohla svým jednotkám pro špatné spojení a nedostatek munice poskytnout účinnou podporu. Prapory pěšího pluku č. 43 a uherského zeměbraneckého pluku č. 4 proto vyklidily dobyté pozice. Uchytily se v záložních postaveních v dolinách na úpatí Mt. St. Michele. Tam se jim podařilo skrýt před ničivou palbou italského dělostřelectva a za podpory rakouských děl i zastavit mocný nápor italské pěchoty.²³¹

²²⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

²²⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 6. srpna 1916.

²³⁰ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 59.

²³¹ Tamtéž, s. 60.

Znovudobytí Mt. S. Michele se nezdařilo. Druhý protiútok za podpory pěšího pluku č. 41 a dalších záloh armádního sboru by snad po důkladné přípravě byl býval úspěšný, ale trvalé uhájení Mt. St. Michele bylo s omezeným počtem jednotek sotva možné. Další protiútok na Mt. St. Michele se tedy nekonal. Avšak díky rannímu ofenzivnímu pokusu rakouských sil bylo bezprostřední nebezpečí v tomto prostoru odvráceno a dalšímu pronikání Italů směrem na východ zabráněno.²³²

U St. Martina a v úseku 17. pěší divize ztroskotaly opakované italské útočné pokusy na střelbě rakouských děl a minometů. V několika případech došlo na boj zblízka, ale protivník byl odražen. Jižně od Mt. dei sei Busi podnikly v ranních hodinách jednotky italské 14. pěší divize výpad proti postavením rakouské 60. pěší brigády na kotě 85, ale jejich útok selhal. Po zbytek dne dopadala na tento úsek prudká dělostřelecká palba italských baterií.²³³

Dne 7. srpna bylo krásné počasí. Přes den horko, v noci jasná, hvězdná obloha. Kolem druhé hodiny ranní probíhal boj ručními granáty na Mt. Cosich. Podle všeho se Italové připravovali na nový útok. Ze strany rakouských obránců bylo na úseku 11. domobraneckého pěšího pluku vše připraveno k obraně, doplňovaly se ruční granáty a další munice. Mužstvo bylo vyzváno k největší pozornosti a opatrnosti před nepřátelskými průzkumnými patrolami. Před třetí hodinou ranní se nanovo rozhořel boj na kótách 87 a 121. Bylo slyšet boj na Mt. Cosich a severně od pozic pluku. V pět hodin ráno byl zaznamenán živý boj také na Mt. dei sei Busi.²³⁴

Krátce před svítáním byl před pozicí 53 zjištěn pohyb nepřátelských jednotek, načež bylo požádáno o dělostřeleckou podporu. V dopoledních hodinách kroužilo nad rakouskými zákopy 5 italských letců, kteří létali velmi nízko. V půl deváté byl zaznamenán urputný boj zblízka v lokalitě St. Michele. Zasypané zákopy v úseku II. polního praporu byly během noci opraveny do té míry, že bylo možné pohybovat se mezi pozicemi 51, 52 a 53 a také se dostat do sousedních úseků.²³⁵

Pozorovatelé pluku si všimli, že nepřítel používá k signalizaci dělostřelcům kulatý terč, jehož jedna strana je natřená bíle, druhá strana černě. Ukáže-li se bílá plocha, ocitne se rakouská pozice 53 okamžitě pod palbou. Na tento terč se proto

²³² Tamtéž, s. 60.

²³³ Tamtéž, s. 60.

²³⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. srpna 1916.

²³⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. srpna 1916.

ihned zaměřila palba z rakouských zbraní. Ve tři čtvrtě na tři odpoledne Italové velmi silně ostřelovali těžkými granáty a minami pozici 50.²³⁶

Z velitelství brigády přišel rozkaz, že po setmění má být do Urlaubendoliny odeslána jedna četa jako doplněk záloh II. polního praporu. Ve zmíněné dolině se v té době nacházely další tři čety coby záloha II. polního praporu. Od šesté hodiny večerní se Ungardolina a všechny přístupové cesty dostaly pod silnou palbu z děl. Později se Italům podařilo zničit zátarasy před pozicí 53 a IV. polní prapor musel nasadit ochranné štíty. Po krátké přestávce v boji v půl osmé večer se boj rozhořel nanovo, přičemž Italové použili asi 40 ručních granátů proti pravému křídlu pozice 51, ale jejich pokus o útok byl odražen. Ve stejné chvíli spustil nepřítel krátkou živou palbu z pušek proti pozici 52 a 53 a tato střelba neutichala ani v noci.²³⁷

Jelikož velení 5. armády už nezbývaly žádné zálohy a arcivévoda Josef nedostal vyžádané posily, rozhodl generálplukovník Borojevič s ohledem na události u Gorice, že v úseku 20. uherské zeměbranecké pěší divize bude nutné vypomoci si vlastními silami. Teprve večer 7. srpna přibyly do svazku VII. armádního sboru první posily. Jednalo se o dva prapory pěšího pluku č.102, které se z Tyrol přesunuly ke Komenu na Krasu a o prapor III/86, který přišel z Tolminu, kde podléhal 7. horské brigádě a XV. armádnímu sboru.²³⁸

V průběhu dne se Italové pokusili svůj úspěch na Mt. St. Michele rozšířit o zisk v prostoru St. Martina. Jelikož další průnik na východ od Mt. St. Michele se Italům nezdařil, velení italského XI. armádního sboru přesunulo přes Sdraussinu dvě čerstvé brigády na podporu 22. pěší divize.²³⁹

Dne 8. srpna vyvrcholil boj o ruiny St. Martina. V časných ranních hodinách podnikli Italové dva silné útoky, vedené ze svahů Mt. St. Michele. Oba útoky za velkých ztrát selhaly na nové obranné linii Rakušanů na východní straně kopce. Také na severní straně kopce byl italský nápor odražen. Jeden prapor ze zálohy sboru dorazil do prostoru u Cotici, kde podpořil 20. uherskou zeměbraneckou pěší divizi, která dosud přišla o polovinu početních stavů. Zbytek pěšího pluku 41 byl přesunut k osadě Devetaki ve vallonském údolí.²⁴⁰

²³⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. srpna 1916.

²³⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 7. srpna 1916.

²³⁸ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 61.

²³⁹ Tamtéž, s. 61.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 61.

Od 10. hodiny dopolední až do 9. hodiny večer se jednotky italského XI. armádního sboru stále znovu pokoušely dobýt St. Martino. Všechny tyto pokusy na úseku 17. uherského zeměbraneckého pěšího pluku však ztroskotaly. Průlom u St. Martina se neuskutečnil. Úsek fronty na jih od St. Martina – úsek 17. pěší divize - nechali Italové po neúspěších v předchozích dnech prakticky bez povšimnutí. Také na úseku 9. pěší divize u Selze a Monfalcone se protivník omezil na dvě slabší ofenzivní akce a na silné dělostřelecké přepady, které celkovou situaci nijak nezměnily.²⁴¹

Osmého srpnového dne bylo přes den až sálavé horko, v noci jasná hvězdná obloha. Již brzy po půlnoci Italové několikrát vystřelili z děl. Prohlídkou zákopů na pozici 52 se zjistilo, že v délce asi 300 metrů se nacházejí v troskách. Před pozicí 48 a 49 se rozhořela silná střelba z pušek, později se tu a tam ozývaly jednotlivé výstřely. Dopoledne se úsek pluku ocitl pod bubnovou palbou, jejíž intenzita dosáhla vrcholu v jedenáct dopoledne. Nebylo možné pracovat na průběžných opravách pozic, protože nepřítel při sebemenším pohybu rakouských obránců okamžitě střílel. Během dopoledne byli také italští letci velmi aktivní. Od druhé hodiny odpolední postupně sílila dělostřelecká aktivita Italů proti celému úseku. Ve čtvrt na pět odpoledne dopadaly těžké miny na pozici 48. Italové stříleli také proti kotě 70 a severně od ní. Ostřelování z děl pokračovalo až do desáté hodiny večerní. Od 10. do 11. hodiny večer bylo možné slyšet urputný boj ze směru St. Michele. Během noci se tu a tam ozval ojedinělý výstřel, občas se vyskytla i živější střelba. Sapéři, pionýři a vlastní mužstvo se podle možností pustilo do opravy silně poškozených postavení.²⁴²

Dne 6. srpna bylo vydáno prohlášení velitele 24. domobranecké horské brigády, ve kterém se praví: „Podle instrukcí vyššího velení jsem dostal rozkaz převzít domobranecký pěší pluk 11 a 27, které vstoupily do svazku 24. domobranecké horské brigády. Vyjadřuji svou radost nad tím, že mohu velet dvěma v bojích tak zkušeným plukům, které tímto co nejsrdečněji pozdravuji. Očekávám, že pod mým velením si budou počínat stejně statečně jako dosud a způsobem, jaký ukázali v posledních těžkých dnech. Budu mít příležitost vyhledat velitele a důstojníky obou mých pluků v jejich pozicích a seznámit se s nimi.“²⁴³

²⁴¹ Tamtéž, s. 61-62.

²⁴² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 8. srpna 1916.

²⁴³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 8. srpna 1916.

Situace rakouského XVI. armádního sboru ovlivnila další průběh bojů na krasové plošině. Ještě odpoledne 8. srpna měl velitel 20. uherské zeměbranecké pěší divize, generálmajor von Lukachich, v úmyslu podniknout v noci na 9. srpna nový útok na výšiny Mt. St. Michele a podpořit tak 58. pěší divizi, která bránila levý břeh řeky Soče u Gorice. Od tohoto úmyslu však musel upustit, jakmile bylo známo, že rakouský XVI. armádní sbor vyklízí levý břeh řeky Soče. Tím došlo k odkrytí severního boku VII. armádního sboru, který se sám dostal do nebezpečné situace. Navíc VII. armádní sbor musel posily určené k novému útoku na Mt. St. Michele poslat do vipavského údolí.²⁴⁴

Večer 8. srpna byly zálohy VII. armádního sboru spěšně přesunuty k obsazení levého břehu Vipavy na severním okraji krasové plošiny, kde měly udržovat spojení s levým křídlem rakouského XVI. armádního sboru. Jeden prapor sborové zálohy měl podpořit severní křídlo 20. uherské zeměbranecké pěší divize při ústí Vipavy. Čtyři pochodové prapory byly poslány k východnímu břehu Vertojbice, kde měly navázat spojení s 58. pěší divizí.²⁴⁵

Dne 9. srpna bylo pěkné počasí, přes den horko, v noci jasno. Velení pluku se nacházelo v Ungardolině, jako předešlého dne. V noci na 9. srpna odešel z pozic III. prapor a na jeho místo nastoupil II. prapor. Mužstvo III. praporu se uchýlilo do ubikací v Gartendolině, Friedhofdolině a Kaspardolině. Mužstvo II. praporu zaujalo bojové postavení v pozicích 51, 52 a 53. Střídání bylo ukončeno v půl třetí ráno.²⁴⁶

Krátce po půlnoci se ozývala střelba z pušek. V půl třetí ráno se rozpoutala oboustranná živá dělostřelecká palba. Pod palbou stál celý krasový úsek, ale i město Gorice a kóta 70. Granáty dopadaly na postavení pluku a také na celý záložní prostor za bojovou linií. Těžká situace vznikla na pozici 52, kde bylo přerušeno spojení mezi levým a pravým křídlem v důsledku rozsáhlých sesuvů zákopů. V jednom místě se v závalu ocitlo 15 sapérů a jeden pěšák. Několik mužů se podařilo vyprostit, ale jeden sapér a jeden pěšák zahynuli. Další pěšák byl smrtelně zraněn. Spojení s levým křídlem bylo těžké navázat, poněvadž zde došlo k závalu dalších dvou mužů.²⁴⁷

V 9:45 dopoledne dopadaly na levé křídlo další granáty. Těžké miny zasáhly pozice 50, 51, 52 a 53. Na pozici 53 byla kvůli těžkému ostřelování znemožněna

²⁴⁴ GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 62.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 62.

²⁴⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

²⁴⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

jakákoliv činnost. Po celé dopoledne Italové stříleli na svahy Mt. Cosich a Debeli vrh. Z úseku St. Martino a Mt. dei sei Busi se ozývala střelba z pušek.²⁴⁸

Kolem jedné hodiny odpolední se Italové připravovali k útoku na pozici 53. Ve čtvrt na dvě odpoledne byl pozorován pohyb před pozicemi 51, 52 a 53. Deset italských vojáků opustilo podkopy a ručními granáty zaútočili na pozici 53. Vzbudilo to podezření, že Italové chtějí vylákat rakouské obránce z jejich pozic, aby jim pak přivodili o to větší ztráty. Kaverny na úseku 52 a 53 byly zasypány a úsek 52 byl neprůchodný. Přitom došlo také ke ztrátě munice a jiných technických komponentů. Podařilo se však zachránit kulometry, které bylo možné nasadit do dalších bojů. Kolem čtvrté hodiny odpolední Italové cílili na pozici 52 a na okolní kaverny, o jejichž rozmístění byli podle všeho dobře informováni. K večeru se pod dělostřeleckou palbou ocitlo postavení IV. praporu, stanoviště jeho velitelů a také silnice do Doberda.²⁴⁹

Z velitelství divize přišel rozkaz k přesunutí obranné linie hlouběji do zázemí. Pluk provedl všechny přípravy ke splnění rozkazu, bojový trén byl po setmění přeložen do prostoru Vojcizza-Zagrajc. Pokračovalo se v práci na obnově místy zcela srovnaných zákopů a záložních pozic, zbytek mužstva pak odnášel munici a další válečný materiál do zadních linií.²⁵⁰

Toho dne zemřeli v bojích 2 muži, 6 mužů bylo zraněno. K tomuto dni byl bojový stav jednotek následující: u II. praporu sloužilo 17 důstojníků, 582 mužů; u III. praporu 16 důstojníků, 444 mužů; u IV. praporu 17 důstojníků, 558 mužů.²⁵¹

2.2.6.2 Ústup do druhé linie

Italský průnik přes řeku Soču dne 8. srpna mohl ve svém důledku vést ke zhroucení celé fronty, což mohlo celé monarchii přinést nedozírné následky. Stažení rakouských jednotek na druhou obrannou linii v prostoru východně Gorice znamenalo prodloužení a zeslabení fronty. Současně hrozil 5. armádě na krasovém úseku rakouské obrany nepřátelský obchvat, který bylo možno provést z gorické nížiny. Aby bylo možné předejít porážce, Rakušané museli udržet nově se formující linii ve vipavském údolí do té doby, než přijdou žádané posily. To zase bylo možné

²⁴⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

²⁴⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

²⁵⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

²⁵¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 9. srpna 1916.

jen tehdy, pokud by došlo ke stažení předsunuté linie na Krase a tím ke zkrácení fronty.²⁵²

Generálplukovník Borojevič se tedy dne 8. srpna rozhodl vyklidit pozice na Mt. St. Michele a další postavení směrem na jih a novou obrannou linii přeložit na východní okraj vallonského údolí. Jednotky VII. armádního sboru se měly s dělostřelectvem přesunout do prostoru východně od Vallone a severně od Crni hribu. Skupina polního maršálka Schenka se měla usadit východně od linie Crni hrib – Debeli vrh. Přesun do připravených druhých pozic měl být dokončen v noci na 10. srpna.²⁵³

Přestože situace byla vážná, tento rozkaz ke zkrácení fronty velitele úseků zaskočil. Jeho okamžité provedení vzhledem ke krátkým letním nocím s sebou mohlo přinést významné ztráty, nejméně na výzbroji a vybavení. Nakonec došlo ke změně plánu a pohyby pěchoty měly začít teprve v noci na 10. srpna. Jen dělostřelectvo se mělo okamžitě stáhnout, aby molo případně krýt pozdější ústup pěších jednotek. Spolu s jednotkami VII. armádního sboru se mělo v onu noc posunout i pravé křídlo úseku, kterému velel polní maršálek Schenk, jehož skupina měla obsadit novou linii a sice Debeli vrh, kóta 140 – Crni hrib, kóta 164, která se nacházela poblíž osady Nova Vas. Zde mělo být dosaženo spojení s jednotkami VII. armádního sboru.²⁵⁴

Nová linie probíhala od wipašské smyčky u Merny přes Při Štanti strmě vzhůru ke kotě 212, která kontroluje severní vyústění vallonského údolí. Odtud se táhla po svazích západně od Lokvice, Oppachiasello zanechala před frontou a dosáhla koty 208 u osady Nova Vas, kde překročila vallonské údolí, aby na Crni hribu na kotě 164, jihovýchodně od Doberda, navázala na úsek 9. pěší divize (úsek IIIb). Úsek fronty mezi kotou 208 a Crni hribem nebyl vybaven zátarasy a zákopy a vše nutné k obraně bylo třeba teprve vybudovat.²⁵⁵

Anton Pitreich napsal o ústupu rakouských jednotek toto: „Zcela neporažen musel VII. armádní sbor opustit bojiště, nasáklé krví mnoha tisíců svých nejlepších.

²⁵² GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 67-68.

²⁵³ Tamtéž, s. 68-69.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 69-70.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 75.

Avšak pro císařsko-královskou armádu, ale zejména pro Maďary, zůstane Mt. St. Michele navždy nehynoucím pomníkem.²⁵⁶

Dne 10. srpna bylo opět krásné počasí, slunce páliło, večer se ochladilo a v noci byla jasná obloha. Pluk se nacházel na pochodu do druhé obranné linie. V reakci na ústup rakouských jednotek u Gorice začalo stahování z předních pozic na Krase již v noci na 9. srpna a probíhalo po celý následující den. Odvážely se zásoby munice, náradí, zásoby vody a další bojový materiál. Přední linie měla zůstat úplně vyklizená a to tak, aby nezbylo nic, co by mohli Italové použít. V úseku pluku byly zlikvidovány všechny úkryty, přívod vody, apod.²⁵⁷

Přesně o půlnoci začal přesun do druhé linie. Za ustupujícím vojskem byl ponechán slabší zadní voj, jehož úkolem bylo všemi způsoby imitovat plně obsazení zákopů a tímto klamáním nepřítele umožnit hladký průběh přesunu. V případě italského útoku měli muži ze zadního voje zůstat v bojovém kontaktu s protivníkem. Stahování nakonec proběhlo bez problémů a do předepsaných pozic dorazil i celý zadní voj. Z druhé (modré) linie pak bylo možné pozorovat, jak Italové ostřelují pozice, které pluk právě opustil.²⁵⁸

Třetí polní prapor dorazil v 9 hodin dopoledne do Brestovice, kde zůstal jako záloha úseku. Ostatní prapory byly nasazeny do zákopů. Čtvrtý polní prapor byl nasazen celý, z II. polního praporu pak dvě roty. Zbylé dvě roty II. polního praporu byly použity jako záloha 17. pěší brigády.²⁵⁹

Při obsazování nových pozic se vyskytly určité nepříjemnosti. Příslušníci 11. domobraneckého pluku nastoupili do předepsaných pozic. Chybou velení pěšího pluku č. 39, který sousedil s domobraneckým plukem č. 11, vznikla na pravém křídle mezera, kterou musela vyplnit 8. rota 11. domobraneckého pěšího pluku. Na úseku z toho vznikl menší zmatek, ale po navázání spojení s pěším plukem č. 39 se jeho jednotky posunuly do správných pozic a 8. rota 11. domobraneckého pěšího pluku se vrátila na místo svého určení.²⁶⁰

Italové z větší části obsadili dřívější zákopy pluku a to v prostoru mezi kotou 70 a Mt. dei sei Busi. Podle hlášení IV. praporu zůstal u koty 153, jihovýchodně od Nikoli, zadní voj pěšího pluku č. 39 s kulometem. Kolem druhé hodiny odpolední

²⁵⁶ Tamtéž, s. 77.

²⁵⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁵⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁵⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁶⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

Italové stříleli z děl, také byly zaznamenány potyčky polních hlídek a přelety nepřátelských strojů nad rakouskými zákopy.²⁶¹

2.2.6.3 Ve druhé linii

Dne 10. srpna zajali jičínští domobranci sedm italských vojáků. Zjistilo se, že v prostoru Parkdoliny se pohybují dva italské prapory a kolem Doberda operují další čtyři prapory protivníka. Do zajetí se dostal také jeden příslušník italského sanitního oddílu. Ve čtvrt na pět odpoledne byly za „Totenwäldchen“, jihovýchodně od Doberda, pozorovány až tři nepřátelské roty. Asi za půl hodiny pochodovaly italské kolony ve velkých rozestupech jižně od silnice proti Doberdu a po svazích Mt. St. Michele postupovali Italové v rojnicích. Rakouská děla však střílela jen sporadicky.²⁶²

Kolem šesté hodiny večerní se objevilo podezření na plynový útok. Vítr vál západním až jihozápadním směrem o rychlosti 3-4 metry za sekundu. Podle rozkazu brigády vznikla potřeba přisunout zálohy těsně k pravému křídlu úseku. Toto opatření mělo být provedeno po setmění. Kontakt s nepřítelem se měl udržovat na severu a severozápadě za použití patrol. Ze zálohy brigády bylo možné použít jen jednu rotu, protože druhá rota byla příliš vyčerpaná. Velení divize zdůraznilo nutnost uzpůsobit pozice kulometčků tak, aby se dráha střel sousedících kulometných hnízd křížila.²⁶³

Během dopoledne Italové postupně obsadili původní rakouskou pozici 49. Do tohoto postavení se nastěhovalo několik skupinek Italů o celkové síle jednoho praporu. Odpoledne bylo vidět dvě italské roty, které postupovaly po silnici od Mt. dei sei Busi do Doberda. Rakouská polní hlídka hlásila, že italské dělostřelectvo se přesunuje přes Doberdo. V obsazených dolinách se shromáždily italské rezervy, avšak protivník, neustále obtěžován rakouským dělostřelectvem, postupoval jen velmi pomalu.²⁶⁴

Třináctá rota hlásila, že vlastní polní hlídka se ocitla pod palbou rakouských děl. Polní hlídka se nacházela asi 800 metrů od koty 14, blízko silnice vedoucí k Doberdu. V 10:40 večer hlásil IV. polní prapor, že před pravým křídlem, v místech, kde se pohybuje polní hlídka 14. roty, tj. na okraji Doberda, Italové stavějí kamenný

²⁶¹ VHA, Domobranecský pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁶² VHA, Domobranecský pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁶³ VHA, Domobranecský pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁶⁴ VHA, Domobranecský pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

zártas. Praporčík Rösler z polní hlídky 14. roty hlásil čilou pracovní činnost, intenzivní provoz a přesuny italských jednotek v Doberdu. O půlnoci přišlo hlášení, že při ostřelování Doberda střílela rakouská děla příliš daleko. Pluk toho dne ztratil 15 zraněných.²⁶⁵

Dne 11. srpna se velení pluku nacházelo v Bonetti. Přes den panovalo velmi pěkné počasí a horko, v noci se ochladilo a byla jasná obloha. Po půlnoci byla zaznamenána velmi živá střelba pěších jednotek. Polní hlídka hlásila, že v blízkosti Doberda Italové shromáždili drátěné překážky a stavební materiál. Provoz na silnici ze Selze do Doberda byl velmi intenzivní a Italové s velkým nasazením pracovali na budování pozic severně od Doberda.²⁶⁶

V půl šesté ráno se italská děla zaměřila na Brestovicu, naopak Rakušané stříleli na výšiny severně od Mt. Cosich, tu a tam se ozvala střelba z pušek. Italský světlomet se zaměřil na kotu 121. V šest hodin ráno hlásila polní hlídka kadeta aspiranta Hofbauera, že nepřátelské oddíly se z prostoru východně od Doberda přesouvají proti pravému boku úseku pluku. V půl osmé ráno dosáhli Italové koty 161 a 153.²⁶⁷

Bylo rozhodnuto, že přebytečná munice se přestěhuje do nových pozic (červená linie). Pěší pluk č. 39 nakonec převzal po dohodě s velením brigády munici 11. domobraneckého pěšího pluku, který nové střelivo nafasoval v červené linii. Kolem osmé hodiny ranní boj na chvíli utichl. Několik střel dopadlo na levém křídle, aktivita kulometů nebyla pozorována.²⁶⁸

Italská pěchota postupovala z Doberda na východ ve vzdálenosti asi 800 až 1000 metrů od pozic pluku. Kota 161 se ocitla v ohrožení, takže rakouská děla se zaměřila na tento prostor a snažila se postup Italů co nejvíce ztížit. Dopoledne střílely kulometry II. praporu na pronikající italské jednotky, které se dostaly na 20 až 30 metrů od pravého křídla. Kolem deváté hodiny dopoledne se italský oddíl s koňmi a kulometry přesunul z Ungardoliny na silnici u Doberda. Proti pravému křídle úseku pluku se z Doberda bez větších obtíží pustila další italská skupina v rozestupech asi 6 metrů. Rakouská děla však zůstala v nečinnosti. Teprve v půl desáté dopoledne se

²⁶⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 10. srpna 1916.

²⁶⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁶⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁶⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

zaměřila na předpolí úseku, severozápadně od okraje Doberdského jezera, avšak po deseti minutách palba zase ustala.²⁶⁹

Italové o síle asi jeden a půl roty se dostali na 400 metrů od obranné linie a pokusili se navázat bojový kontakt s rakouskými obránci. Dva italské prapory zaútočily na Debeli vrh. Druhý prapor 11. domobraneckého pěšího pluku dostal za úkol bránit všechny komunikace vedoucí k Doberdskému jezeru.²⁷⁰

Na severovýchodním svahu Mt. dei sei Busi byla objevena italská lehká baterie. Vlastní dělostřelectvo ostřelovalo kotu 153 a přispělo tak k odražení italské pěchoty. V půl druhé odpoledne se italské oddíly přesouvaly z Redipuglie po svazích Mt. dei sei Busi a ze směru Selz a směřovaly na Doberdo. Rakouská baterie cílila na kotu 164, avšak zasáhla vlastní postavení, kde způsobila mnoho zranění. Kolem páté hodiny odpolední přeběhlo asi 35 Italů do postavení pěšího pluku 91.²⁷¹

Velení úseku III/b rozhodlo o odstranění nebo zničení nadbytečných telefonních linek, které se staly v důsledku přeskupení jednotek nepotřebnými. Bylo nutné postavit telefonní spojení do Zagrajce, protože depeše přicházely pozdě, což ztěžovalo práci zásobovacích skupin. Nové telefonní spojení vedlo do Zagrajce a Gorjanska, kde se nalézalo velení divize.²⁷²

Velitelství brigády doporučilo velení pluku nové stanoviště na kotě 238, jižně od Lukatiče. Během dopoledne proběhla rekognoskace terénu a následně přesun na nové místo. Zároveň bylo navázáno telefonické spojení. Technický oddíl se pustil do práce na zařizování nové, třetí linie.²⁷³

Podle rozhodnutí vrchního velení rakousko-uherské armády z 20. července, byly několika příslušníkům pluku uděleny medaile za statečnost. Zlatá medaile za statečnost byla propůjčena zastupujícímu důstojníkovi Robertu Schwansemu z 15. roty a rotmistru Johannu Edingerovi ze 14. roty. Stříbrnou medaili II. třídy za statečnost získal kadet Josef Hessaun z 11. roty. Bronzovou medaili za statečnost dostal pěšák Johann Plch ze 14. roty.²⁷⁴

Ke změně došlo v 5. rotě, když její velení převzal poručík Tippelt. Ztráty toho dne činily 6 zraněných. Bojový stav pluku k tomuto dni vyjadřují následující čísla: u

²⁶⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

II. praporu sloužilo 17 důstojníků, 582 mužů; u III. praporu 16 důstojníků, 446 mužů; u IV. praporu 17 důstojníků, 551 mužů.²⁷⁵

2.2.6.4 Ústup do třetí linie

Dne 12. srpna bylo přes den velmi horko, večer se ochladilo, v noci bylo jasno. V 11 hodin večer předešlého dne se po předchozí rekognoskaci terénu začalo s přesunem do třetí (červené linie), kam byl přeložen také veškerý válečný materiál a potřebné nářadí. Úkolem zadního voje bylo zůstat v původních pozicích až do třetí hodiny ranní a jistit přesun ostatních jednotek. Jedna rota sousedního pěšího pluku č. 39 opustila kotu 164 již v jednu hodinu ráno, její pohyb zpozoroval protivník a spustil na ni silnou palbu. Situace ostatních krycích jednotek se stala v důsledku toho neudržitelnou, takže se musely předčasně stáhnout. Jedna četa, která měla původně dospět na kotu 208, se nakonec – pronásledována protivníkem – dostala do míst jihovýchodně od koty 158.²⁷⁶

Umístění jednotek pluku v nových pozicích pak vypadalo následovně. Pěší pluk č. 39 byl vystřídán, takže na severu se nacházel uherský zeměbrancecký pluk č. 17. Dále na jih se již nalézala postavení všech čtyř rot IV. praporu a ještě jižněji pak pozice tří rot II. praporu 11. domobranceckého pěšího pluku. Jedna rota zůstala jako záloha II. praporu. Tento úsek vedl od silnice Nova Vas-Perletti po silnici Bonetti-Jamiano. Úsek byl rozdělen na sedm podúseků.²⁷⁷

Nové postavení bylo možno ohodnotit jako velmi nevýhodné. V předpolí se nacházely prohlubně a muldy, které protivníkovi umožňovaly krytí a postup až k drátěným zátarasům. Křovinatý porost bránil ve výhledu a útočníkovi poskytoval výhodu. Drátěné zátarasy se hodily spíše jako úkryt protivníka, než jako ochrana obránců. Dispozice zákopů zde byla velmi jednoduchá. Jeden zákop sloužil jako pozice střelců a zároveň jako komunikace pro přesun mužstva z jedné pozice do druhé. V pozicích nebyly žádné kaverny ani přístřešky, takže všechno potřebné muselo být teprve vybudováno.²⁷⁸

Mužstvo pluku tedy bez větších obtíží a ztrát opustilo staré pozice a nastěhovalo se do nových. Ihned byl navázán kontakt se sousedními podúseky. Polní hlídky operovaly v předpolí, aniž zatím narazily na italské oddíly nebo patroly. Do

²⁷⁵ VHA, Domobrancecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 11. srpna 1916.

²⁷⁶ VHA, Domobrancecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁷⁷ VHA, Domobrancecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁷⁸ VHA, Domobrancecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

nových pozic se stáhly i všechny zadní voje s výjimkou jednotky praporčíka Pecáka, o němž v té době nebylo nic známo.²⁷⁹

2.2.6.5 Ve třetí linii

Posádka nových zákopů byla velmi slabá. Celý úsek, přidělený 11. domobraneckému pěšímu pluku obsadily skupinky vojáků s rozestupy od dvaceti do třiceti metrů. Dohromady představovaly sílu jednoho a půl praporu. Čtvrtý prapor měl k dispozici všechny 4 roty, což umožnilo rozvinutí jednotek více na jih. Jejich operačním prostorem se stala oblast od koty 85 (blízko Bonetti) po osadu Lukatič. V 10 hodin dopoledne Italové zaútočili ze směru Bonetti na pozice pluku. Polní hlídka IV. praporu musela ustoupit. Protivník útočil s kulometry, podporován vlastním dělostřelectvem, které střílelo i do týlového prostoru rakouské obrany. Pod silnou palbou se ocitla osada Nova Vas. Polní hlídka zpozorovala postup italské pěchoty ze směru Bonetti a narazila také na několik protivníkových patrol.²⁸⁰

V půl třetí odpoledne se ozvala krátká palba rakouského dělostřelectva na italská shromaždiště poblíž Bonetti. Ve čtyři hodiny odpoledne se všechny baterie zaměřily na předpolí IV. praporu. Velení brigády přikázalo určit jednoho důstojníka IV. praporu, který bude pozorovat účinky dělostřelby a následně o ní podá hlášení. Důstojnická hlídka se vydala na kotu 208, avšak nezbylo jí, než před silnějším protivníkem ustoupit. Italové obsadili kotu 208, na kterou se ihned zaměřila palba rakouských zbraní. V půl sedmé večer přišlo hlášení, že sousední úsek, který je obsazen jednotkami uherské domobrany, čelí útoku italské pěchoty.²⁸¹

Posádka na pozicích 4 a 5 si vyžádala dělostřeleckou podporu proti Italům, kteří postupovali v rojnici o síle asi dvou rot. Vzdálení asi 400 metrů od rakouských linií, využívali ke krytí křovinatého porostu. Italské „avanti“ (kupředu) doléhalo až do rakouských pozic. Před devátou hodinou večerní se Italové objevili v lesíku poblíž rakouské pozice 4 a ihned se dostali do hledáčku rakouských kulometů.²⁸²

V půl jedenácté večer bylo konstatováno, že protivník o síle jednoho praporu obsadil oblast před kotou 208, tj. před rakouskou pozicí 4. Na pravém křídle se přiblížil na 100 metrů, na levém křídle na 200 metrů. Italové se na zmíněné pozici zakopali, dokonce zbudovali pozice pro kulometry. Z nepřátelské linie bylo možno

²⁷⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁸⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁸¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁸² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

zaslechnout srbštinu. Z pochodové roty 1/96, která byla toho dne přidělena pluku, byl vybrán kadet aspirant Schön, který ovládal srbštinu a částečně italštinu. Jeho úkolem bylo zjistit, o čem si nepřátelští vojáci povídají. Velení pluku nařídilo neustálé postřelování protivníka, aby mu byla co nejvíce ztížena výstavba pozic.²⁸³

Spolu se IV. praporem již nějaký čas spolupracovala polovina praporu od domobraneckého pluku č. 27, které velel kapitán Bleyer. Ke IV. praporu byla od tohoto domobraneckého pluku nově převelena další polovina praporu. Po domluvě s velením pluku mohl velitel IV. praporu s touto přidělenou jednotkou samostatně disponovat. Nadporučík Ranth z nově přiděleného útvaru se měl seznámit se situací na úseku fronty. Současně bylo vybudováno telefonní spojení s novou jednotkou. Část mužstva pluku pracovala na zdokonalení pozic, ostatní obstarávali dodávku munice. Nově příchozí pochodová rota 1/96 byla rozdělena mezi jednotlivé prapory. Ke II. praporu bylo odveleno 39 mužů, ke III. praporu 153 mužů, ke IV. praporu 36 mužů. Noví praporčíci a kadeti aspiranti byli přiděleni k 15. rotě. Nadporučík Klecanda odešel nemocen. Ztráty toho dne nebyly žádné.²⁸⁴

Dne 13. srpna 1916 bylo velmi horko, slunce páliło, večer se zatahlo a ochladilo. Během noci se na obou stranách střílelo z pušek, ale od půl čtvrté ráno nastal klid. V nepřátelských pozicích se pracovalo na výstavbě pozic. Za kotou 208 bylo zjištěno postavení těžkých minometů, proto palba rakouských děl se zaměřila právě tímto směrem. Z rozkazu brigády byly v terénu rozmístěny spolehlivé hlídky. Čtvrtý prapor postavil hlídku o jednom důstojníkovi a třech mužích u koty 198, II. prapor postavil jednoho důstojníka a několik mužů ke kostelu v Selu. Hlídka na kotě 198 se měla o detailech informovat u II. a IV. praporu a také u velení pluku. Hlídka u Sela pak u brigády (kota 289 východně Sela) a u pluku. Velitelé hlídek se měli co nejdříve hlásit na velitelství pluku.²⁸⁵

V jedenáct hodin dopoledne střílela rakouská děla velmi dobře na kotu 208, do přílehlého lesíka a všude tam, kde se předpokládala přítomnost italských kulometů. Dělostřelectvo protivníka cílilo na silnici za rakouskou linií. Kolem jedné hodiny odpolední stříleli Italové na pozice pluku a jeho zázemí, Rakušané zase opláceli palbou na Adria-Werke, Doberdo a Bonetti. Polní hlídka vyslaná z rakouské pozice 1 zajala nepřátelskou patrolu, dohromady 10 Italů. V půl druhé odpoledne

²⁸³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁸⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 12. srpna 1916.

²⁸⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. srpna 1916.

dopadaly italské granáty, šrapnely a zápalné bomby za dolinu II. praporu. Ze směru Černy-Hrb, západně od Oppachiasella dopadala koncentrovaná palba Italů na všechny komunikace za kotou 208 a na svah poblíž silnice do Jamiana. Mezi italskými vojáky byly zpozorovány útvary, podle jejichž výstroje se dalo usuzovat na srbské a ruské jednotky. Velení pluku se však také domnívalo, že ze strany Italů se jednalo o nějakou lest.²⁸⁶

Na levém křídle pozice 4 se protivník pokusil o výpad z lesíka, ale byl odražen. Kolem čtvrté hodiny odpolední pak dělostřelecká palba slábla. Italský letec shodil na postavení pluku čtyři bomby. Krátce po setmění byl pozorován rakouský letec, jak přelétá nepřátelská postavení a shazuje bomby.²⁸⁷

Nadporučík Schischka onemocněl a několik dní se zdržel u trénu. Na jeho místo dočasně nastoupil nadporučík Wilhelm Kron. Z dovolené se vrátil kapitán Hanreich. Polní maršálek Schenk vyslovil dne 12. srpna poděkování za statečnost v boji: „Všem velitelům a jednotkám, které se v dnešním těžkém boji na úseku III/b tak statečně drželi, vyslovuji svůj zvláštní dík a uznání.“²⁸⁸

Dne 12. srpna odešli na ošetřovnu jako nemocní nadporučík Emil Exner-Christen, nadporučík Vladimír Job a praporčík Hans Firbar z 15. roty. Místo nemocného nadporučíka Emila Exner-Christena byl velením 5. roty pověřen poručík Franz Tepel. Z rozkazu velení 17. pěší brigády byly do služby ke světlometu v Mohorini odveleni jeden poddůstojník a dva muži. V bojích tohoto dne zahynuli 2 muži, 16 mužů bylo zraněno. U II. praporu se k tomuto dni nacházelo 10 důstojníků a 570 mužů, u III. praporu 16 důstojníků a 446 mužů, u IV. praporu 17 důstojníků a 530 mužů.²⁸⁹

Dne 14. srpna 1916 bylo přes den deštivo, večer pěkně, v noci zataženo. Šarvátka patrol v předpolí přerostla v ranních hodinách v urputnou střelbu z pušek před rakouskou pozicí 4 a před pravým křídlem pozice 1. Ve 4 hodiny ráno došlo k palebnému přepadu u IV. praporu. Telefonické spojení zde bylo přerušeno, takže nezbylo, než použít vojenských posílů. Četa domobraneckého pluku č. 27, která vyrazila na kotu 208, se dostala na 40 až 50 metrů za vlastní zátarasy. Italská střelba za doprovodu ručních granátů však další postup znemožnila. Tato četa zde ztratila 8 mužů, nadporučík Riss ze IV. praporu 11. domobraneckého pěšího pluku, který se

²⁸⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. srpna 1916.

²⁸⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. srpna 1916.

²⁸⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. srpna 1916.

²⁸⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 13. srpna 1916.

akce dobrovolně účastnil, se zpátky nevrátil. Zůstal mrtev v poli. Nadporučík Riss přitom nastoupil službu u pluku teprve 5. srpna.²⁹⁰

Patrola 7. roty pod velením poručíka Schwarze se vydala třikrát na průzkum k silnici severně od koty 208 a k protilehlému lesu. Před frontou našla dvě doliny, které Italové vyklidili. Lokalita Valdlisière, zhruba 300 metrů před linií fronty, byla obsazena rakouskou patrolou. Bylo zjištěno, že Italové zpevňují silnici vedoucí z Bonetti na kotu 208 a že budují pozice v lese. Z hlášení patrol vyplynulo, že Italové utrpěli v důsledku rakouského ostřelování značné ztráty. Před pátou hodinou odpolední se spustila vzájemná palba z děl. Italové ostřelovali vedlejší úsek vlevo od silnice Jamiano-Bonetti. Rakušané pálili na kotu 208 a prohlubeň před pozicí 4. V předpolí u Doberského jezera vypukl požár travního porostu, který měly na svědomí rakouské granáty a oheň se dostal až k drátěným zátarasům před rakouskými pozicemi.²⁹¹

Ve tři čtvrtě na sedm večer se vrátila důstojnická patrola. Mezi Oppachiosellem a Lokovitzou nebyl zjištěn nepřátelský průlom. Italové pronikli u koty 205, západně od Lokvitze a právě v těchto místech podnikli Rakušané protiútok.²⁹²

V 10 hodin večer odešel nemocen velitel IV. praporu major Korpl, kterého ve velení vystřídal nadporučík Tuček. Poručík Schwarz převzal velení 15. roty. Z rozkazu velení brigády se měl III. prapor po setmění – avšak ne před devátou hodinou večerní - přesunout z Brestovice na stanoviště praporu pěšího pluku č. 27, kde měl zůstat jako záloha brigády. V půl desáté večer přišlo hlášení patroy o činnosti protivníka. Poblíž koty 208, u silnice vedoucí do Bonetti byla zjištěna aktivita italských pracovních oddílů. Italské hlídky se dostaly na 300 metrů před pravé křídlo II. praporu, kde došlo ke kontaktu s protivníkem. V 1:35 hodin ráno přišlo hlášení, že vystřídání poloviny praporu pěšího pluku č. 27 za III. prapor 11. domobraneckého pěšího pluku bylo ukončeno.²⁹³

Pionýři a příslušníci samotného pluku byli zaměstnáni výstavbou přístřeší na pozicích. Toho dne zahynuli 3 muži, 19 mužů bylo zraněno.²⁹⁴

²⁹⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. srpna 1916.

²⁹¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. srpna 1916.

²⁹² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. srpna 1916.

²⁹³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. srpna 1916.

²⁹⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam ze 14. srpna 1916.

Dne 15. srpna bylo velmi pěkné počasí, přes den horko, v noci jasno s hvězdami. V nočních hodinách se ke slovu dostaly rakouské a italské světlořady, v předpolí pak operovaly patroly obou zneprátelených stran. Dopoledne ostřelovali Rakušané italské rojnice, Italové odpověděli těžkými dělostřeleckými granáty na pravé křídlo postavení pluku. Dvě italské baterie se od desáté hodiny dopolední zastřelovaly na kotu 208. Jedna střílela ze směru Monfalcone, druhá ze směru Doberdo-Vermeigliano. Kolem 11. hodiny dopoledne se nad rakouskými pozicemi objevil italský letoun. Italské minomety střílely za rakouskou pozici 2, načež Rakušané požádali o dělostřeleckou podporu. Pod palbou se ocitla také pozice 3, ale rakouské dělostřelectvo se odmlčelo. Italové se zaměřili také na rakouskou pozici 4. Aktivita italských dělostřelců přerostla v bubnovou palbu a v tom se konečně probudilo i rakouské dělostřelectvo. V případě potřeby italského útoku byl k dispozici jeden prapor jako záloha. Z postavení IV. praporu na pravém křídle mělo být zjištěno, jestli existuje možnost posunout se proti kotě 208. Před pátou hodinou odpolední se pod italskou palbou ocitlo také stanoviště velení pluku, krátce poté se před postavením 5 objevili italské oddíly, byly ale odraženy zpět. Přes noc probíhala střelba nočních hlídek, přičemž postavení 4 se v jednu chvíli dostalo pod palbu italských minometů. V podvečer se na obloze objevili stíhači obou zneprátelených stran a došlo na tvrdý vzdušný souboj. Na pozici 1 se podařilo zajmout jednoho italského vojáka.²⁹⁵

V půl šesté večer hlásil velitel 13. roty nadporučík Wülich 4 mrtvé a 2 zraněné. Velká část techniky byla podle jeho hlášení nepoužitelná a proto požádal o přísun posil. Nadporučík Wülich předpokládal noční italský útok, kterému by za současných okolností jeho jednotka jen těžko čelila. Velitel 14. roty nadporučík Paukert hlásil: „Prosím o okamžité vystřídání. Není v silách vojáků cokoliv podniknout. Nemohu se zaručit za své mužstvo.“ Velitel praporu nadporučík Tuček hlásil, že také 16. rota žádá o posily. Všechna hlášení přišla písemně, protože telefonické spojení se IV. praporem bylo rozstříleno nebo zničeno zápalnými bombami.²⁹⁶

Praporčík Kraus z 11. roty, která byla v té době v záloze, hlásil: „Dolina, ve které je rota ubytována, dostala přímý zásah těžkými minami a granáty. Ze 40 až 50 mužů bylo několik zabito, ostatní zraněni. Velitel roty poručík Blažek utrpěl nervový

²⁹⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. srpna 1916.

²⁹⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. srpna 1916.

šok a je neschopen dalšího velení. Praporčík Kraus a kadet aspirant Frybort jsou zraněni.“ Velitel praporu nadporučík Kress rozkázal přiřčenit zbytek 11. roty ke 12. rotě.²⁹⁷

Velení pluku připravilo na noc z 15. na 16. srpna následující střídání. Čtrnáctou rotu měla vystřídat 9. rota, jejíž velitel se měl co nejdříve zorientovat v nové pozici. Třináctá rota byla zesílena polovinou 12. roty, 16. rotu podpořila polovina 10. roty. Jako záloha brigády zůstala polovina 10. roty, polovina 12. roty a zbytek 11. roty a také 14. rota. V případě, že by polovina 12. roty a zbytek 11. roty nenašla místo v dolině 9. roty, mělo se mužstvo těchto útvarů přesunout do doliny IV. praporu.²⁹⁸

Důstojníci aspiranti, kteří dne 13. srpna k pluku přišli s pochodovou rotou 1/96 od pěšího pluku 96, byli přiděleni následovně. Praporčík Eugen Nettel k 15. rotě, kadet Wilhelm Schön k 8. rotě. K pluku byl odvelen nadporučík Kreswetter, který se stal velitelem III. praporu na pozicích 1, 2, 3 a 4 na pravém křídle úseku pluku. V bojích 15. srpna zahynulo 16 mužů, 111 bylo zraněno.²⁹⁹

Dne 16. srpna bylo přes den velmi horko, večer se trochu ochladilo, v noci bylo jasno. V noci byla slyšet oboustranná střelba hlídek. Pozice 4 chvílemi čelila minometné palbě Italů, v pět hodin ráno došlo na krátký palebný přepad na pozice 1 až 4. V 11:15 hodin dopoledne přišlo hlášení, že asi 600 metrů západně od osady Nova Vas byly zpozorovány větší přesuny Italů. Dopoledne se rakouské linie dostaly pod palbu děl a minometů ze směru od koty 208 a od severozápadu. Během dopoledne probíhala intenzivní letecká činnost. Ve čtvrt na dvě odpoledne Italové stříleli těžkými granáty na doliny za úsekem II. praporu. Rakouská děla se zaměřila na italská postavení, která byla zjištěna v lese u koty 208. Dbalo se opatrnosti, aby nebyly zasaženy vlastní linie.³⁰⁰

Před šestou hodinou večerní ohlásily jednotky uherské zeměbrany, že Italové se připravují k útoku. Ihned bylo vyrozuměno vlastní dělostřelectvo, které se zaměřilo hlavně na prostor před pravým křídlem úseku pluku. V deset hodin večer se v těchto místech objevily barevné světlice a před půlnocí se v celém úseku strhla velmi živá střelba z pušek.³⁰¹

²⁹⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. srpna 1916.

²⁹⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. srpna 1916.

²⁹⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 15. srpna 1916.

³⁰⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 16. srpna 1916.

³⁰¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 16. srpna 1916.

V noci z 16. na 17. srpna proběhlo částečné vystřídání IV. praporu v pozicích 2, 3 a 4 příslušníky III. praporu. Jeden kulomet IV. praporu včetně obsluhy zůstal v pozicích v podřízení veliteli oddělení automatických zbraní III. praporu. Minomety zůstaly na svém místě, vystřídán byl jen obslužný personál. Střídání řídil nadporučík Osborna z pěší pionýrské roty. Detaily tohoto vystřídání vypadají takto: 16. rota byla vystřídána polovinou 9. roty, 13. rota pak nahrazena polovinou 12. roty, 10. rota byla vystřídána 14. rotou. Když bylo vystřídání ukončeno, v pozici 1 se nacházela 15. rota, v pozici 2 stála 9. rota, v pozici 3 se nalézala 10. rota a v pozici 4 potkáváme 12. rotu. Velení IV. praporu si zažádalo o posily, kterými mohlo v případě potřeby disponovat podle vlastního uvážení. Nadporučík Kieswetter převzal stálé velení nad pozicemi 1-4. V důsledku nemoci nadporučíka Paukerta se velitelem 14. roty stal poručík Jellinek. Nadporučík Nedbal nastoupil k 8. rotě. Toho dne zahynuli 4 muži, 22 mužů bylo zraněno.³⁰²

Pátá armáda utrpěla v 6. sočské bitvě těžké ztráty. Celkové ztráty včetně mrtvých, raněných, nemocných a pohřešovaných se během dvou týdnů vyšplhaly na 41 000 mužů. Tyto ztráty byly o třetinu menší, než v řadách Italů.³⁰³

2.2.7 Podzim roku 1916

Koncem srpna se pluk nacházel v okolí vesnice Mavhinje. Úkolem příštích dnů byla ostraha jadranského pobřeží před útokem italských válečných lodí v prostoru mezi Sistianou a Aurisinou.³⁰⁴

Od 14. do 19. září probíhala 7. sočská bitva. Na rozkaz 24. domobranecké brigády se pluk přesunul ke kostelu ve vesnici Nova Vas, odkud provedl protiútok mezi Lukatičem a kotou 238. Útočné skupině velel plukovník Schenk.³⁰⁵

Dne 15. září se mužstvo 11. domobraneckého pluku usadilo v Gartendolině, Dreierdolině a Breitendolině jako záloha brigády. Muselo se vypořádat s velmi nepříznivými podmínkami, protože doliny byly zaplaveny až do výše jednoho metru. V noci Italové zahájili ofenzivní postup pěchoty a podařilo se jim prorazit v úseku 102. pěšího pluku. Všechny prapory 11. domobraneckého pluku byly okamžitě

³⁰² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 16. srpna 1916.

³⁰³ GLAISE- HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, s. 102.

³⁰⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 20.

³⁰⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 20-21.

povolány k protiútoku, díky němuž byly italské jednotky vytlačeny a ztracená postavení získána zpět. Do zajetí padlo 60 Italů.³⁰⁶

Dne 16. září dostal pluk rozkaz k útoku na kotu 208. Do akce se zapojil II. prapor a zbytek IV. praporu. Mužstvo postupovalo kupředu za velmi prudké dělostřelecké palby, ale ani po třech hodinách namáhavého úsilí se nepodařilo úkol splnit. Navíc 52 mužů včetně dvou důstojníků se dostalo do italského zajetí.³⁰⁷

Tyto boje způsobily pluku velké ztráty. Přišel o 22 důstojníků a 1074 mužů. Šest důstojníků a 105 mužů zahynulo, 10 důstojníků a 520 mužů bylo těžce raněno a 3 důstojníci a 424 mužů se pohřešovalo. Samotný IV. prapor měl tyto ztráty. Dvacetšest mrtvých, 170 raněných, 83 pohřešovaných a 20 nemocných mužů. Do zajetí padli 3 důstojníci a 84 mužů, IV. prapor navíc přišel o 3 kulometry.³⁰⁸

Na přelomu září a října mužstvo pluku pobývalo v záloze v okolí vesnic Koryte, Volčji Grad a Veliki Dol. Dne 10. října pluk odešel do Gartendoliny, aby se zapojil do 8. sočské bitvy. Italská pěchota pronikla do rakouských linií jižně od osady Nova Vas a přinutila 24. domobraneckou brigádu k ústupu. Vojáci 11. domobraneckého pluku se měli pokusit o zastavení tohoto ústupu a dobytí ztracených pozic.³⁰⁹

Dne 11. října při pochodu do předních linií se vojáci pluku u Sela na Krasu ocitli pod palbou italských baterií, která přivodila četná zranění. Aktivita italských dělostřelců Rakušanům bránila v obsazení první linie, ale nakonec byli úspěšní. Boj se přeléval z jedné strany na druhou a pluk později ztratil první i druhou linii zákopů. Pokus III. praporu o protiútok odpoledne selhal a II. prapor byl téměř zničen. Italská pěchota překročila silnici vedoucí z Jamiana do vesnice Nova Vas a ohrozila tím postavení celého pluku. V poslední chvíli zasáhl velitel 5. roty nadporučík Tischer, který se svými 35 muži a jednou rotou 91. pěšího pluku italský útok odrazil a zajal 166 mužů včetně dvou důstojníků. Za svoji statečnost později obdržel Řád Marie Terezie.³¹⁰

³⁰⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 21.

³⁰⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 21.

³⁰⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 22.

³⁰⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 22.

³¹⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 22-23.

Po celou noc pak následovaly další italské útoky, které však Italům nepřinesly nic, jen velké ztráty. Během obranných bojů byl vyčerpán zvláště III. prapor 11. domobranecého pluku.³¹¹

Dne 12. října byl pluk vystřídán 91. pěším plukem a odešel do zálohy brigády. V průběhu 8. sočské bitvy byl téměř celý pluk roztrfěn. Zahynuli dva čeští důstojníci, nadporučík Dvořák a praporčík Jebavý. Devět důstojníků bylo raněno a 10 důstojníků se pohřešovalo. Mezi pohřešovanými byli poručík Alois Veselý, poručík Vlkanov a setník Rudolf Biskup, všichni české národnosti. Pluk přišel o 839 mužů zabitých, raněných nebo pohřešovaných. Např. z II. praporu zbylo jen 40 mužů a ve stavu pluku zůstalo po této bitvě pouhých 150 mužů.³¹²

Protože ubytovací prostory v Nadrožici byly naprosto přeplněné, přemístil se pluk do Gregolisky, odkud po několika dnech kvůli nevyhovujícímu zázemí odešel do vesnice Veliki Dol. Zde zůstal až do konce měsíce října. Poslední bitva se velice těžce podepsala na fyzickém i psychickém stavu vojáků, navíc pluk potřeboval doplnit stav nově příchozími pochodovými formacemi.³¹³ Pochodovou rotu 15/38 tvořili mladí muži ve věku od 18 do 19 let, v dalších dvou pochodových rotách byla věková skladba pestřejší. V naprosté většině šlo o vojáky české národnosti.³¹⁴

Pluk se skládal z několika národností. Na podzim 1916 bylo ve stavu II. praporu 60% Čechů, 21% Němců, 9% Poláků, 4% Rumunů, 3% Chorvatů, 2% Maďarů a 1% Slovinců. Třetí prapor byl tvořen 63% Čechů, 27% Němců, 6% Chorvatů a 4% Poláků.³¹⁵

Po zařazení čerstvých sil se pluk vydal do dalších bojů k Brestovici a Jamianu. V průběhu 9. sočské bitvy podnikl jeden z praporů pod velením podplukovníka Steinera útok na kotu 208 u Jamiana. Druhý prapor pluku přidělený 31. pěší brigádě pracoval na výstavbě pozic ve třetí linii zákopů. Boje na tomto úseku postupně zabředly do zdlouhavé pozicní války a docházelo jen k menším útočným pokusům pěchoty.³¹⁶

Koncem listopadu nastoupil pluk opět do zálohy, kde zůstal až do poloviny prosince. V Mohorini u řeky Vipavy se vojáci dozvěděli o smrti Františka Josefa I.,

³¹¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 23.

³¹² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 23.

³¹³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 23-24.

³¹⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 1. listopadu 1916.

³¹⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 31. října 1916.

³¹⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 24.

avšak tato zpráva neměla na frontové dění žádný vliv. Pluk složil přísahu novému císaři a pokračoval dál v plnění svých úkolů.³¹⁷

V tomto období podléhal pluk velení 16. pěší divize na čele s generálmajorem Koschackym, kterého později ve velení vystřídal generálmajor Kaltenborn. Z taktického hlediska byl 11. domobranecký pluk zařazen do svazku 60. pěší brigády pod velením plukovníka Hutla.³¹⁸

Ještě před vánoce se pluk na jeden týden vrátil do první linie zákopů u Jamiana. Vystřídal zde 30. pěší pluk a pokračoval v budování zákopových linií. Vzdálenost mezi pozicemi zneprátelených armád tady byla minimální, takže probíhal hlavně boj ručními granáty a na denním pořádku byly vzájemné přepady polních hlídek. Vojáci se museli mít na pozoru také před italskými letci, kteří velmi často bombardovali rakouské zákopy.³¹⁹

Dne 23. prosince byl pluk vystřídán 30. pěším plukem a odešel do zálohových pozic v Prečniku, kde oslavil Vánoce roku 1916.³²⁰ V deníku velitelství se o tom píše: „Štědrý večer byl oslaven ozdobením dvou vánočních stromků. Při té příležitosti mužstvu předány dárky, které si musel každý z přítomných jen vymyslet.“ Svůj vánoční pozdrav zaslal císař Karel: „Mým statečným, osvědčeným oddílům nejsrdečnější pozdravy k Vánocům.“³²¹

2.2.8 Rok 1917 na italské frontě

Počátkem ledna roku 1917 ležel pluk opět v postaveních u Jamiana v taktické podřízenosti 31. pěší brigádě pod velením podplukovníka Fegetha. Začátkem února pracovalo mužstvo na budování pozic u vrcholu Hermady. Přestože se pluk v následujícím období nacházel v záložním postavení, jednotlivé roty odcházely do pole k rekognoskaci terénu. Mezi 9. a 18. únorem pluk ještě jednou vyrazil do pozic u Jamiana, kde v minulosti utrpěl velmi těžké ztráty. Poblíž Jamiana je hřbitov, kde jsou příslušníci 11. domobraneckého pluku pochováni.³²²

V první polovině února byl pluk přeřazen k 24. domobranecké brigádě, na jejíž rozkaz provedl menší útok, který se však nezdařil. Situace v tomto čase byla na frontě poměrně klidná, jen italské dělostřelectvo neustále střílelo, přestože rakouská

³¹⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 24.

³¹⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 24-25.

³¹⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 25.

³²⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 25.

³²¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Deník velitelství, záznam z 24. prosince 1916.

³²² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 25-26.

artilerie mlčela. Jedním z nešvarů italského vedení války bylo právě plýtvání municí v době, kdy toho nebylo potřeba. Dne 18. února odešel pluk do zálohy v Brestovici, v Mohorini a ve Vale.³²³

Dne 22. února byl pluk vystřídán 21. pěším plukem a ve svazku 24. domobranecké brigády opustil přímořský úsek sočské fronty. Ještě při odchodu utrpěl pluk několik těžkých ztrát, když 21. pěší pluk přišel do pozic příliš brzy. Při střídání z toho vznikly zmatky, čehož využili italští dělostřelci.³²⁴

Pluk odešel nejprve do Nadrožice a pak se shromáždil v Goriansku a Velikém Dolu, který leží asi 10 kilometrů jihovýchodně od Jamiana. Odtud se postupovalo dál do hlubšího zázemí a kolem Gorice pak směrem na sever ke břehu Soče. Čtvrtý prapor šel přes Volčji Grad, Komen a Preserju, kde překročil řeku Vipavu a poté pokračoval do Lokve. Druhý a III. prapor pochodovaly přes Pliskovicu a Šmarje, zbytky pluku přes Komen, Kobjeglavu a Šmarje. Ve Šmarje byli ze stavu pluku vyraženi Chorvati, patřící k 96. pěšímu pluku.³²⁵

Celý pluk se opět sešel v osadě Lokve, která leží asi 10 kilometrů severovýchodně od Gorice. Odtud pak pokračoval do Čepovanu a do Avče (Auzza) na Soči, což bylo jeho nové působiště na italské frontě. Tady se pluk zařadil do svazku 205. domobranecké brigády, která podléhala 62. pěší divizi pod velením generálmajora Quido Novaka.³²⁶

Počátkem března se mužstvo pluku pustilo do nového výcviku a jednou z hlavních činností byla orientace v novém prostředí. Úsek 205. domobranecké brigády a 121. pěší brigády se táhl zalesněným údolím řeky Soče od Avče na severu až po Plave, které leží 8 kilometrů na jih po proudu řeky. Stav pluku se doplnil čtyřmi příchozími pochodovými rotami a celé mužstvo dostalo nové uniformy.³²⁷

Příslušníci 11. domobraneckého pluku zde dostali za úkol vybudovat druhou a třetí linii zákopů. Práce probíhaly na linii mezi Kukem a Jelenikem, byly však často rušeny italskou dělostřeleckou palbou.³²⁸

Začátkem května pluk obsadil zákopy v prostoru od Avče po Bodrež, kde měl čelit předpokládanému útoku Italů. Italské baterie často střílely tak silně, že nebylo možné zásobovat mužstvo v předních liniích. Dne 15. května podnikli Italové útok,

³²³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 26.

³²⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 26-27.

³²⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 27.

³²⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 27.

³²⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 27.

³²⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 27-28.

kterým získali první linie rakouské obrany. Následujícího dne se Rakušané pokusili o dobytí ztracených pozic, ale neuspěli. Nepozornost a nekoordinovaný postup jednotlivých součástí brigády pak způsobil selhání druhého útočného podniku. Dne 17. května dostala celá brigáda rozkaz zatlačit Italy na druhý břeh Soči, což se nakonec podařilo.³²⁹

Ještě téhož dne byli vojáci 11. domobraneckého pluku vystřídáni 25. pěším plukem a odešli na odpočinek do osady Kanalski Vrh. V bojích u Avče a Bodreže utrpěl pluk další velké ztráty. Zahynulo 5 důstojníků, 13 bylo raněno a 2 se pohřešovali. Mezi padlými důstojníky byli i Češi: poručík Žižka, poručík Zelenka, praporčík Otto a praporčík Klupka. Mužstvo mělo 63 mrtvých, 402 raněných a 243 pohřešovaných.³³⁰

2.2.9 NA RUMUNSKÉ FRONTĚ

Dne 10. června 1917 byl pluk vystřídán částmi 42. a 44. pěší brigády a opustil italskou frontu. Ve čtyřech transportech se přesouval přes Karavanky a rakouský Klagenfurt do Brašova v Transylvánii. Odtud pokračovala jeho cesta Predeálským průsmykem do Ploješti a do města Ramnicu Sarat, kam dorazil 21. června.³³¹ Toto město ležící na východním úpatí Karpat dostalo název od řeky Ramnice, která tudy protéká, aby se po dalších zhruba třiceti kilometrech stala pravobřežním přítokem řeky Siret. Český ekvivalent rumunského názvu města je Ramnický Slaný.

Zde nastoupil 11. domobranecký pěší pluk pochod do vesnice Oratia, 3 kilometry proti proudu řeky od Ramnicu Sarat. Na tomto bojišti pluk spadl pod velení 9. německé armády generála pěchoty Johannese von Eben. Vojáci pluku zde měli možnost krátkého odpočinku a zotavení po náročných bojích v Itálii a zároveň se připravovali k novým bojům proti Rusům. Terén a podnebí se zde jevilo příznivější než vyprahlé pláně kamenitého Krasu v Itálii, na druhou stranu, vojákům hrozilo v Rumunsku nebezpečí nakažlivých nemocí, které zde byly hojně rozšířeny a proto kontakt s civilním obyvatelstvem se omezoval jen na minimum.³³²

Prozatímním velitelem pluku se stal major Engel, namísto plukovníka Zuzziho, který přejal velení 24. domobranecké brigády. Dne 10. července přišel rozkaz vystřídat saskou 212. divizi. „Jičínská jedenáctka“ se tedy ve svazku 62. pěší

³²⁹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 28.

³³⁰ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 28-29.

³³¹ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11. Kompendium deníku velitelství, s. 29.

³³² VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 29.

divize pod velením polního podmaršálka von Bruncvika přesunula do oblasti v okolí osady Jaristea na pravém břehu řeky Putny – to je asi 40 kilometrů severně od Ramnicu Sarat.³³³

Ruská a rumunská vojska ležela na druhém břehu řeky a spojeným německo-rakouským armádám ztěžovala život ostřelováním jejich pozic. Nedílnou součástí války byl také propagandistický boj. V kompendiu o tom čteme: „Zajímavé jest, že Rusové snaží se neúnavnou propagandou zviklati morailitu nepřitele – mezi drátěné překážky věší různé časopisy a letáky, které každý den vyměňují.“³³⁴

V posledním červencovém týdnu roku 1917 došlo k ruské ofenzivě, která však byla odražena a 8. srpna přešla německo-rakouská vojska do protiútoků. Praporek 11. domobraneckého pěšího pluku před útokem obsadily úsek „Ivancesti“, který byl takto nazván podle stejnojmenné vesnice na břehu Putny. Německé oddíly se po překročení řeky uchytily ve vesnici Patrascani, domobranců z Jičína zabrali osadu Batinesti, západně od Patrascani.³³⁵

Následujícího dne byl odražen ruský protiútok a III. prapor jičínského domobraneckého pluku postupoval ve spojení s německým pěším plukem č. 40 až za řeku Susitu, která v této oblasti představovala další přírodní překážku postupujícím vojskům. Během tohoto útoku měl II. prapor jičínských domobranců za úkol zamezit ruskému útoku od osady Tifesti, která leží mezi řekami Putnou a Susitou, totiž v místě, kudy se pohybovalo západní křídlo postupujících německo-rakouských vojsk. Druhý prapor byl úspěšný a svůj úkol zde splnil. V průběhu těchto bojů ztratil pluk 8 důstojníků a 438 mužů (mrtví a těžce ranění).³³⁶

Dne 16. srpna byl jičínský domobranecký pluk vystřídán německými pluky č. 9 a č. 22 a odešel do zálohy v Tifesti. Hned druhého dne však byl spolu s 24. domobraneckou brigádou převelen do pozic v lese u osady Ciuslea, ležící na západním břehu řeky Siret. Odtud se již pluk nepohnul až do příměří s Rumuny a Rusy, které bylo podepsáno 10. prosince 1917. Jičínský domobranecký pluk se v té době stále nacházel na západním břehu Siretu, v místech poněkud severněji od Ciuslea, o čemž nás zpravuje kompendium deníku velitelství: „V Mircesti (Marasesti – pozn. autor) a Strajescu zřízeny vojenské domovy s čítárnou, kde mužstvo snad poprvé v poli má příležitost ku čtení dobré knihy. Situace pluku nezměněna – pluk

³³³ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 29-30.

³³⁴ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 30.

³³⁵ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 30-31.

³³⁶ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 31.

cvičí stále. Zde tráví pluk čtvrté vánoce v poli, tentokrát trochu veselé – v naději na mír.³³⁷

V záložních pozicích ve Strajescu zůstal pluk do března 1918, kdy odešel zpět do Ciuslea. Posledním známým stanovištěm pluku byla vesnice Vanatori na břehu řeky Putny, 5 kilometrů jižně od Ciuslea a 2 kilometry severovýchodně od města Focsani, centra rumunského regionu Vrancea.³³⁸

ZÁVĚR

V této práci jsem se pokusil vystihnout téma rakouské domobrany. Vedle společného rakousko-uherského vojska a dvou zeměbran, byla rakouská domobrana třetí organizační složkou ozbrojených sil habsburské monarchie. V zalitavské části podunajského soustátí existoval její ekvivalent, uherská domobrana. Jejím původním úkolem byla strážní služba uvnitř země v době válečného střetnutí a později pak služba v týlových složkách armády. Válečná praxe za 1. sv. války postupně vedla k tomu, že domobranecké oddíly se stále častěji zapojovaly do těch nejtěžších střetnutí v první linii.

V mírových podmínkách představovala domobrana jakousi „konečnou stanicí“ každého vojáka. Ne každý mohl sloužit u zeměbrany nebo se stát příslušníkem společného vojska, ale každý vojenskou službou povinný muž byl dříve či později převelen do řad domobrany.

Domobranecký pěší pluk č. 11 prošel ruskou, italskou i rumunskou frontou. Jeho ruské tažení začalo na soutoku Visly a Sanu, odkud odešel do svých prvních bojů u Krašniku. Podzimní úspěchy ruské armády zatlačily rakousko-uherská vojska do Karpat a ke Krakovu. Na přelomu roku 1914 a 1915 pluk sloužil v prostoru kolem polských měst Olkusz a Wolbrom, severozápadně od Krakova. Na jaře roku 1915 se ve svazku útočících armád podunajské monarchie posunul k Sandoměři, tedy do míst, kde předchozího roku nastupoval do bojů.

V červenci 1915 se mužstvo pluku vlakovým transportem přesunulo přes Přemyšl a Sambor ke Lvovu, kde nastoupilo pochod do střetů na tomto úseku východní fronty. Na přelomu července a srpna prorazili Rakušané u Sokalu na řece Bug a otevřeli si tak cestu dál na východ. Pluk prodělal další boj u Gorovichu a odtud

³³⁷ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 31-32.

³³⁸ VHA, Domobranecký pěší pluk č. 11, Kompendium deníku velitelství, s. 32.

postoupil dál až do prostoru mezi řekami Styrem a Ikvou, kde zůstal do února 1916, kdy opustil východní frontu a přesunul se na italské válčiště.

Narozdíl od následujících pozičních bojů na jihozápadní frontě, na východě byla fronta v neustálém pohybu a pluk se přesouval z místa na místo kromě zimních, většinou klidnějších period, kdy se situace poněkud zklidnila a mužstvo pluku setrvalo v zákopech. Tak tomu bylo jak v zimě 1914 u Krakova, tak v zimě 1915 u Dubna na řece Ikvě.

Na italské frontě nejprve pluk pobyl nějaký čas v zázemí v okolí řeky Vipavy, kde se mužstvo seznamovalo s novými podmínkami. Tento čas trávili muži 11. domobraneckého pluku neustálým nacvičováním bojových situací, doplňovala se munice, probíhalo očkování apod.

Koncem března roku 1916 pak pluk nastoupil do pozic na jižním úseku krasové fronty. Velení pluku bylo přemístěno do Brestovice a jednotlivé prapory sloužily v prostoru mezi Duinem při pobřeží Jaderského moře a Jamianem. Hlavním úkolem zde byla ostraha pobřeží a obrana úseku před četnými italskými ofenzivami, které vycházely z Monfalcone. Cílem rakouských dělostřeleckých a minometných útoků se stal průmyslový podnik Adriawerke, který se v jeden čas proměnil v opevněnou tvrz Italů.

Podmínky na krasovém úseku fronty byly velice tvrdé. Mužstvo pluku přebývalo v nehostinné kamenité krajině, která neposkytovala prakticky žádnou možnost ochrany, a proto bylo třeba hloubit kaverny, budovat zídky z kamení a pytlů s pískem apod. Krasová plošina nad městem Monfalcone sice poskytovala poměrně dobrý přehled o dění v italských liniích, na druhou stranu byla snadným terčem pro italskou artilerii. První bojové zkušenosti vedly k urychlenému zavádění ocelových přileb do výstroje mužstva.

Velmi obtížné bylo též zásobování mužů v liniích. Na některých místech existoval i přívod vody, většinou však bylo třeba veškeré vybavení dovážet na soumarech a to po setmění, protože v odkryté krajině to za denního světla nebylo možné. V době nejprudčích bojů se stávalo, že mužstvo zůstávalo bez přísunu vody a potravin i několik dní.

Domobranecký pěší pluk č. 11 prožil v pozicích na italské frontě 6., 7., 8., 9. a 10. sočskou bitvu. Kromě té poslední, kterou prodělal na horním toku Soči u městečka Avče, všechny ostatní vybojoval na jižním krasi u Jamiana. Pluk zde utrpěl

velice těžké ztráty a několikrát byl téměř roztříštěn. S jistou úlevou proto přeživší vojáci přijali zprávu o přesunu pluku do Rumunska.

Do rumunského města Ramnicu Sarat pluk dorazil koncem června 1917. Tady se vojáci po krátkém odpočinku zapojili do nových bojů s Rusy. Terén a podnebí zde sice bylo příznivější než vyprahlé pláně kamenitého Krasu v Itálii, na druhou stranu zde vojákům hrozilo nebezpečí nakažlivých nemocí, které zde byly hojně rozšířené, a proto kontakt s civilním obyvatelstvem se omezoval jen na minimum.

Domobranecký pěší pluk č. 11 zde podléhal velení 9. německé armády, se kterou provedl několik ofenziv mezi řekami Putnou a Susitou. Na konci roku 1917 byl ubytován v osadách Marasesti a Strajescu na břehu řeky Siretu. Posledním známým stanovištěm pluku byla vesnice Vanatori na řece Putně, 5 kilometrů jižně od Ciuslea a 2 kilometry severovýchodně od města Focsani, centra rumunského regionu Vrancea.

Domobranecký pěší pluk č. 11 byl tvořen velitelstvím pluku, kterému podléhaly II., III. a IV. prapor. Tyto jednotky mohly operovat společně, často však byly dislokovány na různých místech, tak jak si to žádala aktuální situace na frontě. Ve velení pluku se v průběhu války vystříдалo několik důstojníků. Nejvýraznější postavou byl plukovník Maendl, který s mužstvem odjížděl na východní frontu, a jenž své jméno propůjčil plukovnímu podpůrnému fondu. Ten vznikl jako výraz sociální solidarity mezi vojáky a vyšší velení jej dávalo za vzor ostatním jednotkám.

Důležitou osobou pluku byl polní kurát Ignaz Konečný, který obdržel Čestný odznak Červeného kříže a později byl za svoji příkladnou a obětavou službu oceněn Záslužným křížem pro vojenské duchovní II. třídy.

Z hlediska národnostního zastoupení byl 11. domobranecký pluk jednotkou s převahou Čechů. Podle statistiky z podzimu 1916 tvořili Češi kolem 60% stavu pluku. Podíl Němců se pohyboval kolem 25%, zbytek mužstva tvořili Rumuni, Poláci, Maďaři, Chorvati a Slovinci.

Studium událostí 1. sv. války vybízí k zamyšlení. V době před sto lety bylo vojenské řešení politických problémů něčím, co bylo naprosto běžné a také společnost ve své většině byla ochotna tento princip přijmout. Pro současnou společnost je myšlenka na mobilizaci a odchod na frontu kapitolou z učebnic dějepisu. Nikdo si už dnes nedokáže ani představit, že by vzal do ruky zbraň a šel bojovat.

Josef Šefl, člen národněsocialistické strany a za války příslušník domobraneckého pěšího pluku č. 28, napsal o konci války toto: „Blížil se rychle konec nejistoty, marně nám byl tajen pravý stav; nastává shroucení a my v této ohromné době, v níž trůny se řítily – očekáváme vycházející slunko Svobody.“³³⁹

³³⁹ ŠEFL, Josef: *Paměti domobrance*. České Budějovice 1922, s. 134.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

Vojenský historický archiv v Praze, fond Domobranecký pěší pluk č. 11, *Deník velitelství*.

Vojenský historický archiv v Praze, fond Domobranecký pěší pluk č. 11, *Kompendium deníku velitelství*.

Vojenská historická knihovna v Praze, PEERZ, Rudolf: *Vojenská knížka*. (Bez místa vydání) 1916, 39 s.

Literatura:

1) AUFFENBERG-KOMARÓW, Moritz.: *Aus Österreich-Ungarns Teilnahme am Weltkrieg*. Berlín-Vídeň 1920, 391 s.

2) BROFT, Miroslav: *Vojenské dějiny Československa*. 2. díl. 1526-1918. Praha 1986, 589 s.

6) GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. I. sv. *Das Kriegsjahr 1914. Vom Kriegsausbruch bis zum Ausgang der Schlacht bei Limanowa-Lapanow*. Vídeň 1930, 834 s.

7) GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. II. sv. *Das Kriegsjahr 1915*. 1. díl. *Vom Ausklang der Schlacht bei Limanowa-Lapanow bis zur Einnahme von Brest-Litowsk*. Vídeň 1931, 814 s.

8) GLAISE-HORSTENAU, Edmund a kol.: *Oesterreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918*. V. sv. *Das Kriegsjahr 1916*. 2. díl. *Die Ereignisse von August bis zur Jahreswende*. Vídeň 1934, 746 s.

9) HART, Lidell: *Historie první světové války*. Brno 2011, 503 s.

- 10) HAVRÁNEK, Jan: *Politické represe a zásobovací potíže v českých zemích v letech 1914-1918*. In: MOMMSEN, Hans (ed.): *První světová válka a vztahy mezi Čechy, Slováky a Němci*. Brno 2000, s. 37-53.
- 11) HAVELKA, Miloš: *České myšlení o „velkých“ válkách 20. století*. In: GEBHART, Jan (ed.): *Česká společnost za velkých válek 20. století*. Praha 2003, s. 15-32.
- 12) HEŘTOVÁ, Yvette: *Zákopová válka*. Praha 2008, 411 s.
- 13) JINDRA, Zdeněk: *První světová válka*. Praha 1984, 372 s.
- 14) JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Brno 2007, 103 s.
- 15) KEEGAN, John: *První světová válka*. Praha-Plzeň 2003, 383 s.
- 16) NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*. Praha 2006, 239 s.
- 17) NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*. 2. díl. *Na frontách Velké války*. Praha 2006, 319 s.
- 18) PAZDERA, David: *Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka Velké války*. *Historie a vojenství*, 1998, č. 3, s. 38-63.
- 19) KOLEKTIV AUTORŮ: *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918*. Praha 2003, 555 s.
- 20) PROKŠ, Petr: *Habsburkové a velká válka (1914-1918)*. Praha 2011, 285 s.
- 21) ROBERTS, John Morris: *Dvacáté století*. Praha-Plzeň 2004, 631 s.
- 22) SKED, Alan: *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha 1995, 372 s.
- 23) ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, české země a velká válka*. Praha 2001, 492 s.

24) ŠEFL, Josef: *Paměti domobrance*. České Budějovice 1922, 155 s.

RESUME:

Diese Diplomarbeit („Der österreichische Landsturm. Die Wanderung des Landsturmregimentes Nr. 11 durch die Fronten des Ersten Weltkriegs“) beschäftigt sich mit dem Phänomen des Österreich-Ungarn Militärs, speziell mit dem Thema des österreichischen Landsturms zur Zeit des Ersten Weltkriegs.

Der österreichische Landsturm bildete die dritte Säule der habsburgischen Armee, neben der österreichischen Landwehr und dem gemeinsamen österreich-ungarischen Heer. Budapest stellte seinen eigenen Landsturm und Landwehr. Der Landsturm stellte in der Friedenszeit eine dauernde Reserve der Armee dar, vor allem aus der Reihe der älteren Männer. Während der Mobilisation und nach der Kriegserklärung sollte der Landsturm den Wachdienst innerhalb der Monarchie üben und die Hilfsarbeiten im Rücken der Front leisten. Doch die Praxis war letztendlich ein bisschen anders und die Landsturmregimente wurden in die schwerste Kämpfe geschickt.

Der Landsturmregiment Nr. 11 verliess im August 1914 seine Kaserne im böhmischen Titschein und zog an die Ostfront gegen Russland. Dort erlebte die Mannschaft anstrengende Märsche durch das sumpfige Land Galiziens und unternahm gefährliche Gefechte mit Russen. Bis Juni 1915 kämpfte der Landsturmregiment Nr. 11 in der Umgebung von Sandomir, bis Februar 1916 dann in der Umgebung von Lemberg.

Im März 1916 wurde der ganze Regiment nach Italien transferiert. Die Landsturmmänner wurden an die Karstfront beim Fluss Sontig eingesetzt um dort die österreichische Grenze gegen die italienische Angriffe zu schützen. Die Bedingungen an der Karstfront bei Jamiano waren sehr schwierig und der Regiment wurde dort fast zerstört. Im Juni 1917 folgte die Abfahrt des Landsturmregimentes nach Rumänien. Die letzte bekannte Stätte des Regimentes im Ersten Weltkrieg ist ein kleines Dorf namens Vanatori beim Fluss Siret.

Der Landsturmregiment Nr. 11 bestand aus dem Regimentskommando und drei Bataillone. Der Regiment hatte mehrere Kommandanten, doch der wichtigste hiess Oberst Maendl. Eine wichtige Person war der zweimal dekorierte Feldkurat Ignaz Konečný. Der Landsturmregiment Nr. 11 war überwiegend tschechisch. Die Tschechen bildeten etwa 60% der Mannschaft, die Deutschen dann um 25%. Die übrige Mannschaft waren die Rumänen, Polen, Ungarn, Kroaten und Slowenen.

Die Informationen zu dieser Arbeit habe ich von Tagebüchern des Regimentskommandos gesammelt. Diese Tagebücher sind im Prager Kriegsarchiv eingeräumt. Diese Studie will zur besserer Kenntnis und Orientierung in der Problematik beitragen, die im Bereich der tschechischen Historiografie nicht so üblich ist.

PŘÍLOHY:

Mapová příloha:

Bitva v Haliči (srpen-září 1914).

Východní fronta v roce 1915.

Italské válčiště 1915-1917.

Cesta domobraneckého pěšího pluku č. 11 v Pověslí (srpen 1914-červen 1915).

Cesta domobraneckého pěšího pluku č. 11 v oblasti Lvova (červen 1915-únor 1916).

Obrazová příloha:

Deníkový záznam z listopadu 1914.

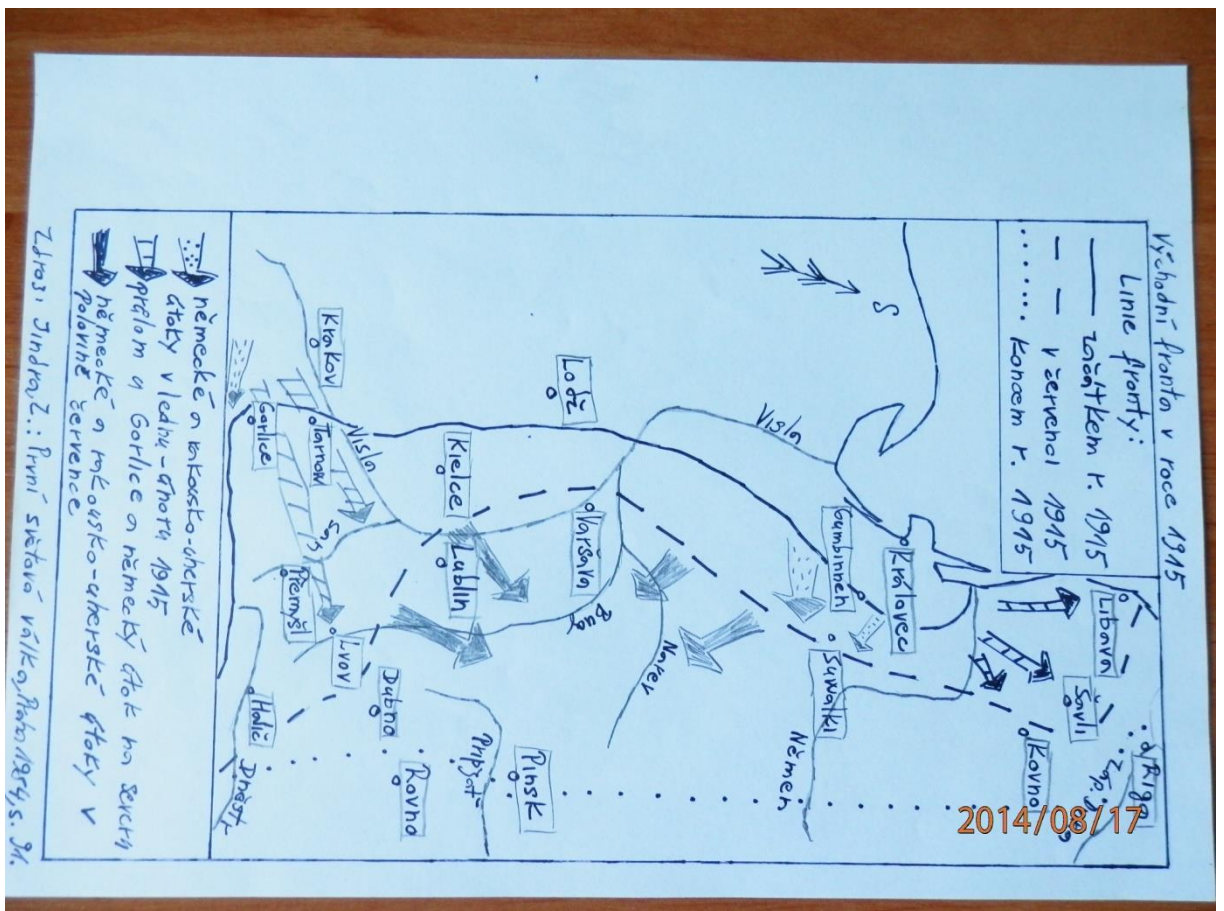
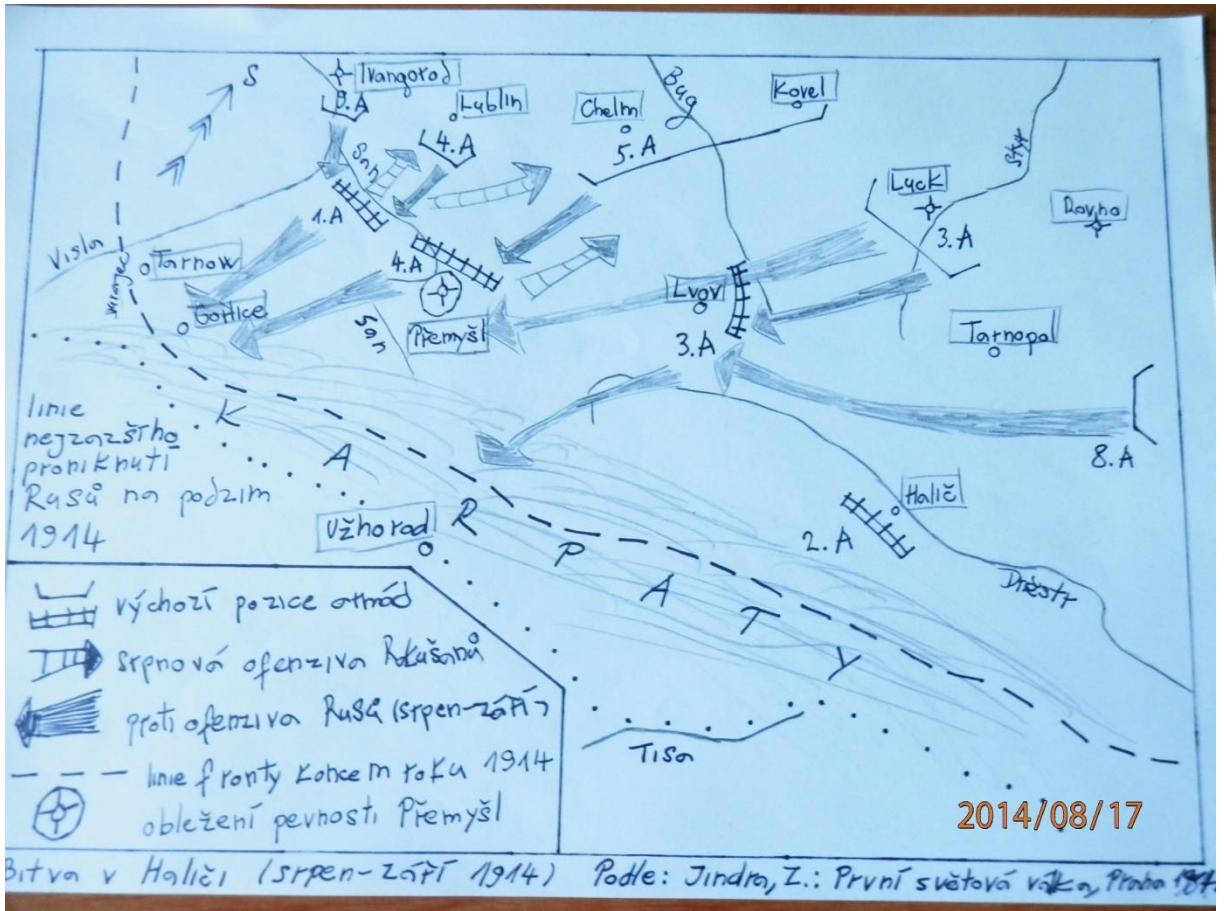
Deníkový záznam ze září 1915.

Deníkový záznam z června 1916.

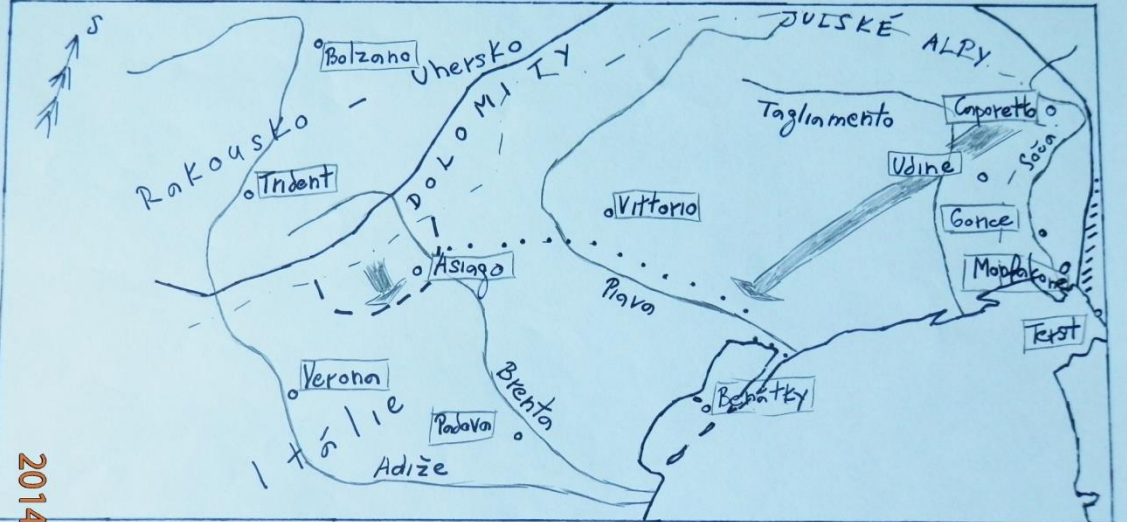
Deníkový záznam z února 1917.

Textová příloha:

Modlitba před bitvou, modlitba po bitvě. Zdroj: PEERZ, Rudolf: *Vojenská knížka*. (Bez místa vydání) 1916, s. 27-30.

Italské vltáisté 1915-1917

2014/08/17

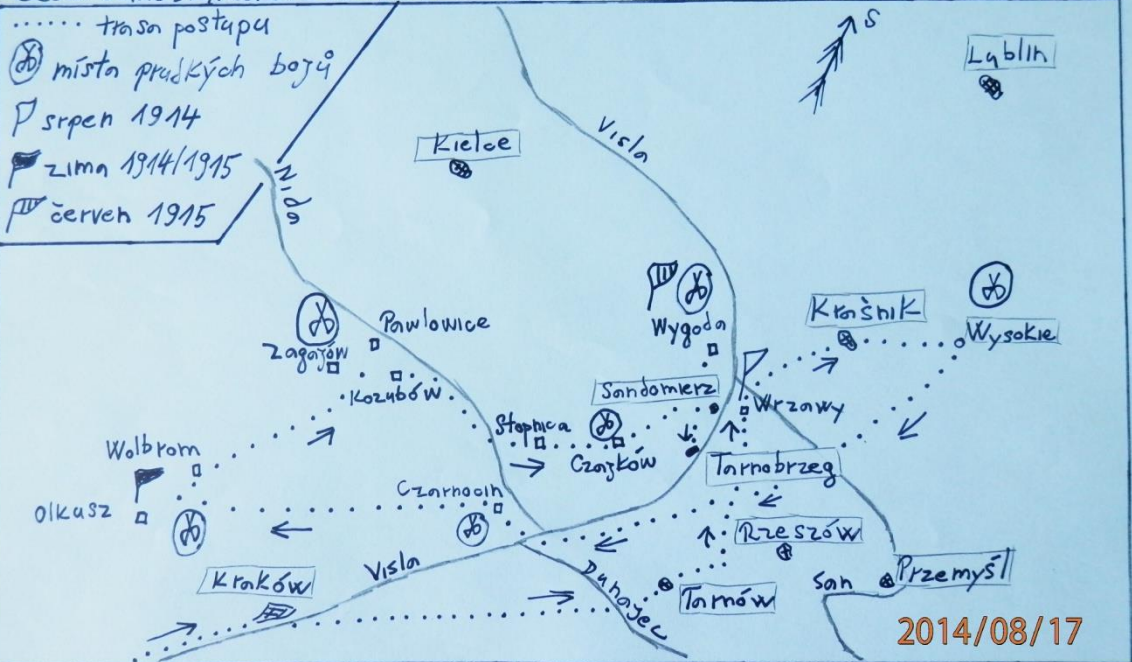
Linie fronty:

- v červnu 1915
- - - po rakouské ofenzivě v květnu 1916
- · · po Caporetty v listopadu 1917

////// území dobytá Itálií v bitvách na řece Soči

Zdroj: Jindra, Z.: První světová válka. Praha 1984, s. 105.

Cesta domobroněckého řešního pluku č. 11 v Poválsí (srpen 1914 - červen 1915)

2014/08/17

Rekonstrukce na základě archivních pramenů.

und 2 Reservewagen, welche zweiseitig an das
 Dions-Train-Feld Nr. 9 abgeführt wurden.
 11 Eisenwerke (von der 9. J. J. D.) bewirkten den Ab-
 transport des gesammelten Kriegsmaterials von
 Gologorzy.

30. September 1915 Gologorzy

I. Takt:
 Laut teleph. Befehles (8^h 30' vorm) und sodann
 schriftlicher Disposition des 9. J. J. D. Kdos vom 30/9 15
 Op. Nr. 930/15 (4^h 15' nachm) setzt die I. Armee mit Blick
 nicht auf die allgemeine Lage die Offensive zunächst
 nicht fort, die 51. J. J. Brig. wird auf Befehl des N. K.
 hierausgezogen, die ganze 9. J. J. D. und Sel. J. J. 11 ge-
 hen in Stellung.

Nach Ablösung tritt folgende Abschnitts einlei-
 tung in Kraft:
 I. Abschnitt: Obsl. Wokoun mit der 18. J. J. Brig. der
 1. Gruppe Hptm. Furtk (Tel. Fall 2 u. 4/24) - 1/2 Bion. Kom.
 2/3 und M. J. D. 1/42 - vom Anschluss an 25. J. J. D. nord-
 o. 256 bis unricht. der Niederung nördl. Brücke 189

II. Abschnitt: Obsl. Steinsberg mit der 17. J. J. Brig. der
 1. Gruppe Hptm. Machatschek (Tel. Fall 1 u. 3/24 und
 10/20) - Sapp. Komp. 6/1 und M. J. D. 3/8 21 - anschließend

K. k. Landsturminfanterieregiment Jicin Nr. 11. -2-

bis inclusive des Dacht nordwestl. Friedhof Ochorupaa
 III. Abschnitt: Obsl. Kowal mit Sel. J. J. 11, 1. Gruppe
 Obsl. Finklung (S. J. J. D. No. 46) - Sapp. Komp. 5/3 und M. J. D.
 2/2 21 - anschließend bis zum Anschluss an die 40. J. J. D.
 am Fahrweg nach Klunon.
 [1. Gruppe Obsl. Lutz (S. J. J. D. 1/4 u. S. J. J. D. 25) und
 Hptm. Landner (S. J. J. D. 9. 1/3) unbeschadet durch den Sel. J. J. D.
 von S. J. J. 13 der 1. Gruppe Lab und 2. Baone als Kochreserve
 in Skale Gaphi, 2. Baone als Transport im Haltschein
 südöstl. 239]

Die Widerstandslinie ist mit allen Mitteln auf das
 äußerste Mass der Widerstandsfähigkeit auszugestalten
 und für dauernden Widerstand einzuwirken.
 Dem Obsl. Kowal für die heutige Nacht für die Er-
 stellung des Anschlusses an die 40. J. J. D. nach Sapp. Komp.
 3/4 zugewiesen.

Entsprechende mündliche Weisungen der Hindler
 der Baone II u. III Kdos - Sel. Marsch Kom. Nr. 16 und Jagd
 Kom. um 1^h nachm. erteilt, damit die Ablösung mit
 Einbruch der Dämmerung beginnt und bis 3^h nachm.
 durchgeführt werden konnte.

Die Ablösung des J. J. D. 11 um 3^h nachm. durchgeführt
 und hiervon dem 9. J. J. D. Kdos Meldung erstattet.
 Gefechtsstandpunkt des Regts östlich S. 226 von
 2^h 30' nachm. (Siehe Skizze S. 3)

16. Juni 1916 - Grudtshine

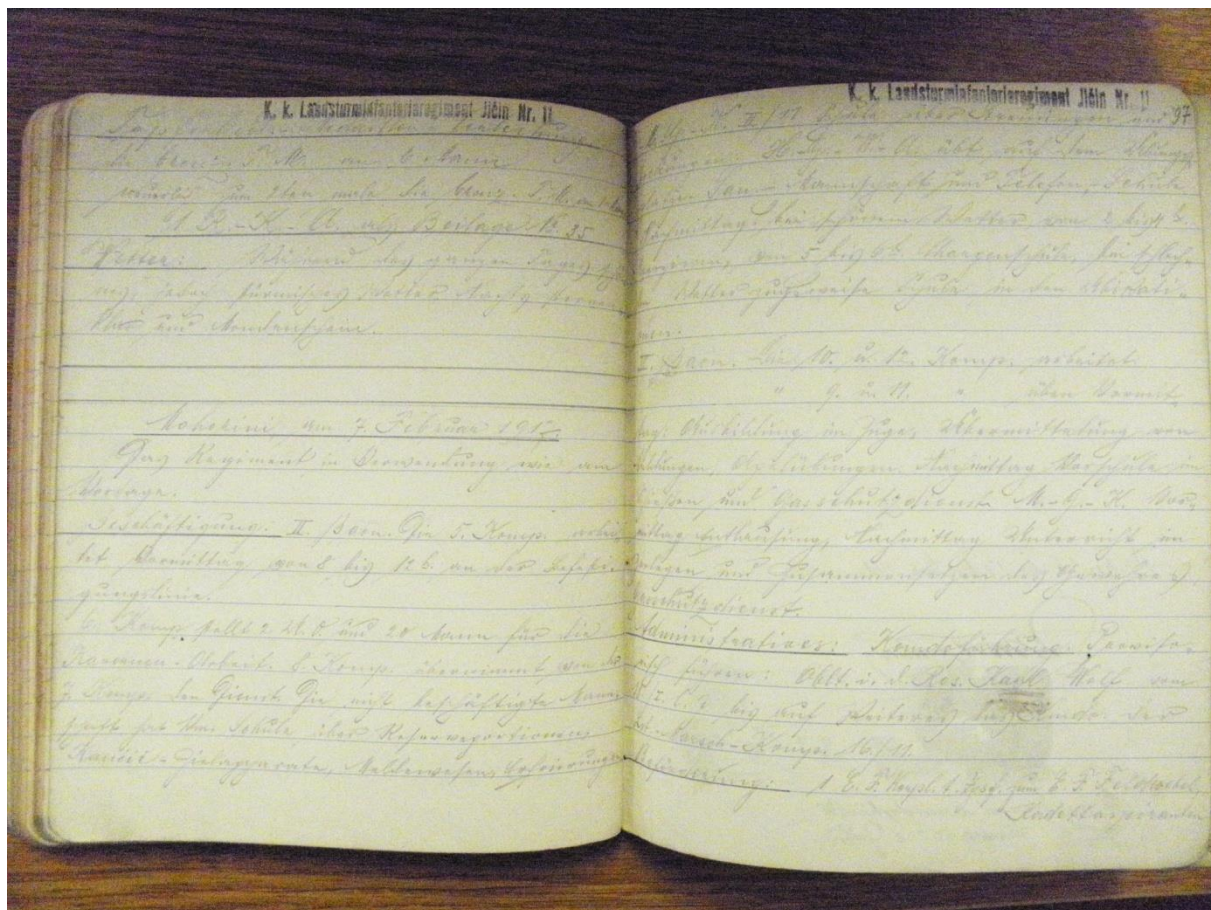
I. Takt: Verwendung des Regts zur
 guten

Abwehr der ital. im lang. am. Plank
 Kofiner. Von 9 - 10 n. m. Kofiner ist fol.
 det. M. Kouch und eigene Stellung an
 von 10^h 15 n. m. an eigene det. gegen
 M. der an 10 n. m. 104 n. m. feindl. det.
 M. Kofiner und Frau. Kofiner, eigene
 gegen Feind und feindl. Aktionen.

M. Kofiner. ital. Kofinerer schenke
 an Kofinerer beabsichtigt Kofinerer, 53.
 Kofinerer, M. Kofinerer I. Kofinerer Kofinerer
 an Kofiner auf ital. Kofinerer vor Kofinerer
 von 10^h 15 n. m. Kofinerer ital. Kofinerer
 Kofinerer von Kofinerer und Kofinerer. M. Kofinerer
 vom Kofinerer Kofinerer gegen die Kofinerer

K. k. Landsturminfanterieregiment Jicin Nr. 11. 154

5 2, 3, 4, der linken Flanke der
 Kofinerer, sowie gegen sämtliche lang. ge-
 Kofinerer, speziell aber gegen die Kofinerer der
 ganzen Abschnitts im. Die Kofinerer
 werden jetzt eingesetzt, die Kofinerer
 bereit gestellt, in dieser Zeit wurde um
 det. Kofinerer Kofinerer Kofinerer
 Kofinerer. 9^h 30 n. m. begann sehr heftige
 Kofinerer Kofinerer, stieg sich und er-
 te um 10^h 15 n. m. den Kofinerer an
 Kofinerer. Es war die meiste Kofinerer
 Kofinerer, welche die ital. Kofinerer von
 ihren Kofinerergräben abgab und nach
 Kofinerer an Kofinerer der ital. Kofinerer
 Kofinerer stark beachtet waren. Die Kofinerer
 Kofinerer dort, wo die Kofinerer der
 Kofinerer Kofinerer hat, die feindl.

Modlitba před bitvou.

Otče v nebesích, blíží se hodina, kdy mám svůj život nasadit pro císaře a říši, pro národ a rodinu. Dodávej mi síly, Ty, který osudy určuješ! Hleď, nepřítel přišel, aby nám uloupil nejdražší, co máme, naši nádhernou, naši milou vlast'! Hleď, nepřítel přišel, aby nás z domu a ze dvora vyhnal, aby nás ven na pospas bídě vyvrhl! Hleď, nepřítel přišel, aby nám nejdražší poklad, naše náboženství, uctívání Tebe, lásku k Tobě, ze srdcí vyrval! Nedopouštějž toho, otče v nebesích, ku kterému se má kající plná modlitba vznáší, ku kterému prosby mé ženy, mých dětí proráží! Vyslyš naši vroucnou prosbu! Vyzbroj mne odvahou a silou v boj a dej mi zdravému navrátit se k mým milým! Je-li však Tvé rozhodnutí jiné, určíš-li Ty mne jako posvátnou oběť pro záchranu říše, budiž tomu tak, já nereptám, umru pro velkou věc, pro naši krásnou vlast' a pro Nejdobrotivějšího všech vladařů, pro našeho milovaného císaře. Ale o jedno Tě pak prosím, otče v nebesích: Dejž mému shasínajícímu oku patřit na útěk nepřátel a přisud' našemu vojsku vítězství! Pak ujištěn budu, že velká a šťastná jsi, Ty, má překrásná vlasti!

Trubka zavznívá, meč břínčí, již valí se rachot po poli. Nuže, tedy v boj! Pro Boha, císaře a vlast! Nebudu váhati, nepovolím! Budiž mi ochranou, otče v nebesích! Pozdrav císaři, pozdrav drahé vlasti a vám, moji drazí! Hurrá, vzhůru v boj, k vítězství!

Modlitba po bitvě.

Byl to těžký sen, divoký boj. Bože, já Ti děkuji, žes mi nedal zahynouti. Tak mnohý drahý přítel nenavrátí se více. Tys ho k sobě povolal. Dejž mu patřiti na radosti nebeské, neb si jich zasloužil! Mně však dovol díky vzdáti za Tvou ochranu, za Tvoji milost! A byť mně ta krvavá potyčka ránu přivodila, rád tu bolest snesu! Dobří lidé mně ji vyhojí a mohu se vrátiti zpět k svým milým. Pro císaře a pro vlast snáším rád zranění! Ono budiž mi upomínkou na nejtěžší hodinu mého života a na díky, které Ti dlužím. Jaká pýcha naplní má prsa, když uvidím, že vítěznou jest vlast' v téhle ze všech válek nejhroznější, budu-li moci říci: „I já jsem byl přítomen, když o Tebe, drahé Rakousko, nádherné Uhersko, bylo bojováno!“ Jak šťasten jsem, že žil jsem v té velké době, a že jsem v tomto zápase spolu bojoval! – Pro Boha, císaře a vlast' jsem táhl do boje, pro Boha, císaře a vlast' chci nyní žíti!